

De metallis & lapidibus

tamini scripturas: qz illi testimoniu perbi
bent de me et tu ceci negat quam saraceni
ignorantes scripturas venerantur et ado-
rant.

L. XCIII

Elus dei assimili-

Estatur aer: qz habet tres regioes: qz
supma qz igni coniuncta est rara et est
vehementer calida: ppter er vicinitate ignis
et ppter radios stellarum et lunae que sibi
sunt viciniora: et illa pars est loci insania-
tionis qz se dicit regio estus. Huic similes
sunt qz magno celo ardore feruescunt: Ps. 1xvii.
I. Celus dominus tue comedit me. Slo-
sa. Celus est bonus feruox animi: qz mens p
defensione veritat' accedit: eo qz quelibet
praua qz videt corrigere satagit. si neqz ro-
lerat et gemit. Iste celus canat in sanctis
ex inflamatioe ignis spissantem vel charita-
tis dinice: et ex radiis stellarum. i.e. ex epis san-
ctorum patrum: sicut phinees: helie et alioqz:
multu gelauerunt. p deo et lege eius. i. Ma-
chab. ii. Phinees p nr gelando celus dei
acceptit testamentum sacerdotij eterni. Helias
dixit. iii. Reg. xix. Zelo gelatus p domino.
Seunda regio aeris sine media co-
na est locus frigoris: qz illa no habet calo-
re ex vicino igne sicut regio superior: nec ex
reflectione radioz sicut regio inferiore: eo
qz radij no reflectunt ad transparentis sive
peruum: aut ad multu diaphanum: sed tñ
ad solidu planum: plus si fuerit tersum:
vt est aque superficies vel speculi vel alto mo-
do politi vel planu. Huic aeri siles sunt qz
sunt totaliter frigiditi: ita vt nec celo dei ta-
gan: qz nec igne diuini amoris incenduntur:
nec radiqz. i.e. ex epis sanctorum tangun-
tur: et ideo austert ab eis diabolus celu bo-
num. Tales sunt prelati mali qz de gregis
sui dissipatione no curant: Esa. x. Befere-
tur celus ephraim. Ephraim interpretat
augmenta vel fertilitas: et signat prelatos
qz cogitant de temporalium angustiatione: et ni-
bil de aia pditione. **T**ertia regio aeris
est tepida vel temperata suscipiens aliquod de
superiori et aliquod ab inferiori: est in inteme-
rate calida sum qz vincit ab inferioribz: qz
busda temporibz: et intemperate frigida sum
qz vincit a superioribz quibusda temporibz
alii. Huic similes sunt qz celo dei hinc tepi-
da vel inordianum. Nam aliqui vincunt ab infe-
rioribz passionibz et ravel odio et tunc nimis

incadescant. Quandoqz no superiorum
vel potentiorum timore pterrifico omnino a ce-
lo tenebant et frigescunt. Tales habet celus
sed non solum scientiam. i.e. discretionem: Ro. x.
Pater ergo qz celus frigidus cu sit nullus
est damnabilis: tepidus: reprehensibilis: fer-
nicius et charitatus laudabilis qz meretur
celeste premiu. i. Mach. ii. Helias dum celat
celum legis receptus est in celo. Ad qd nos
perducat christus qui est benedictus. Amen.

Explícit liber primus
de similitudinibz rerum.

Incepit prologus libri secundi de metal-
lis atqz lapidibus.

Ab argen-
bum venarum suarum pincipia: et auro locus est i qz
coflatur. Ferruz de terra tollit: et lapis calore solu-
tus in es couertitur: Job xxviii. Divine prudentie largitas: et que
cungs creatura sunt connexionis mirabilis
ordine gubernantur: rationali creature. i.
homini sic corpora inferiora subiecit: vt ei in
subsidiis adessent infirmitat: et docimen-
tu in insup porrigeret veritatem: et in exemplis
illi fierent etia bonitatem. Nam ex vnu vario
sensibili corporu humano corporis labili-
tati succurrif: qd ex eisdem ex quibz constat
corporibz enutrit: ex corundem quoqz cor-
porz speciez informans sensus: et ratio erit
dixit: vt sic humana condito a sensu sumat
initium: et no p se res sensibiles. i.e. suas sub-
stantias et essentias: sed tñ p suas species
anime illabunt: ex quibus humana ratio
dum hincinde inuestigando discurrit: rat-
iones format et plurimas: ex quibz intelli-
gibiles elicit varietates: no solu de rebus
infimis sed etia de supmis. Sic enim inuesti-
k 5

Liber secundus

bilia dei a creatura mundi p ea q̄ facta sunt intellecta cōspicunt. Quia vero op̄ nature est opus intelligēt̄: ex eo q̄ corpora/lia mediantib⁹ angelis a deo gubernant: etiā ex ipsis corporib⁹ humana dirigit̄ ra/rio: ex motib⁹ eoz t ordine exēpla sumēs t regulas suarū actionū nō tñ artificia/liū in q̄bus ars imitāt̄ naturā: sed etiā mora/kū operū directiuā. Et qm̄ inter cetera ta/ha potissime mineralia corpora: vt sunt fer/rū vel argentū vel aurū t alia q̄cunq̄ me/talla: t cu eis etiā lapides humane necessi/tati deseruit; scriptura sacra diuinis/pirata: in q̄ testante Aplo: Quocunq̄ scri/ptra sunt ad nostrā doctrinā scripta sunt. de eis frequētūs legit̄ vt nō tñ ad cōmo/dū corporis illa cōcessa putemus: sed etiā ad morū exemplū inspicere studeamus. Quapropter Job diuersas metalloꝝ or/i/gines in x̄bis pmissis declarat siue descri/bit. Ex q̄bus beat⁹ Grego. in libro suo mo/raliū putiles moralitates assumit. At c̄ beat⁹ Job: Habet argentū venarū suaruz t̄. In quib⁹ x̄bis penfandū est q̄ neq̄ tam sanctissim⁹ vir aut de minera argenti aut de loco cōflatiōis auris: aut de ferri ori/gine: aut de solutiōis lapidis: t de cris for/matione t̄ seriose tractasset: si talia ad no/strā doctrinā p̄ficere nō nouisset. Et iō be/atus Grego. dicit p̄ argenti significari p̄/dicatorū doctrinā: cui⁹ venarū principiū est sacre scripture pagina. Ita quād vere p̄dicationis x̄ba se p̄parant: necesse est vt initii a sacre scripture pagina sumant. In auro x̄o significat̄ martyru patiētia: cui⁹ conflatiōis. i. p̄batiōis locus catholica ē ecclia. Quia nō nisi i catholica ecclia veri martyres sunt: ex eo q̄ sine fide: spe et cha/ritate q̄bus mēbra iungunt ecclie non ha/bet passio meritū: sicut in hereticis p̄tz. An/de Aplo dicit. Corint⁹. xiiij. Si tradire/ro corpus meū ita vt ardeā: charitatē aut̄ nō haheā nibil mihi p̄dest. In ferro aut̄ accepit̄ bonū op̄andi potentia seu fortitudi/no sanctoꝝ: qđ ferrū de terra tollit: q̄r for/tiores viri a terrena quaz prius tenuerant actione separant̄: t pugnatores ipsi⁹ ecclie ac pugiles deputant̄. In lapide x̄o: si/gnificat̄ interior cordis duricia t̄ iere cha/ritatē cōstātia. Unū lapis calore soluit̄ q̄n̄ cor durū t̄ a dñi amor̄ lignē frigidū fer/uore spūs tangit̄: t ad amorē mollit̄: t tūc

in es cōuertit̄ q̄n̄ charitate solidatū ad bo/na opa roborat̄: vt sicut p̄i⁹ dur⁹ fuerat̄ amore seculi: ita se postmodū forte exhibe/at in amorē dei. Et qđ de alijs hm̄oi talib⁹ metallis seu lapidib⁹ de qb⁹ in scriptura le/git frequēt̄: t in plurib⁹ locis est id esti/mandū videlicet q̄ ad nostrā cōferat̄ dīci/plinā. Est n̄rē intentiōis p̄positū post ex/empla simpliciū corpora q̄ iam sunt in p̄mo libro adducta. In hoc secundo libro de me/tallis atq̄ lapidib⁹: tam p̄ciosis q̄ comu/nibus t de alijs mineralib⁹ exēpla intro/ducere varia t̄ morib⁹ adaptare: eundem seruādo ordinem quē sc̄z in p̄ncipio tenui/mus: tā in capituloꝝ materiis q̄ in exem/plis.

Ex p̄licit prologus libri secundi.

Incipit liber secundus de exemplis t̄ si/militudinib⁹ rerum. Ca. I

Matores
dei assimilant̄ lapidi/b⁹ p̄p̄r oto/p̄mo qđ q̄ lapides s̄t naturaliter frigidī et sicci: eo q̄ ex partib⁹ terre solidis t compa/ctis lapidis substātia generat̄. Uex est tñ vt dicit Aristo. in. iiiij. Methe. ex sola fra nō fit lapis: q̄ vincens in ea siccitas nō p̄mittit vt in lapidem co/agulari possit. S̄ ex cōmīxiōe terre q̄ sit lutū qđ int̄ terrā t petrā ē mediū: qđ dū p/partiū suarū foris coagulationē p̄stringit in lapide mutat̄. Unū tali trāsmutatiō lu/tū vinctuosus ē ap̄t̄. Habet ḡ lapis exte/ra siccitatē: t ex aqua sil t terra frigidit̄. Unū ē naturalis sic dictū ē frigidū t̄ sic. Et ista cōpetit̄ spūalis amic⁹ dici q̄s chari/tas facit frigidos ab insatiabili auaricia. Charitas ei nō q̄rit q̄ sua s̄t: sic dī. i. Cor. xiiij. H̄c facit eos siccōs a fluxu p̄cupiſce/tie: q̄r virt̄ diuini amoris refringit̄ luto/ru carnis: sic p̄tz in Magdalena. Et tales s̄t lapides sc̄i q̄ sūt sine affectōe carnis et mūndi: Zach. i. x. Lapides sc̄i eleuant̄ sup/terrā ei⁹. Sc̄do lapides sūt substātiali/cōpacti. Quia sc̄i sunt i seip̄is coagulati-

De metallis et lapidibus

vinculo siue coagulo dilectionis et genit. **A**si
 charitas dei esse vinculum perfectum: **C**olos.
 iii. **T**ertio quod lapides sunt mirabiliter duri:
 et amici dei sunt duri per soliditatem patientie:
 quod charitas patiens est. **A**nd sic lapis a sua
 duritia ex aquae infusione non soluit: sic ami-
 ci dei ex tribulacionibus percussione a sua pa-
 tiencia non moueruntur: **B**ob. viii. **C**or ei in durabili-
 ter austeritate pnie. **I**ste secundum subhypsos duri sunt
 per correctionem et severitatem iusticie quod tanquam
 virga ferrea alios regunt: **D**eut. viii. **C**ui
 lapides ferrini sunt. **Q**uarto quod lapides
 sunt grauius ponderosi. Sic amici dei sunt
 graues et ponderosi per gravitatem mortis et deli-
 berationem prudenter siue in facie siue in dictis:
 fin illud Eccl. xxij. **A**erba sapientis stathe-
 ra ponderabuntur: et talium opera vel verba sunt
 magis grata bonis: **P**ro. c. **P**lacererunt ser-
 uis tuis lapides eis. **Q**uarto quod lapides
 sunt virtutis ignites: Quis enim lapis ex se-
 sit frigidus: igne tamen emititur si fortis sit per-
 fusus. **M**aior ex fortia et violenta aeris collisione
 in superficie ferrir lapidis subito aer allusus
 ignis et scintillando de lapide egreditur. Sic
 et amatores dei quod sine frigiditate ab estu
 amoris mundani: cum tamen ab ipso mundo fortis
 alliduntur: tunc diuino amore fortis igniuntur.
Asi prius in tribulacionibus et persecucionibus
 positi: ignis scintillans emicatur vel operam vel bo-
 rum: et talium opera sunt sacrificia deo accepta.
Hab. x. **D**e igne lapidibus igne accepto
 sacrificium obtulerunt. **S**exto quod lapides
 sunt infimi loci petitius: quod amici dei infima-
 petur per humilitatem: **L**u. xiiij. Recubare in no-
 nissimo loco. **II**. **C**orin. iii. **N**on ministratio mor-
 tis deformata in lapidibus fuit in gloria. **P**ec-
 ministratio lapidibus est humilius abiectione cuius
 est ministrare obsequia: mortificare vitia:
 deformare eorum corpora: quia humiles
 nec corpora eorum ornant nec coluntur. **U**n-
 de apparent in corpore despectus: et ideo su-
 gnatur per lapides impolitos: **J**ustit. viii.
 Edificant altare: id est altitudinem ecclesie
 de lapidibus impolitis: id est de hominibus
 despectis et inculcis. **N**item eius est
 glorificare: **P**roverb. xxix. **U**nilem spi-
 ritu suscitare gloriam. **S**extimo quia la-
 pidessunt terre compressi: quia scilicet ami-
 ci dei fratre corporis sui coprimuntur: et domantur
 per laborem penitentie et abstinentie: fin il-
 lud. **I**. **C**orinth. ix. **C**astigo corpus meum: et
 in servitutem redigo te. **E**ccl. xiiij. Lapi-
 des praeclarus desuper irruentes. Sunt eni-
 amatores dei lapides grandes quo ad spi-
 ritum desuper irruentes per corporis do-
 minum: quia spiritus in eis carnem sibi
 subiungat potenter et violenter. **O**ctavo
 quia lapides sunt diversarum partium ter-
 re ne dilabantur uniti. **U**nde Ambro. di-
 cit quod lapides sunt ossa terre: quod hoc in ter-
 ra probantur facere faciunt ossa in corpo-
 re. **S**imiliter amici dei dum homines ter-
 renos ad iniucem discordes ad concordem
 am: et pacem reducunt quasi quidam lapi-
 des medi diuersas partes terre adiunxit
 contungunt. **I**mmo etiam sicut in muro me-
 diante calcem lapides connectuntur: ita eti-
 am amatores dei mediante charitate inuis-
 tem coniunguntur: **M**acabab. x. **J**onathas
 dixit facientibus: extruite muros in mon-
 istatione: et in circuitu de lapidibus quadra-
 tis. **I**stis lapides quadrati sunt amici dei:
 qui deum quadrupliciter diligunt: scilicet
 ex toto corde: ex tota anima et ex tota men-
 te: et ex omnibus viribus: sicut dicitur Lu-
 ce. x. **E**t est intelligendum ex toto corde: id
 est ex intentione: ut scilicet tota nostra in-
 tentio feratur in deum: ex tota mente: id est
 intellectus: scilicet et intellectus ei totaliter
 subdatur: ex tota anima: id est voluntates:
 scilicet et appetitus fin ipsam reguletur.
Ex omnibus viribus scilicet quod omnis actus
 noster interior ei obediat: et propter ipsum
 fiat. **C**la. II

Haima debet as-
 similari vitro. **P**rimo quia vi-
 trum est summe perspicuum. **M**az-
 in aliis vasis metallicis quicquid in eo po-
 nitur visui occultatur. In vitro autem quis-
 liber liquor positus qualis est intus talis
 exterior oculis representatur: ut dicit **I**st-
 dorum. **H**ec perspicuitas fit in anima peni-
 scientia: quando quicquid est intus in con-
 dicio extra per confessionem proditur in
 de te sacerdoti: **M**att. viii. **A**ude et ostend-
 et in vitro color eius scilicet vini: et simili-
 ter cuiuslibet alterius liquoris immisisti.
Secundo quia vitrum est totaliter lu-
 mini pertinum. **N**am massa vitrea que nuc-
 fit ex cineribus arborum et berbarum per
 forissimum ignis conflagrationem: ex qua

Liber secundus

bus cineribus sit vitrum sicut cu nūc vtrū
qz admisces; cu i fornace fuerit liquefacta
et pfecte depurata cōtrabit substātie puri-
tatem et perspicuitate, ppter quā totaliter
a lumine penetraſ. Sīl ania per mundici-
am puritatis et pspicitatē simplicitatis ef-
ficiuntur incis dīvīne grē plenissime suscep-
ta: Apoca. xxj. Platee ciuitatis aurum
mundū et ranqz vitrū plūcidū. **T**ertio
qz vitrū est imaginū et vmbraū represen-
tatiuum. nulla enim alia materia est sic spe-
cularis ut ista. **A**nde de vitro precipio co-
ficiunt specula. **H**ec autē repēntatio anie
cōuenit tripliciter. **A**no modo fm natu-
ram; qz inter oēs naturas siue formas
materie unitas magis repēntiat ipsa ania
in se imaginem trinitatis: licet hec repēn-
tatio sit fm partē intellectualē que non est
actus materie alicul⁹ in cōstum hmōi. **A**n-
de dicil H̄. i. Faciam⁹ hominē ad ima-
ginem et similitudinē nostrā. Sed adhuc aia
fm naturā est repēntatiua alicul⁹ vmbrae:
qz vi dicunt Pbi. creata est in vmbra in-
telligentie. **E**lio modo cōpetit h̄ repēn-
tatio anie fm noticiā: qz anima cognoscit
res exteriores: nō quidē qz ipse res sint in
ania: sed p ipsarū rez imagines siue simili-
tudines quas ipa ania recipit ab eis. primo
quidē in sensu: postea i intellectu p abstra-
ctionem intellectus agentis a fantasmati-
bus. **A**h Pbs dicit in. iij. de aia. qz lapis
nō est intellectus: sed el⁹ species. **A**nde qua-
si ad modū speculi vitre est imaginū siue
species suo modo receptivitatis licet sit
in sensu et alter in intellectu: et p sequens
est ipaz rez repēntatiua et cognoscitua.
est etiā repēntatiua vmbraz. i. naturaruz
spūaliū: quas nō nisi p naturas sensibiles
et fantasmatā capiit quodāmodo inumbra-
tas. **T**ertio hec repēntatio imaginū cōpe-
tit anie fm grām. Quia scz aia p memor-
iam debet sibi sepe repēntare imaginē. i.
exempla virtutū et vmbras vtriorū et apri-
rum defecētiū ad deserēndū: siue altenozū
ad cōpaciendū v̄l corrigendū v̄l vitandū.
Quarto qz vitrū est lūme ductile siē liq-
dum. Tantā enī recipit ductibilitatē qz fa-
cile ad faciū artificis in formas varias et
figuras cōtrarias subito trāsformet. Ali-
qñ etiā corio regifaliquā argenti more scul-
pitur: sicut Isido. dicit. Sic ania debet fie-
ri ductibils p obedientiā: vt p flatum: id

est ad instinctū: v̄l p mandatiū dei v̄l supe-
rioris sui moueat et trāsmutet et velocitē ob-
sequatur. Et si diuersa et varia iniungātur
et alterius voluntate poti⁹ qz ppxia tanqz
corio circūducaſ: et argenti more quālibet
sculpturam sibi impressam. i. quodlibet u-
tra normā sibi traditā iussum suscipiat et
firmiter teneat. **Q**uinto qz vitrū summe
frangibile est cu est frigidū. Sic aia p pec-
catū calore charitatis extincto frigescit: et
a qbus calore et tentatiōib⁹ faciliter frāgitur.
Sexto qz vitrū nō ē reparabile nisi fue-
rit iterū liquefactū: **G**uis autiqz dicas al-
quē schlisse vitrū fractū reparare p mallea-
tionē. **A**n phialam talē de vitro factā Ly-
berio cesari: p̄ artiferi i terrā plecit quā
nō ruptam sed malleo plicatā emendavit:
quē cesar decollari fecit: osiderans qz sita
le sic reparabile fabriter: aurū p luto ba-
bere: et iō preciū alioꝝ metallo p oino per-
dere: et hoc ē cōmune dicitū: **Q**uidā tñ al-
chimiste dicūt qz pōt etiā hodie fieri vitrū
malleable et flexibile cu pulure b̄ basilicē
si aspergaſ sup ipm qñ liquefacit in forma-
ce. quod vitrū verū sit ignoro. Sed fm pri-
mū dicūt qd̄ est magis cōmune dicim⁹: qz
sicut hodie vitrū fractū non est rapara-
bile nisi iterū liquefacit: ita anima p pec-
catū fracta non est reparabilis ad grati-
am nisi liquefacit per penitentiam. **S**epti-
mo quia vitrum est omnī colorum suscep-
tuū. **O**mni entū colore tingitur: vt bla-
cynthino v̄l smaragdino: et omnes lapides
imitatur scz in colore: licet non in va-
lore. Et ideo dicit Antenna qz vitrū est in-
ter lapides sicut stult⁹ inter homines. De-
clinat enim ad omnē tincturam. Sic ania
ad omnem fortunā vel statuꝝ quem deus
vult dare debet se humiliter inclinare i san-
ctorum colores: id est virtutes imitari: nec
curare si hic ad stulticiā reputatur: quis
quod stultum est dei: sapientius est hoīb⁹.
deridet eum iusti simplicitas ab hoīb⁹: iſ
non deridetur a deo.

A **R**aricia assimi-
latur onychino. **P**rimo p aspe-
ctum. Nam onychinus indic⁹ ha-
bet aspectum et similitudinē vnguis. Et iō vo-
catur onyx siue onychin⁹: qz greci vngue
onyx dicūt: sic dicit Isido. Iōz enī colorē
mixtū ad similitudinē būani vnguis. In h̄ ḡ

De metallis et lapidibus

onychinus baber silitu dinē vnguis: de signatur auarorum rapacitas: qz aues vgue predā rapiunt, et ideo que sunt rapaces habent nigros vngues. Sed onychionus arabicus ē nigri coloris cū candidis conis. Qd cōpetit diuitiz auaricie: quia diuites auari licet tingant exterius conis albis. i. honorib⁹ et p̄spexitatib⁹ mudi interl⁹ et h̄t nigredinē et deformitez peccati. p̄t qd̄ dixit eis Lu. vi. Ut vobis diuitibus q̄ solutio nē v̄ram in B̄ mun do. Seco ppter effectū. Hā s̄m Vlasco. Onychini cona collo v̄ manu portata tristiciam excitat: timores multiplicantur. alos cōmouer ad lites et rixas. Sic etiā p̄spexitas mudi quā appetit auari si in collo gestet: H̄t est p̄ct̄ p̄dēns siue māu. i. siue habeat in affectu cordis: qz coe in infra p̄ct⁹ p̄ciudit: siue in effectu opis: qd̄ ē gestare manu. vtrōqz mō excitat tristiciaz. Et ideo H̄t. q̄ lapis onychinus inuenit in terra eulath: qd̄ interptas doiens. Hā mudi suba q̄ nob̄ habita h̄c in cupidis generat tristiciā si ac̄h̄t nō possit sez ire: qz ip̄e non assequit. Ita et tristiciā inuidie q̄ tristat inde si alijs assequat. Si autē actu habeat vt ē in diuitib⁹ auaris: adhuc exicitat tristiciā ire si pdaet vel minuas: et inuidie si ab alio supereat vel parificeat. Invtricqz multiplicat timores: qz cupidi timet ne eis lucet impediatis. Auari timet ne eis id qd̄ h̄t aufera. Itē alos cōmouer ad lites: qz cupidis litigat ut accipiat: auar⁹ aut ut teneat. Uā auaricia siue cupiditas m̄r est litiu et causaz et questionū. Itē rixe et bella ex cupiditate et auaricia ut plurimū oziunt. ppter h̄ Seneca dicit: q̄ terissime vinerent boles si hec duo, pnoia. s̄. mēu et tuū oēs q̄sticōes et lites generat auaroz. Tertio ppter remedium. Hā onychin⁹ ī p̄ntia sardij nocere nō p̄t. Hā sardius q̄ mentez acuit cū flamelū siue rubei ē coloris designat amorē christicū qui mentez acuit ad etiā p̄siderāda: et triā ins̄fāmat ad ea desiderāda: et iō fac̄ vilesce re oia tpalia. Hā sicut Grego. dicit: Uile scūt tpalia cū desiderant eterna. Qd ergo onychin⁹ nō nocet ī p̄ntia sardij ē: qz illuz auaricia nō inficit in q̄ est amor dei. qz vbi est amor dei: nō h̄t locū amor mudi: et ecōverso. i. Job. q̄. Si q̄s diligat mundū nō ē caritas dei in eo.

Ca. IIII

Boni viri assimilati

Blanck marmorib⁹: qz marmor alij lapidib⁹ est solidi: cōpacti: vti lius et pulchri. Boni enī viri sunt solidi p patiētiā siue fortitudinē: bsi cōpacti p tēpe rantiā: pulchri p prudetia: et viles p insti ciā. Uā ip̄i sūt colūne marmoree. i. vtuos plone qb⁹ tētoria p curiā regl. i. ecclie chri sti fulciū: Hester. i. Assimilant ḡ p̄to bo ni et vtuos viri marmorib⁹ rōne soliditatē. Marmor enī solidū ē. Hā ppter sui soliditatem difficile rūpit. Silt boni viri sunt solidi. i. fortes et p̄stantes: ita ut aduersitatib⁹ nō cedat. et sculpturas. i. imp̄ssiōes violen tas et inuirosas q̄ sunt odiū: ira: tristitia et hmōi nō facilis suscipiunt. H̄tādū ē de soliditate marmor et mirabilissimū accidit et marmorei lapides nec calibe nec ferro v̄l serra v̄l malles p violētiā edomant: s̄ p la minā plubē asserib⁹ mollib⁹ intersertam. Plubō enī et nō ferro lapides marmorei dividunt et secantur int̄ aseres et equant. Silt fortitudo q̄rndā: nec calibe foro invasit: nec ferro dure p̄cussōis: nec serra dentata dentibus deractiōis: nec mallo violēte p̄cussōis nec violētia cniulcū: q̄ tribulatiōis frāgit̄ nec vincit. Et tñ plubū. i. vita voluptuosa q̄ in aq̄s p̄cupisētē submergit: s̄m illud Exo. xv. Submersi sūt q̄ si plubū ī aq̄s v̄hemētib⁹. int̄ aseres molliſimū carnis: qd̄ duriciā marmoris frāglt. i. oēm mētis fortitudinē eneruat et destruit. Uā p̄bissimi viri et forissimi bellatores q̄ nū q̄vinci potuerūt bellī aspitate: victi tñ et debilitati sūt lu rurte voluptate: sicut p̄z de Samson: David et de multis alijs. Seco boni viri assimilant marmor rōne cōpactiōis. Sūt enī marmora valde cōpactra corpora: qz ptes sūt ad iuncē colligate v̄l et glutinate v̄l et stricte. Et hāc cōpactiōne facit ē ī bono vīro virt⁹ tēperātie. H̄t enī ē q̄ efficit ut caro sp̄nt: et sensuitas rōni p̄cordet et p̄federet: q̄. s. tēperātia remota valde sibinūcē aduersarent et mutuo diuiderent. Uā tēperātia ē q̄ tenet bas p̄tes homis adūlceret p̄cordes et formes. q. s. p̄cordia et p̄formitas ē ut qdā salubris cōpactio q̄ ē in bonis viris. Tertio boni viri assimilant marmor rōne speciositatē siue pulchritudis. Inueniunt enī marmora pulcherria diuerloꝝ coloz et ge

Liber

secundus

nerū: siē dī. i. Maralip. xix. Diversorū colox oēz lapidē p̄ciosuz: t marmor parau abundatissime. Nec aut pulchritudo t va rietas cōpetit prudētia: qz oīm prudētum opa grata viden t pulchra. Diversa autē genera et colores marmoz sunt diūse par tes prudētia t diversi modi prudentie. Inueniunt enī marmora cōter octo colorū. Quia inueni marmoz albū:nigrū:ru beū et variū sive serpentinū. Et h̄ qnqz modoz quoddā molle:canc. a t nigrū: quoddā duruz qd̄ d̄ purpuretes: eo q̄ vt purpurā rubeu ē: cādīdis t̄ interuenientibus pūctis: t̄ b̄ ē egypte. Est aliud corallicū l̄ asia reptū non bñs ultra duos cu bitos in dimensione t mēsura: t tale mar mor: est candidū sicut ebur: t̄ h̄ quasdam maculas qdā. p̄portiōe diversas t̄ nigras. Est et aliud gen̄ thebaicū aureis guttis tinctū: est t cariseū viride or. inū: quod valde gratū hñt q̄ gēmas sculpūt: eo q̄ el viriditas oculos reficiat. Et etiā silī assū gnant a doctorib⁹ octo partes integrāles prudētia: quaz qdā ad prudētū ptinet h̄. q̄ est cognoscitina agibilū: t̄ qdā fm q̄ ē opatiua. Scđm enī q̄ cognoscitina ēst p̄si derat ipsa cognitione aut ē p̄teritorū: t̄ sic est a Tull. vna ps prudētia p̄teritorū memo ria. aut ē cognitione p̄ntium sive necessariorū sive p̄tingentia: t̄ hec ē alia ps prudētia: q̄ ab eodē intellect⁹ vocat sive intelligentia. Si vero p̄siderat cognitionis acclitio: aut sit p̄ disciplinā: t̄ sic ē tertia pars pruden tie: q̄ a Macrobius super srias Platonis plerini vocat docilitas: aut sup̄ inuentio nē: t̄ sic ē q̄rta ps: quā Arist. in. viij. Et̄. vocat eustochiā. I. bonā cōiecturationem. cui ps vt dī in eodē ē solertia: q̄ est x̄a cō lecturatio mediū: vt dī in. i. posteriorū. Si vero p̄siderat cognitionis vsus: fm sc̄z q̄ ex cognitione aliquis pcedit ad alia cognoscenda yl̄ iudicanda. sic ptinet ad alia par te prudētia q̄ vocat rō p̄ Macrobiū. Scđo vero q̄ prudētia est opatiua sive opis p̄cep tiva. Primo necessariū est vt ordineſ ad cōmodū vt ad finē: t̄ hoc ptinet ad ali am partē prudētia: quā Tulli⁹ prudētiaz vocat. Scđo vt attēdat circūstātias ne goch: qd̄ ptinet ad aliam partē prudētia: quā Macrobi⁹ vocat circūpectionem. Tertia q̄ vites impediamenta: qd̄ ptinet ad octauā partē prudētia: quā vocat Mā

erobius cautionē. Sūt ḡ octo partes pru dentie dicte. sc̄z memoria: intelligētia: do cilitas: solertia: ratio: puidētia: circūspe ctio t cautio. Quarto boni viri assū lantur marmoz rōne vtilitat̄. Nam mar mor p̄p̄ suā frigiditat̄ et vnguētoz aro maticoz seruationez veillissimū inueniēt. Et hāc vtilitatē boni viri faciūt p̄ iusticia. Nā q̄i vnguēta fouētia t recreantia sunt bona opa in qb̄ vn̄ hō alteri cōicat ad q̄ recte faciēda t̄ seruāda ordinat̄ hō p̄ vir tuē iusticie. Cui iuter alias virtutes p̄p̄ uīt ordinat̄ hoīem in his q̄ sunt ad al terū. Importat enī iusticia eq̄litate qndā vt ipm nomē demonstrat. Dicunt enī vul gariter ea q̄ adequanat̄ iustari: eq̄litas aut ad alterū est. Alii aut̄ morales virtutes p̄ficiūt hoīem in his q̄ sunt fm seipm. Et̄ ergo sunt illa marmora sc̄z sancti viri qb̄ paup̄iūtē tēpli. t̄ infētior ecclia sc̄z militas sternit. h̄. Maral. iij. Ca. V

Charitas assūmī

Latuit bitumini. Primo ratiōne ḡneitatis: q̄ bitumen ē fm Isido. quedā terra glutinosa iuxta lacū mor tuū: cui natura ē ardēs t ignita. Sic cha ritas est quedā viri p̄glutinatio t vni tua: cui q̄si loc̄ est p̄p̄rius cor mortuū et mortuū peccato t mūdo: q̄ si q̄s dīgit mundū: non est charitas pris in eo: vt dī. i. Job. ii. Nec etiā viri sp̄nalter ardēs ab igne sanctisp̄us est derivata: fm illud Lant̄. viij. Lampades ei⁹ lāpades ignis atq̄ flāmarū. Lampades enī dī sunt mē tes hoīm: t̄ pure sanctisp̄us contemplatione et flaminis charitatis succēse: Señ. xiij. Vallis silvestris habebat multos putoes bituminis. Vallis ē mens humilis: q̄ si ē sil uestris et a tumultu mūdi et affectu remo ta habet multos putoes bituminis. i. mul tos t̄ p̄fundos sive altos affectus charita tis. Scđo rōne tenacitatis. Nā bitumen est tante tenacitatis vt nec aqua nec ferro dissolui possit sed sanguine mēstruali. Sic charitatis glutinū tam tenaz est vt nec aq̄ tribulationis nec gladio p̄cussiōis solua tur: Lant̄. viij. Que multe nō poterūt et tingere charitatem. Et io aca. Noe vt esset fortis stra aquas diluuij bitumine linis cam dī p̄cepit: Señ. vi. Bitumine linies intrinsec⁹ t̄ extrinsec⁹. Arca enim Noe ad

De metallis et lapidibns

92

est mens iusti d^r atra aquas diluuij. i. contra tribulatiōes mudi: bitumine. i. charitate liniri intrinsec^q ad dēū: extrinsec^q quo ad p̄imū. Ferrū siue gladius p̄secutiōis charitatis bitumen separare nō potest: s̄m illud Ap̄l R̄ma. viii. Quis nos separabit a charitate christi: an angustia: an nuditas: an famē: an gladi^r: t̄c. Soluis t̄s & tollit bitumē charitatis sanguine mēstruā. i. peccato mortali quod ab itimo fluit ad modū sanguinis: et ad modū membrum et abominabile et infectiuū existit. Et rōne virilitatis. Est enī bitumē utile ad multa: qz multiplice habet effectū. Nā habet virtutē cōpaginādi lapides. Unde lapides viui. i. viri iusti hoc glutinino cōpaginant ad innicē in fabricā ecclie: & etiā latres. i. p̄tōres ad deū cōuersi & igne dolor^r seu tritōnis excōcti hoc glutinino p̄lūguntur. H̄n. x. Faciam^r latres & coquamus eos igni: babuerūt latres. p̄ saxis & bitumen. p̄ cemento. Sitr ligna & tabule nauium alucibū bitumine copaginant: p̄ quas naues alioū onera portātes intelliguntur prelati: qbus ne dissoluant aq̄s & cupiscētiā & vndis tribulationū: necessariū est glutinū & inuamē charitatis. Etē habet bitumen virtutē attrahēdī: cōsumēdī & cōsolidaudi si puluerēt & sup vuln^r ponatur: si etiā fumus narib^r attrahat multum reuma in capite cōsumū: vñ dicit Plato. Ita charitas ad deūm attrahit: s̄m illud Osee. xj. In fūniculis adam trahit ē in cul^r charitatis. Etē malos humores. i. malas affectiones. Et reuma capitū. i. fluxum mētis. i. malaz cogitationū p̄sumit. Etē spām mētis mollicē solidat: dū timorem servile foras mittit. Nam pfecta charitas foris timorē mittit: sicut d^r. j. Job. iiiij. Etē charitas assimilat lapidi sardio: q̄ sicut dicit Isido. vocat sardius: qz in sardis fuit p̄mo inuenit: qz hec similitudo ē competēs. Primo ratione coloris: qz sard^r ē ruber coloris. Rube^r aut̄ color ē s̄c igne^r color: & p̄cedit dominū calidi in pmixto et attribuit amorē & p̄cipue charitatē que est vt quidā ignis diuin^r mente feruere faciens et rubere. Cān. v. Dilēct^r me candus et rubicundus. Candidus ppter puritatem carnis: rubicundus ppter inflamationem mentis. Ap̄c. iiiij. Qui sedebat sum̄ erat aspectū lapidis iaspidis viridis:

intellige virginitatem carnis. Est enī lapis viridis coloris: sed ī rubore sardinis intelige amore charitatis q̄ mēs ignita rubet. Seco ratione virtuose operationis: qz vt dicit Dias. hic lapis gaudiū accedit: timorē pellit: audacē facit: et mentem acuit: et se gestantē ab incantationib^r et maleficijs turum reddit: que omnia suo modo cōpetunt charitati. Hec enī ē q̄ de p̄sentia animi sc̄z dei in anima gaudiū generat. Sal. v. Fruct^r spiritu sunt gaudiū. t̄c. Quia sicut charitas ē a sp̄sancto: ita gaudiū a charitate deriuat. Itē h̄ ē que timorē pellit: & per consequēs forē et audacē facit. i. Job iiij. Timor nō ē in charitate. Itē hec ē que mentē acuit ad celestia contēplanda. et iō est similis igni: q̄ habet figurā pyramidis supius acutā. Unū mēs b̄ igne flameces ingreditur in p̄lum. i. Job. iiiij. Qui manet in charitate in deo ma. t̄c. Nec ē etiā q̄ demum incantationib^r. i. blandis tentationibus et maleficijs eoz resistit: qz forē est ut mors dilectio. Cān. viii. Tertio rōne resistentie vigoris: qz tāti vigoris ē h̄ lapis & onyx eo p̄te ledere nō pot. In onycē ei q̄ & tristiciā excitare: p̄t intelligi quod cū aduerterit. Onyx & sardio p̄te nō obest: qz ybi charitas adest nulla aduersitas nocet. Nā diligētib^r deūz oia coopant in bonū: sicut d^r R̄ma. viii. Cān. VI

Ontemplatio as
similat saphyro. Primo ppter aspectū coloris. Est enī saphyrus gēma cerulea: celo sereno in colore simillima. Sitr cōtemplatiū viri h̄nt colorē. i. cōversationē serenā & celestē: s̄m illud P̄bl lip. iiiij. Nostra conuersatio ī celis est: Ecce chiel. i. Supra firmamentū quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis saphyri. Secundo propter excessū valoris: quia saphyrus inter gemmas est summe preciosa: et regum digitis magis apata: et inter omnes melior est indica: maxime quando habet quosdaz pulueres aureos intermixtos. Similiter & in vita virtute contemplatiū est preciosissima. Est enī maioris meritū: dulcioris exercitū: quietioris animi. Unū Maria optimaz partem d^r elegisse. Hoc maxime competit regibus. i. prelatis et rectoribus: vt sicut alijs hemis nō honoris dignitate: ita etiā alijs hemis

Liber secundus

neant mēris sublimitate. Est autē p̄templa-
rio optima q̄ sic mērē eleuat ad celestū emi-
nentiā: q̄ tū ei nō tollat p̄rie fragilitatis
memoriā. vt. s. p̄tēplatiū anim⁹ r̄ sit p̄ p̄tē
plationē sublimis: r̄ p̄ sui cognitioneſ ſem-
per remaneat humilis. Et talē ſit ſaphyrus q̄
bz pulueres aureos intermixt⁹. Et enim
p̄rie fragilitat⁹ vel morris intuit⁹ velut q̄
dā puluis aureus. puluis p̄ humilitatem.
aureus p̄ utilitatē: q̄ ſeruat aſam ne a pec-
cato corūpāt. ſicut auꝝ d̄ ſeruare a le-
pre corruptionē ſi ei⁹ puluis v̄ limatura ſu-
mat in cibo v̄l potu vel medicina: vt dicit
P̄late. Job. xxviiij. Non ſaphyri lapides
eius: r̄ glebe illi⁹. Eccl. vii. Memorare
nouissima r̄. Tertio ppter defecuz ful-
goris. Et enī ſaphyr⁹ depliſus nō perluci-
dus vt dicit Iſido. Sic p̄tēplatio p̄tia vi-
te nō ē lucida ſed obscura: q̄ videm⁹ nunc
p̄ ſpeculūt in enigmate. Ezech. x. Tidit: r̄ ec-
ce in firmamēto qđ erat ſup caput cheru-
bin q̄ſi lapis ſaphyr⁹. p̄ firmamētu intel-
ligit firmitas t̄ ſtabilitas gl̄ie celeſtis q̄ d̄
ſup caput cherubin: q̄ ſez oēm mentē ſci-
entia trāſcendit: r̄ eſt q̄ſi lapis ſaphyr⁹: q̄ ſez
contēplationis eius intuit⁹ in hac p̄ſen-
ti vita q̄ſi cūq̄ ſit nobis delectabilis gra-
tus: nobis tū nō eſt pur⁹ r̄ clarus. ſicut ſa-
phyrus ē aspectui quidē graſ⁹: ſed tū qđē
ſuſ ſuſ noſ lucidus. Et iō P̄obs dicit de p̄rie/
tati⁹ aſaliū q̄ de diuinis in vita ita paꝝ
poſsum⁹ in p̄templando. pſicere. Tū illud
modicū nō eſt negligendū: q̄ ſelectibili⁹
eſt adhuc q̄ſi aliq̄ alia oīa q̄ apud nos ſunt.
Item p̄tēplatio celeſtiuſ assimilat q̄mē-
thi. i. vene terre de qua fit lagurū. P̄dio
rōne color⁹. q̄ ſi lapis hic ē tāto melior q̄nto
colori celeſti ſumilio. Et habet qdā corpu-
ſcula q̄ſi aurea interſerta. Ita p̄templatiū
virti tanto ſunt meliores q̄nto celeſtib⁹ cui
bus ſunt in p̄tēplatiōe r̄ pueratiōe ſimi-
liores. Ut virginitas cōiugio pſertur: q̄ in
corruptionē vite celeſtis ſimilius cōforma-
tur: Luc. xx. In resurrectione neq̄ ſub-
neq̄ nubent: ſed erunt ſicut angeli dei i ce-
lo. Secundo rōne cōmunionis. Nam hic
lapis ſi eſt terra valer p̄tra ſincopim: ſed nū
q̄ſi patienti datur niſi ſubtiliſſime cōterat r̄
multotiens abluat. r̄ eſt ſignū pfecte ablu-
tionis: q̄ ſi aqua in qua abluat parū aut ni-
bil coloratur: neq̄ debet dari cū decoctione:
q̄ ſeſcenderet ad fundū: ſed ante vel poſt

dē: et hoc cū ſero vt d̄ ſi in lapidario. Mo-
ta q̄ ſerum eſt liquor qui fluit de recenti ca-
ſeo cū preniſ: vt dicit C̄atholicon. In qui-
bus ſignificat q̄ ea q̄ ſancti viri p̄ altitudi-
nem cōtēplatiōis p̄cipiunt. hec vt inferio-
ribus plint debet eis cōmunicare lucide.
Unde oportet q̄ ſubtiliſſime cōterat. u.
diligenter exponam. Itē difcrete. Unde
nō cū decoctione. i. no cū illo feruore cum
quo ab eis recipiunt: ſed b̄m cōuenientiaz
inferioris auditoris. Item mūde ſine ad-
ministratione fantastarū ſue errozuſ. r̄ ſo-
poret ut frequēter abluantur. Item ſic
dari debent ut poſſit qui accipit facilis ca-
pere. r̄ ideo cū ſero qđ eſt lacteum r̄ facile
ad deglutiendū: Dpls. i. Coimbr. iij. Tā.
q̄ ſi paruiliſ in christo lac vobis dedi r̄.
Tertio rōne curatiōis. Valer enī miro mo-
do talis puluis ſue poſto ad ſoluendū r̄
curandū quartanā: quia ea q̄ ſanctivirū et
celeſtium cōtemplatione p̄cipiunt alijs ut
dictū eſt debito modo data: id eſt cōmu-
nata ſuſtant ab eis quartanā: id eſt accidi-
am. Mā quartana ex putredine humoris
frigidi r̄ melancolici. puenit que etiā ad
accidiā diſponit: ſed verba celeſtia audita
mentē frigidā accendit: r̄ ſic accidē frig⁹
repellunt. Heſ requies r̄ dulcedo cōpela-
tionis babet poſt certamina laborū r̄ ſub-
iulationem paſſionis. Unde vita cōpela-
tiua aſſimilatur terraneo: qui eſt lapis cry-
ſtallo ſumil ceruleo colore infectus v̄l refe-
rus. r̄ hic apud germaniaz ek. Alius ē by-
ſpanicus rutilans ſicut flāma. Ande p̄pi-
num qui eſt cryſtallo ſiliſ ſignatur cor-
dis puritas. poſt ſecondū quidē flāmeū de-
ſignatur feruens charitas. Et hec duo ma-
xime ad contemplationē diſponit. S̄i no-
tandum q̄ vtriusq; virtus dicit̄ ead prelia
r̄ cauſas vincendas: r̄ valent etiā ad dul-
ces ſomnos ſicut i lapide dicuntur. In q̄ ſi-
gnificat q̄ poſt prelia ſuperata laborum r̄
tentationū. poſt cauſas deuicias etiā paſſi-
onum in q̄bus caro ſub iudicio rōnis ad-
uersus ſp̄m p̄tēdit. ſequit dule ſomnus.
requies p̄templationis. Ca. VII

Ontinentes et

P̄cipue ſigines aſſimilant mar-
garitis. Primo rōne geniture
ſine generationiſ: q̄ ſi margarita generaſ
ex celeſti rore ſequit ſept̄ tpe anni ſebe hau-

De metallis et lapidibus

riūt. Et dicitur margarita: qd in conchis maris inuenit. Et de in lapide: qd qd margarita generat ex rore quanto rotat: aer hau-
 stū plus fuerit: tanto rotatio maiorem gene-
 rat margaritā. Et de qd cū margarita ictipit
 generari. si coiusatio vñ tonitrū supue-
 nut et concha claudat qd sic aboſu patif.
 Qd ergo margarita ex celesti rore generat
 significat qd stinētia carnis ex dono cele-
 stis g̃e possidet. vñ d̃r Sap. viii. Nō pos-
 sū esse cōtinēs nū d̃r det. Et ideo dicebat
 Aug. deo i libro p̃fessionū. Da qd iubes:
 et iube qd vis speras nob̃ virginētā. Et ido-
 qnto plus haurit de grā tāto maior et pu-
 rior et stinētia. sic qnto plus haurit et tāto
 maior generat margarita. Qd autē
 in cōchis maris inuenit: significat qd cōti-
 nētia nō in deliciis rep̃it: sū illud Job. x/
 xiiij. Nō iuēt i terra suavis vineū. Ber.
 Humilitas perit in duliciis et castitas i de-
 liticiis. sū in conchis regis. i. in duris et amar-
 poti cōseruas. Qd autē tonitruo et coiusca-
 tiō se claudēt aborit. signat qd stinētia nō
 si diuise magnitudis timori seu inspiratiōi
 qd i tonitruo designat se p̃ humilitate aptat. i
 nterior puritas nō inte-
 gra fuit b̃ p̃d. vñ Eccl. xxvij. H̃i in tio-
 re dei tenueris te instāter: cito subuertetur
 dom⁹ tua. Sc̃o rōne excellētē: qd qd
 margarite sūt alij excellētiores. Quedā
 enī vniōes vocant eo qd tūn vna et nō ples
 sum reperiāt: et in his designat prograti-
 ua stinētia sue virginitali xp̃i et matr̃ sue.
 Quia xp̃s tūn vñ ihoies: et mas ei⁹ tūn
 vna inf̃ mulieres ē vera et pfectissima mar-
 garita. xp̃ singularē et pfectissimā stinētia
 puritas. vñ Mat. xij. Inuēta vna p̃ci-
 osa margarita tē. Cōmuniter autē inē mar-
 garitas sūt meliores candide qd qd alij mo-
 do sūt flave. Nā illas iuēt aut matutini
 rois cōceptio facit claras. bas x̃o senect⁹
 vel ros vesp̃tinus reddit obscuras. vt dīc
 t̃. Margarite ergo cā dide sūt virgiles.
 qd autē flave sūt vidue cōtinētes. sed meli-
 or et clarior est stinētia virginalis qd ab ipa
 iuuēt qd matutino roze. i. tēpestina gra
 decorata virgītā. d̃corē et retinuit: quā qd in
 senectute qd quasi vesp̃tio roze. i. tarda gra
 tia sup̃fusa cōtinētia incipit. Inuēt que
 dam naturalis pforate: et ille adhuc melio-
 res sunt alij: et tales sunt virgiles fideles:
 qd x̃o fidei pforatū habet auditū. Nā
 fides est ex auditū et auditū p̃ x̃bū dei. qd
 penetrabilis est om̃i gladio ancipiti. Sunt
 ergo ille margarite p̃ alij eligēde que sūt
 albe clare speculares et rotundē. Quia ille
 cōtinētes sūt alij meliores: qd sūt albe
 p̃ carnis virginitatē: clare p̃ mētis purita-
 tem: speculares p̃ cōuersationis sincerita-
 tem: et rotundē. t. mobiles p̃ operositatē: qd
 corpus rotundū motui est aptū. Nō enim
 oportet virgines manere ocoſas. Prodiū.
 vlti. Panē ocoſa nō comedat. Tertio ra-
 tione apparet. videntur enī i sūt marga-
 rite parues in quātitate: vt ne cūtra seminu-
 cem crescere vñq̃ putent. sed tamē sūt ma-
 gne in valore. Dic virgines et stuēdes de-
 cet esse parues p̃ apparetia humilitatē exem-
 ple illo sūme virginis que dixit: Quia re-
 spexit humilitatem ancille sūt te. sed tamē
 debent esse magne per existentiam et valo-
 rem virtutis. Quarto ratione efficacie: qd
 quia habent virtutē malorum humorum ab-
 steruā. flurus ventris et sanguinis restri-
 ctuā et etiā cordis fortitudinā. vnde valēt
 contra cardiacam et sincopū. Sic virgines
 et cōtinētes debent in seipsis malos hu-
 morē. i. malas affectiones: sūe immūdicas
 cogitationes expellere. fluru carnis et san-
 guinis. i. peccati p̃ abstinentiā et honestatē
 restringere. et spūalib⁹ et p̃ijs opib⁹. s. ozo-
 bus et elemosynas sui cordis debilitatē cō-
 fortare: ne pusillanimitate deficiat ex aliq̃
 tribulatiōe vñ tētatiōe. Tētē stinētia assū-
 lat calibi. Primo qd calib⁹ est substātia
 purior ferro: qd ferrū est magis terrenū in
 substantia. et habet terrestre lutulētū et nō
 purū. Et ecōtrario calib⁹ h̃z min⁹ de terre
 no nec ita lutulētū est sed magis pur⁹. Tā
 qd ferrū ergo impurū h̃o incōtinēs est ha-
 bens lutulētā carnalis immūdicē: h̃tā
 qd calib⁹ est h̃o cōtinēs: habēs parum de
 terrestri. i. de cōcupiscētia carnis. et sine lu-
 tulētia. i. carnali immūdicē. Secundo
 qd calib⁹ est ferro cōpactio: et ideo etiā so-
 lidior. Sicut etiā cōtinēs est b̃n cōpact⁹. i.
 b̃n cōpositus in morib⁹ et solidior. i. stabili-
 or. Sed ecōtrario incōtinēs īcōpact⁹ est. i. in-
 cōpositus: sc̃d molis magis ad cedendū
 tentatiōib⁹: sicut ferrū facilius mollificat
 ab igne. Tertio qd est durabilior: qd
 ferrum ppter impuritatē citius rubiginez
 contrahit que ipsum consumit. Similiter
 homo incōtinēs citi⁹ senectutē incurrit qd

1

Liber secundus

Spm corporaliter debilitat et consumit: si homo continens duntur viuit: quod non cito senserit.
Quarto quod ignis citius adurit ferrum: quod minus compactum citius penetrat. Tunc ergo ignis adurere est mulieris pulchre consumptum vel coniunctus: quod coniunctus incendiatur cito penetrat et inflammat. Hiero. Flammigerum ignem peccatum mulier conscientia et inflammat. Si continens est sicut calibus in quem ardor carnis amoris non faciliter intrat. **Ea.** VIII

Orreptio delinquentis debet esse similis lapidi quod dicunt cos. dicit enim sic eo quod ad incidentem ferrum acuat. Et omnes eni greci incisio latine dicunt: quia. I. correptio debito manu facta etiam a metu ferrea et dura non tam virtus amputat et incidit: sed ad bona eam aptat et acuit. Sed quedam cos est ut dicit Iustus. que ad acutem idigit oleo: quod dicitur. Quia videlicet discreta correptio quod idigit oleo lenitatis: secundum illud Salomonis. vi. Si occupatus fuerit homo in aliquo vellico: vos qui spinales estis corripite hominem in spiritu lenitatis. Etiam quod idigit aqua austeriorum. Nam sic idem Iustus. dicit: Oleum coti additum lenet: aqua vero acerbitate reddit. Hoc autem agendo eos proprie habet quod dum acutem alteri seruit: se paulatim consumit ut Gregorius dicit. Et talis est platinus malus vel pectorator: quod dum aliis pectorando vel corrigitur pectoris: scilicet malum malevitudo vel se non emendando amplius consumat et destruit. Debet ergo esse ut cos iusticia vel celum rectioris: qui dum lingua vel manus mouet ad corrigitur vitta delinquentis quasi ferrum acuit ad incisionem ulceris. Coorigere voleas delicta debet intendere ad extirpandum vitium radices. I. illa principalia vitta cohibere. ex quibus quasi omnia delicta percepit: si est fuit superbia: auaricia: luxuria. Et hoc corrector vitiorum debet esse filius lapidi cognitus. cognites enim dicitur lapis quod vitrum coloris est sequitur gestare ad collum sicut dicitur Vias. sanguinem strigere: metis alienationem expellere: et applicare lignum ardenti flammam ei extinguit: flampus sanguinis referit ad luxuriam. prima enim sibi fuit secundum naturam sanguis et semen: metis alienatione referit ad superbiaz quam quod a vera sui cognitione alienatur estimat de se quod non est. Sed flamma ligni designat cupiditatem et ardentem auariciam animi: unde cum ista refrenant omnia vitta cum tuis cohibentur.

Capitulum: IX

Dilectio vera

Dicitur assimilat calcem ratione igneitatis. Nam et Iustus. propter hoc calcem vivum dicitur: quod huius actum sit frigida: occultum tamen in se continet ignem. unde si aqua profusa fuerit mox ignescit. Et quoddam valde mirabile accedit ut Augustinus dicit in libro de civitate dei: quod calcem ex aqua iecidit: ex qua omnino ignis extinguitur: oleo vero exquisit quo omnis ignis nutritur. Similiter vera amicitia et aliquid fratrum ad exteriorum actus videatur frigida. I. quod non operet vel ostendat exterior signum: siue propter occupationis altius impeditum est: siue quod non sit oportunitas: tamen semper ignem viui amoris seruat in intimis cordis. et propter hoc dicitur Proverbius. xvii. quod omnipotere diligit: qui amicit est. Sed supponitur aqua aliquis tribulatio seu angusties necessitatis: tunc statim ille ignis interior. amor erupit et exterior in opere ostendit. et secundum Salomonem ibidem subditur quod frater in angustia coproba. unde ignis vere dilectionis in aqua. et tribulatio et aduersitate magis acceditur. propter quod dicit Valerius marinus quod sincere fides amici percepit in aduersis cognoscuntur. Sed ex oleo consumptis et prosperitate calcem dilectionis quod extinguitur: siue quod prosperitas mundi quod extinguitur et tollit dilectiones deinceps: siue quod homini in prosperitate positio non est necessaria magna signa vel obsequia dilectionis ostendere. Quia sicut dicit Valerius: prospera fortuna cum diuina largitatem sicut fons est: humana minima inducit. Non debet enim hominem amico in prosperitate posito magna signa dilectionis vel obsequia ostendere: ne forte estimetur quod propter illum prosperitate et propria utilitatem eum diligat. unde Probus dicit in Ethica. quod ad amorem in aduersitate postea cum est et sepe: sed ad amorem postea in prosperitate raro et tarde. **S**econdo dilectio vera amicitie assimilat calcem ratione unitatis: quod lapis lapidi non bene coniungit: nisi ei calcem mediavit. Nam ex calcem enim admixtione arenam et aquam fit cementum quo lapides ad insulam strictius vincuntur. Ita homo non vere socius nisi ei dilectio animi immediate unitur: quod secundum dilectionem si cum arena parietur quod sub aqua tribulationum mox: siue si arena est abstrahatur a fluui: vel saltu pedib[us] terat. siue sit quo socius a terra: quod utrumque per-

De metallis & lapidibus

tēria tolerat, et iterū cū aqua sapientie miscet: clementū, i. glutinū faciet pfecte unitatis. Mā inter quos charitatis dilectio cū patientia et sapiētia viger ibi pfecta vniō locunda societas adest, sicut dicit i Ps. cxix. Ecce q̄ bonū et q̄ locūdū habilitare fratres in vnu. **C**ertio rōne utilitatis et bōtitatis: qz sicut dicit Psid. Illa calx ē me hor et virtus q̄ ex lapide albo et duro generatur. Et sic illa inuenit vera et virtus amicitia q̄ ex animo puro et vero generat. vnu de Ps, pbat in Ethic. q̄ prauox amicitia qui nō se puro animo diligunt nō ē amicitia vera. Et sicut Aug. Amicitia que de seri potuit nunq̄ amicitia vera fuit, unde vera amicitia debet ē pura et firma. **D**ilectio primi assimilat tartaro. **P**rimo ratione terrestreitatis, nā tartaru est vni seculentia et terrestreitas que ad modū terre vel mollis lapidis circa ptes dolij induatur: t vulgaris apd tuschos dicit groma. Unio aut assimilat charitas, cui pars subtilio et purior dilectio dei est: s seculētior ps et terrestrior est dilectio primi: que enī in dolio cordis debet circuquaḡ diffundit firmari: sicut illud Ro. v. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris. **S**econdo ratione qualitatis: quia talis vini cruxa lida est et sicca ē tertio gradu: qz, s. dilectio primi calefacit cor per cōpassionem: sicut illud, i. Cor. x. **Q**uis scādalicat et ego nō vor: et defecat omnē inordiati humorē: id est omnē prauā affectionē erga primū. Est etiā in tertio gradu: quia primus gradus est dilectio dei. secundus dilectio sui. tertius dilectio proximi. apter qd dicitur Mat. xii. Diliges proximū tuū sicut teipm. **C**ertio ratione utilitatis: quia tartarus sicut dicitur in Platone extenuat et mundicat et consumit: et ideo valet cōtra scabiem et serpiginē et pruriginē: et cōtra capititis imundicias. Similiter dilectio proximi extenuat substantiā sue diuitias hominis: q̄ facit largiri superflua: sicut illud Luē, x. q̄ supest date elemosynam. Sed tūc maḡ cōsumit quādo facit largiri necessaria: Job. xxv. Si comedī bucellā mēā solus. Et tūc mūdat imundicias capititis: hoc est impunitates mentis butusū dī elemosynas largiendo: sicut illud Luē, x. Date elemosynam: et ecce omnia vobis munda sunt.

Eloquentia assūtū
milatur eri. Primo ratione ge-
neratiōis: qr es siue cuprū gene-
ratur sicut cetera metallū ex sulphure & ar-
gento viuo. sed hoc accidit quādō plus ē
de sulphure q̄d de argento viuo: & sulphur
est terreū nō pure rubē habēs calorē ad
urentē. Argentū xō viuū ē mediocre nec
nimis grossū: nec nimis subtile. Et tali ei
complectione es generat. Similis eloquētia
cōponitur ex duob⁹. sc̄ ex meditatiōe inferi-
or: que sulphur assimilat: qr in inferiori
bus venis generaſ terre. Itē ex pñficiā-
tione exterioř q̄pter labioꝝ & lingue mo-
tū argēto viuo assimilat. qd. s. multū ē mo-
bile: & qpter motū vel dicit pñlinus vñtu
appellatur. Sed de hz hoc esse mediocre. s.
iter grossum et subtile: qr nec nimis rudia
xba: nec etiā nimis subtilia. l. difficultia: & ap-
ta & mediocre audientib⁹ cōuenientia sunt
accepta in elocutiōe vel pñficiatiōe vulga-
ri. Et d̄ tali eloquētia d̄ Hier. xlviij. Co-
meuz ad moab quasi tibia eris sonabit. et
noiat pmo cor: qr in locutione d̄ pcedere
meditatio & liberatio cordis. Ps. xxvij.
Os iusti meditabit sapiam. l. meditata sa-
pientia loqueſ. sc̄do non tibiā eris in q̄ at-
tendit armonia siue p̄portio & medicoritas
qdā soni q̄ p̄tinet aḡ eloquētia & pñficiati-
onis suavitatē. Sc̄do rōne distinctionis.
sicut ei Ista. dicit: Es si mixtū fuit altis
metallū colorē & virtute cōmutat. vñ qddā
ē albū ad modū argēti: qddā fuluum ad
modū auri ē. Et alid ē gen⁹ris qr ē ducti-
bili ere attenuatū l. lamias: & felle taurivn
ctū spēm auri p̄cedit. & pōi p̄seuerat l hi-
strionū coronis. qpter qr coronariū ē vo-
catū. Sist̄ est triple eloquētia: qddā spūa
lis: s̄c̄ p̄dicatorꝝ. & h̄ p̄cipue int̄edit ad anti-
map purgationē & dealbationē. vñ assilat
eri qr ē albū ad modum argenti. Ps. xj.
Eloq̄ dñi eloq̄ casta ar. lg. er. Psou. c.
Argēti electū lingua iusti. Alia xō elo-
quētia sclarsis rhetorū & altoꝝ plucotꝝ
sclariꝝ: q̄ vt plimū ordīat ad lucru auri vñ
cōmodū alicuiꝝ p̄pal rei auro app̄etabilis.
vnde non incongrue assimilatur illi eri qr
fuluum est ad modum auri. Tertia ve-
ro est eloquentia vocularis que est ad hec
etendū & solaciādū. sc̄ut et poete de-
tenus faciebant, et hec assimilatur illi eri

Liber secundus

qđ ponit in histriōnū corōis. Quocūs ergo inō sit eloquēs hz aspectū siue similitudinē eris: bñ illō Eccl. xl. Cui⁹ erat sp̄es quasi sp̄es eris. Tertio rōne corruptiōis: qđ es cito rubiginat̄ nisi oleo p̄fudat̄. Saſa enī er ea ſiuit rubiginosa niſi cōfricet arena. Ex quo accipitur qđ ois eloquēs et lin- giolus ſbit tener petr⁹ rubigine: Job. xlj. Est quasi lignū putridum es: niſi p̄ferueret grātia ſiue charitat⁹ vniōe. ꝑt qđ dicebat Apo. i. Cor. xiiij. Si liguis hominū loquar et angeloz: charitatē at nō habeā ſa- ceſus ſi velut es t̄c. vel niſi ab hac rubigine purgat̄ alſipate pēnitētē. Et idcirco vt Hie- ro. dicit: Nōl⁹ eſt habere rusticatē ſeraz qđ eloquētā peccatricē. Quarto rōne ſo- nationis: qđ es maxie p̄uenit officio cāpa- narū et tubaz. ppter ſonoritatē. Quasi autē cāpane optimē ſonatē et a remor⁹ p̄tib⁹ audibiles fuerūt ſeii apli: qđ omniē terrā exiit ſonus eoz: vt d̄ in Ps. xvij. Sz quasi tube ereſ ſunt doctores et p̄dicatores alij. P̄dicatori eī d̄ Eſa. lviij. Clama ne celles: et quasi tuba exalta voce tuā. Hicr. xlvi. Uor eī quasi eris ſonabit. Quinto rōne curatiōis: qđ es ɔtra ſirmat̄e mul- tas virtutē habz. Nam ſicut dicit Plinius et etiā Diac. Es exiitū et pulueriqatū ha- bet virtutē diſſoluēti et plūmedī: extenuādi et purgādi noxios humores: vulnera ſa- nat: caliginē oculoz purgat: ſupfluas car- nes corodit et ultra crescere non pmitit. Sic eloquētā et lingua p̄dicatori ſi fuerit aduſta. i. lignē ſpūſſeti lignita et inſlāmata et pulueriqata. i. humilitate ſudata. v̄l pulue- riata. i. diligētē et ſubtiliter declarata: qđ quasi eſ durū ſotērī dū verbi diſſicile v̄l obſcuri diligētē exponit. Talis inq̄ elo- quētā habet virtutē diſſoluēti duritiaz cordis: et ſumēdi hūozē carnis. i. luxuriā: extenuādi plenitudinē diuitiū dū eos mo- uer ad diuitiarū largitionē et mudi ſtem/ p̄tā. Idē purgandi noxios hūores. i. no- xios affect⁹ homiū ſeccatoz. ſanat etiam plurimū vulnera. i. vitia ſētationū. purgat caliginē errorz. corodit ſupfluas carnes. i. inſluu edinē gulosoz: et etiā eſ reſinet nec crescat p̄ abſtinētē et tēperatē remediu- um. Omnia enī hec ſetī p̄dicatores operā- tur frequenter in conuersione peccatoruz. Et ideo ipſi ſunt instrumenta curatiōis et obſolutionis peccatorū: Ero. xxv. Precepit

dū ſiuit labrū enī ad lauādū. p̄ qđ labr eloquētia ſignat̄ ſeu doctriña p̄dicatoriū ſiue ſbluria et mūdificatiua eſt vñtor et ſordi- um hominū petoz. Ca. XI

Eucharistie ſa-

ceramentiū assimilat̄ lapidi qđ dici- tur dſadoc⁹ qđ eſt pallidus lucis vt berill⁹: qui vt dieſ ſi lapidario: ſi mortuo aplice- tur ſtatū ſolitas p̄dit vñtres. Sact⁹ enī bla- pis eſt et quē mors ſternit abhorret ſic cu- charistie ſacramēnto abhorret eū qđ ē p̄ec- catō mortalī. a quo ſi assumat̄ nō ei p̄dē ſed obſeruit. Nō enī iſte cibus eſt eib⁹ moro- rū ſed viuoz: Job. vi. Qui māducatur et ipſe viuet. Idē christus ſub cibo ſacramē- tali cōtētus ſilis eſt illi lapidi qđ diciſ ſchi- tes: qui innenit in nūdī ſaquilarū. deo- diciſ qđ ſi de venent fraude aliq̄ ſuſpe- fuerit: ſi reuſ ſuerit et h̄ lapis cibo poſ- tū ſuerit eib⁹ eū d̄glutire nō ſinit: h̄ ſi ſub- tract⁹ ſuerit lapis: mox eū d̄glutiet. Sic xp̄s qđ inuenit in nūdī aquila. i. in cordi- bus contemplatīnōrum viroū ſuſtuiſ ſi. content⁹ ſub cibo ſacramentalitē ſi vene- ni. i. p̄tī mortalis glutire nō ſinit: vel reuſ ſraudis. i. hypocritā: v̄l ſictū ipm eib⁹ d̄glutire nō ſinit. ſ. ſpūaliter. Nam licet ſicut ſi- vel in p̄tō mortalī exiit ſāduerit ipm ſa- cramentālitarē: nō ſi ſpūaliter: vt ſacramēti ipſi ūcipiat effectū. vñ ſpūalit̄ quo ad ani- mā ipm nō d̄glutit. Et iō ſic Apo. i. Cor. xj. dicit: Prober ſe hō vñuſſoz: ſic d̄ pa- ne illo edat̄ it. Ca. XII.

Ides christia-

na assimilat̄ lapidi carbunculo. Primo ratione fulgoris. dicit enī carbū culus: qđ videt̄ quasi carbo ignit̄ nō ardo- re ſed ſplēdore: cuius fulgor eſt tantus qđ nec nocte vñcif. lucet eī in tenebris adeo ut flāmas ad oculos vñbret. Sic fulgor ſi- dei christiane tant⁹ eſt qđ nocte. i. tenebroſ- tate hereticorum: vel obſcuritate pſecuicio- num: vel caliginē peccatorū vñci vel erit̄ qui non potest. Nam in omnibus huic mu- di tenebris ſic fides catholicā fulget v̄ ſi- mas interdum exēceſt̄: interdum illu- minantes: ad oculos interiorū mentium vibret. Nam de lumine fidei aliqui exēceſ- tur ſi ſicilicet non recte credentes: vel quod credunt non tamē facientes. Quidā nō

De metallis et lapidibus

95.

Huminantur ut veri et viui fideles qui habent fidem per dilectionem operantes: Eccl. xxiiij. Hominula carbunculi in ornamento auri et. Nam per ornamentum aureum intelligitur charitas. per gemmam vero carbunculi fides. unde carbunculus ponit in auro carius fides catholicae charitatis opa: et hec est quod vere illuminat et ad salutem opa. Secundo rōne distinctionis. Sunt ei. iij. genera carbunculi fulgeret et radios ad modum ignis emitteat candida cona pectiti: vel dic. Isto. In quibus. xij. significatur articuli quib: ipsa fides distinguit. de quoq: distinctione dictum est super in primo libro. ca. xv. Qui articuli omnes. xij. mirabiliter radios vere cognitiis eorum q: ad nr̄az salutem pertinet non illuminantur. Sed quasi cona alba est simplex fides vertetas: qua intellectus credere astringit ut vii cuius articulo firmus inhereat: etiam si rōne non videat. Tertio rōne variationis: quod carbunculi proprius est quod plectus in igne velut inter mortuos carbones extinguitur: aq: per fusus exardescit. Sic fides quasi in igne. pectetur qui fidelis quod in pectu mortale placit: quod pectus appetitum peccadi non extinguitur sed amplius accedit sicut lignum appetitum igni. Et propter hoc pectum assimilatur igni. quod dum opera fidei cessare facit: ipsum sed mortificat et extinguitur: quod fides sine operibus mortua est: ut dicitur Iacob. iiij. Sed tunc carbunculus aqua profundus et quasi reuiniscit quod fidelis mens ad penitentiam revertitur et labrymaria aqua profundis. Tunc enim redeunte diuina gratia et reparata charitatem amissa restituens etiam fidei vita. i. vigor opandi: quod fides per dilectionem opa: ut dicitur Sal. v.

Quarto rōne valoris vel comparationis: quod est quod spes carbunculi in qua in lucido igne apparet quod gutta aurea. et bee gemma respectu aliarum est quasi pectus incomparabilis. Quasi autem gutta carbunculi aurea in lucido igne est patientia fidei hominis in tribulatione sua et persecuzione quam patientis precipue ipsa fide. et hec vocatur probatio fidei quod est quasi incomparabilis pectus: fin illud. i. Petri. i. At probatio fidei vere multo preciosior sit auro. Quinto rōne vigore: quod carbunculus sculpturis et simulacris resistit sine dolorum: quia fides idolatriam horret. sive auariz: quod auaricia est idolorum servitus: ut dicitur Sal. vi. Ita fides sanctorum assi milat lapidi qui dicitur amethyston. s. q: ut di-

cit Isto. Si vestis tacta fuerit contra ignem resistit: et si supra ignem posueris non ardebit: sed splendore accepto nitidior erit. hic omnibus maleficis magorum resistit. Nam fides sanctorum est que igni. l. persecutiois feruori sive persequenti furori a principio ecclie resistit: et finaliter ipsum superas vicit: sed illud Hebrew. xi. Sancti per fidem vicerunt regna. et ita extinxerunt impetu ignis. Et hec est etiam q: splendor et miraculum accepit: et que per pectusum tgis nitidior et purior apparuit. et hec insuper est que omnia magorum pestigia et maleficia repulit et damnauit quibus totus mundus erat fere plenus.

ca. XIII

Ratia dei assi milatur iaspida. Primo ratione gratiositatis: quod iaspis est lapis viridis smaragdo similis: sed est grossioris coloris. Color autem viridis super omnes colores est gratus oculis. unde dicitur Eccl. xl. Gratiam et speciem viderabat oculi: sed super hec omnia viridem. Et similiter gratia dei super omnia facit anima magis gratiam et placidam et placidam coram oculis dei. et ideo vocatur gratia q: si gratia facies. unde sicut iaspidis aspectus est gratius oculo humano: sic aspectus hominum in quo est gratia gratia est oculo diuisio: Apocalypsis. iiiij. Qui sedebat similiter erat aspectui iaspidis iaspida. Secundo rōne diuersitatibus. habet enim iaspis diuersitatem species: quod sicut dicit Isto. sunt. xvij. species iaspidis. Ita huius diuersitate colorum: quod quis pectus color ei sit viridis: multos tamquam huius colorum intermixtos. sic gratia dei habet multos modos et variatos in hominibus facit affectus. i. Petri. iiiij. Sicut boni dispensatores multiformis gratiae dei. Et Apocalypsis. i. Apocalypsis. xij. Diuinitates vero gloriaruntur. Tertio rōne utilitas: quia valet ad multa. Nam prima iaspis febrem refrenat. Et similiter gratia dei reprimit morbum febrilem. i. in ordinatum cupiditatis ardorem qui est ut febris anime das ei sicut insatiabilem quam tamquam diuina gratia reprimit et extinguit. Ita iaspis hydropisum iuvat quando defertur a patientibus casto. Similiter gratia dei valet contra superbiam que est hydropisis quae das. i. Inflatio animi per se contra eam medicinam humilitatis. que precipue est necessaria virginibus et continenter viuentibus ne per superbiam virginitatis perdant emi

l. 3

Liber

secundus

nentia. Nam quicq; sicut dicit Grego. deus punit occultā mentis supbia & manifestā carnis ruinā. **I**tes iaspis inf pericula facit hominē turū. Iuuat etiā parentē: q; etiā om̄ cōpetū gr̄e cōtra vitū accidie: qr̄ fr̄ quicq; accidiosus & piger bona refugit tūmē difficultatē & picula vbi nō oporet: **P**ro. xxi. Dicit piger: leo est in via rē. Sed hūc timorez gratia dei expellit. & id oī facit hominē turū & sollicitū. Quādoq; etiā am bō piger & accidiosus licet bonū opus p̄cipiat. i. facere p̄ponat: nū ipm̄ numis tar dat. & id similis est mulieri q; p̄cipit quidē: **S**ype obito nō parit. Cōtra qd̄ gr̄a dei mō iaspis iuuat ad partēdum. i. ad bonū apōstū ope cōplēdā. **I**te iaspis interiorē ardore refrigerat: qr̄ gr̄a dei mitigat trā que interiō accedit & vit. **I**te iaspis luxuriaz coartat: & multomaḡ hoc agit gr̄a a q; cōtinētē donum manat: fū illud Sap. viii. Nō possū esse st̄ines rē. **I**tem iaspis pulueriçatus & cū lacte dar̄ vlera inueterata sanat. Ulcerā aut̄ inueterata sūt gule vitiā siue dama: que in ipso mūdi exordio ī nostris primis parētib; incepit & nunq; plene sanari potuerūt. Hoc etiā gule vitiū siue vleus cū quolbz̄ honie ab infātia nascitur & q; cū eo crescit nutrit. vñ nee hoc vleus sic in ueteratū sanat nisi & gr̄atā dei. **I**te iaspis fordes oculorū purgat. Oclorū autē fordes p̄tinēt ad inuidiā: qr̄ neq; ē oculus inuidi: vt dicitur Eccl. xiiij. Etiam inuidenti & murmurati de gratia alij fa etia dictū est Mat. xx. a patre familialis: Un oculus tuus neq; ē: quia ego bonus suz rē. Hāc & nequitā & impuritatē oculorū purgat diuina gr̄a: qr̄ inuidiā expellit. dū q; nō emulaf̄ charitatē infūdit. Et sic patet q; murus virtutū p̄regēs ab insultu omni um virtorū ex gr̄a dei cōstituit: & id cōgrue vt dicit̄ ē iaspidi assimilat. de quo dī Apo ca. xij. Structura mūi ē: i. ciuitatis anime ex lapide iaspide. vñ in ea oportet p̄nci paliter animā esse fundatā si vult euadere virtorū ruinā: Apo. xxi. Fūdamentū pri mū iaspis. **I**te gratia dei assimilat saphyrō: qr̄ generat in nobis septē virtutes sūi septē cōditōes saphyri. Primo qr̄ saphyrō habet scintillā relucētē: q; cuius relucētā an iudicat virtus eius. Similiter anima existēt in gratia dei habet verā relucētā fidelē: quia in peccatorib; gratia dei care

tibus fides est non verum lumen sū mor tuum vel extinctum. vnde fides talis ē: sine operibus meritorū & gratiis. & fides sine operibus mortua est: vi dicit Jaco. ii. **S**ecundo dicitur saphyrus habere vir tutē firmādi animū in bonis. Et hoc com petit gratie que in nobis causat spem fūre virē quā Apo. II ebro. vi. Assimilat anchorē: quia animā firmā teneret in ma ri pētentie. & ppter hanc firmitatem dicit fundamentum: Apo. xxi. Secundū funda mentum saphyrus: i. dicitur spes secun dum fundamētū respectu fidei que ē p̄sumi. **T**ertio dicitur habere virtutē mōrē expellendi: quod competit etiā gr̄atē in q̄ntū in nobis generat & perficit charitatē: cui beatus Johannes attribuit expellere mōrē. i. Jobis. iiiij. vnde ī hac anima firmatur & solidatur contra mundanū timorē. ideo dicitur Eccl. x. Ecce ī firma mento quod erat super caput cherubin q; si lapsi saphyrus. In firmamento: hoc ē in deo in quo omnia stabilita sunt & firma ta sunt. quod caput cherubin. i. om̄ ē se tētie subtilitatem transcenditē quasi saphyrus lapsi: quia scilicet in ipso deo nos col locat & firmat gratia charitatis: & quasi ei similes per similitatē & fortitudinem facit. i. Jobis. iiiij. Qui māer in charitate in deo manet: et deus in eo. Et ideo in tam uito loco positus nibil timere poteſt seu debet. **Q**uarto saphyrus habet vim vulneris sanatiā: si pulueriçatus & lacri admittit superponatur. Quod etiā competit gr̄atē propter celū correctionis iusticie: q; vul nera vittorū dum puniuntur purgantur & curantur. Sed etiā debet rigor iusticie la ctis sanitatiib; miseri. i. misericordia lenitatis dulcedini: q; misericordia superpallat in dicti um: vt dī Jaco. ii. **A**quinto qr̄ saphyrō ve getat & itēgra mēbra p̄seruat. Qd̄ etiā cō petit gr̄e in q̄ntū in nob̄ generat cōpēratā: q; quā nō solū aia & corp̄ vegetat: i. in sa nitatis oīm mēbroꝝ itēgritate fuat. **C**āt. v. **A**ceter in eburē: i. distinc̄ saphyrō. **S**ūr enī q̄si distinc̄ saphyri s̄ vēre. dīc se p̄tes cēp̄antie in carne: vt sobrietas: ab st̄entia & castitas. **S**erto saphyrō audacē & victorē facē: qd̄ etiā facē gr̄a in q̄ntū ī nob̄is fortitudinē generat q; ē picula facit au dere: & saltē animo vincere. **S**eptimo qr̄ quādoq; saphyrō iuenit ī venis minera:

Benedictus

... in q̄ntū ī nob̄is fortitudinē generat q; ē picula facit au dere: & saltē animo vincere. **S**eptimo qr̄ quādoq; saphyrō iuenit ī venis minera:

De celo et elementis

96

rk in qd^b inuenit laeturū. In qd^b etiā ve-
nis qd^b in medio sic in quodā vētre qdam
spēs carbūculi inēit. vñ a mlt^e saphyrus
mag carbūculi credit eo qd^b in el^e venis ge-
nere. Sic grā in nob̄ generat carbūculū
fulgēt. i. prudētiā nos in agibiliib^b vtrigē-
tē i illuminatē. Hę autē p̄dicto virtutes qd^b
saphyri cōditōib^b ḡrūtūt sūt velut fūda/
mētu in qd^b fabrica mēt erigif: Esa. liij.
Fūdabo te in saphyrl. Itē tpe cedē sūt la-
pides ex qd^b dom^e dei cōstruitur: Job. xx/
viiij. Lœ^e saphyri lapides eius. Tob. xiij.
Porte h̄erīn ex saphyro. Itē grā dei as-
similat onychino. Primo rōne coloris.
Onychin^e enī arabic^e e nigri color^e cum
cādidiis conis: qd^b grā de līcē denigret per
aspetū humilitatē: tñ circūcīngit conis p̄
ritatis. Mā vna cōna alba ē cōtinēta car-
nis. alia puritas menti. Lār. j. Rōlite me
cōsiderare qd^b fusca sim: qd^b decolorant me
sol. t in eodē: Migrā sūt formosa. nigra p
humilitatē: formosa p puritatē. Seco ra-
tione virtutē: qd^b onychin^e arabic^e: qd^b Dia-
so. tristiciā exteat: timores multiplicat:
animos cōmouet ad lites t ad rixas. Silt
diuia grā excitat tristiciā pētitē in homi-
nē: multiplicat timores mortis iudicij t
bene: animos cōmouet ad lites t rixas iu-
sticie. Et diuina enī est grā cū bō penitē-
tē cū seipso rixat et litigat vt de seipso iustici-
am faciat. Apls. i. Cor. xj. Si nos metipos
djudicarem^e: nō ritq; a dño iudicarem^e.
Et hinc est qd^b in ratioali positi sūt lapides
onychinos: qd^b dum homiſ mēs rōnalis dūse
geradīs p̄fūdīs: ad scīpīm djudicādū vñ
puniēdū. ptn^e et citak: Exo. xxv. Accipe-
re debet lapides onychinos ad ornandū
ep̄dot t rationale. Tā enī er grā pueniētē
qd^b ex subseqētē: rationale homiſ. I. mens
hois seu aia rōnal ornat. Itē grā dei cō/
seruacū i corde sic vnguētū i alabastro. Mā
ex alabastro sūt vnguētaria vasa eo qd^b ser-
uet vnguēta omni tpe incorrupta. vñ Nāt.
xxv dī qd^b accessit ad iecū mīler bñs alaba-
strū vnguētū p̄fīosi. Est enī alabastrū soli-
dū: frigidū: cādidiū: varijs colorib^b tīcū.
Et tale dī cōz hois vt sit grā diuie p̄ser-
uatiū. s. cādidiū p mūdiciā solidū p patiē-
tū. frigidū p̄ tīcētā: t varijs colorib^b tī-
cū p̄ bonarū cogitatione. sūt affectionuz
copiā. Itē grā dei assūlūtū mīlūtū dītōz
de quo Salomon logat^e Prover. xxv. dīcēs.
Acerū in nitro tē. Mā nitrū fm Plini^e q
Diasē. mūdificat saniē stomachi t intestino-
rū ex apostemate. pcedēt. saniē etiā capti-
tis detergit. spuma el^e corrosionib^b t inflā-
mationib^b subuenit. vñ etiā hydropic^e p-
ficit: t cū melle mixtū caligine oculoꝝ de-
tergit: venenū repellit: t paralysim lingue
poētē dissoluit. Similiter diuina grā mū-
dificat saniē stomachi t intestinoꝝ. i. vitiū
gule. Itē tergit saniē capitis. i. supbī mēt
expellit. Itē nitrū spuma. i. grē dei feruor
corrosionib^b t inflāmationib^b ire subuenit
hydropicis. i. his i quib^b exuberat flūrus
iordiar^e hūor^e aquosi. i. lubricat luxurie p-
ficit: sed mitra cū melle. i. cū amoris dulce
dine caligine oculoꝝ abstergit. i. cecitatez
mentis quaz inducit inuidia. s. bona ope-
videri mala t venenū. charitatis. i. cupidi-
tatis repellit. Dicit enī Aug^e. qd^b venenū
charitatis est cupiditas. Itē paralysit lū-
gue. i. impeditū cōfessiōis tollit. Itē
grā dei assimilat sali. ppter multas virtu-
tes salis quas Aquicēna pōit. Primo qd^b
sal h̄z virtutē dissoluēdī: qd^b. diuia grā ple-
runq; dissoluit duriciā hominī anarop^e et
ad pietatē t cōpassiōē emollit eo: da eoz.
Secundo qd^b h̄z virtutē mūdīdī: qd^b. grā
purificat imūdīcī lūrūos. Habet enī
sal virtutē putridas carnes corrodeōt: ma-
xime quando est exustum. t hoc est quia
gratia remouet putredinem luxurie.
Tertio quia habet virtutem ventosita-
tem extenuandi t diuidēdī: maxime si pul-
uerūatum t coctum t calidum sup stomachi
orificium facelletur. Aqua etiam sali-
naria tumores t inflationes t hydropicas
passiones soluit. Quia diuina gratia va-
ne gloriosorū ventostates extennat eos
bumiliando et tumiditatem t inflationes
etiam superborum soluit aqua salinata: id
est tribulatione. more etiam aspera eos i-
plendo. Quarto quia habet virtutem
būmores putridos et corruptos confundē-
di: quia scilicet diuina gratia putridos t
corruptos affectus consumit inuidorum:
Dicitur enim Proverbio. xliij. qd^b putre-
do ossium inuidia. Quinto quia habet
virtutem humiditatem naturalem coad-
uandi et seruandi et innatūalem refol-
uendi et abstergendī. Quasi autem vir-
tus naturalis est virtus mansuetū dīnis:
quia homo est animal mansuetū natura-

Liber secundus

econtra autem innaturalis est homini ira
cuncta q̄ mansuetudini opponit. vñ diu-
na grā q̄ est nature cōpletiva mansuetudi-
nē hominis coadunat: vt eā diversa p̄turbā-
tia nō disp̄git. & cōseruit eā ne sup̄etur ab
ira. Ecōtra autē inordinatā irā q̄ huic na-
ture nō cōgruit resoluti cor humiliādō: et
abstergit p̄ patiētiā & tristiciā & ipetum ire
frenādo. vel refoluit. & annibilat irā i cor-
de: & abstergit ne crescat v̄l sp̄leafit in ope.
Sexto q̄ habet virtutē remolliē-
di & sup̄fluitatē educēdi. & marie salgēma
qd̄ clarū est sicut gēma. Hoc autē cōpetit di-
uine gratie inq̄stū remouetvitū gule a q̄ ē
vitū & sup̄fluitas vēris. **S**eptimo quia
sal h̄z virtutē venenosū humor resistendi.
vñ sal cū melle & cū pane sanat antracē vi-
ntē. dīc. Quasi ergo venenosus humor
sua frigiditate calorē cordis extinguitur: est
vitū accide qd̄ sua frigiditate. i. pusillan-
titate vigore & calorē cordis qui ē ex cha-
ritate extinguit. Sed hoc accide venenuz
sal. i. dinina gratia. cū melle. i. cū dulcedie
cōtemplatiōis: & cū pane doctrine sp̄ualis: si
ue cu pane lachrymosē cōpunctionis pētitul
expellit. ppter oīa p̄dicta dicit Luc. xiiii.
Bonū est sal t̄. Col. iiiij. Sernoyester grē
sit semp sale cōdit. **C**la. XIII

Dimilitas assi-
milatur magneti. Primo quia
magnes habet virtutem attracti-
uam. Hā adeo attrahit ferrū bz Aug. vt ca-
renā faciat amoueri. Et vt idē dicit tāta ē
eius vis q̄ si q̄s eundē magnetē sub auro
vñ eneo vase tenuerit: ferrūq̄ desup posue-
rit ad modū de subter lapidis ferrū desup
mouebit. Sic etiā est tāta humilitatis vir-
tus vt etiā mētes ferreas & diuisas aliquā
do moueat & placet & attrahat ad dulcedi-
nē & mititatem. Sic etiā humilitas & beni-
gnitas dei sustinetis cor petōris: etiā durū
deberet mouere & ad penitētiā attrahere:
Ro.ii. En ignoras q̄ benignitas dei te ad
penitētiā adducit? Et si vas anreū. i. corsa
piens vel vas eneu. i. os eloquēs se medi-
um interponat: tunc maxime magnes. i. hu-
militas vīsa mouebit mentē durā. vñ hūi-
lis vita p̄dicātis adiuncta ei sapientia cor-
dis eloquētia oris quasi omne ferrū. i. om-
ne cor durū mouebit. Sed notandum q̄ in
ethiopis est alia species magnetis que fer-

rum nō attrahit sed fugit et respult. sicut et apud nos videmus quod aliquis idem magnes in uno angulo ferrum attrahit et in alio a se pellet. Ex quibus accipitur quod homines superbos expedit, quod docti huiusmodi et dulciter attrahere, quod docti non expedit eos sagaciter furenter et declinare: quod docti expedit eos violenter expellere et fugare. Secundo quod magnes habet virtutem reconciliariam, quia secundum Diuersum reconciliat maritos virorum: quod si uero sit sicut non de magnete. de humilitate plerisque verissimum esse contingenit: quod prius responsones vel blasphematae uera mulier maritum suum durum vel iratum frequenter emollie et placat. Sic anima peccatrix spiritu christi sum pro peccatis offendit per humiles lacrymas placat, et caro aduersa spiritum per humiles abstinentias ipsum sibi humiliter confederat. Tertio quod magnes habet virtutem gratificatiuam, auger enim ut dicunt gratiam et pulchritudinem in sermonem: quod quemadmodum de humilitate verissimum esse contingenit humilitas predicantis auger ei gratiam famam. Nam deus super his resistit et, ut dicitur Iacob. iii. Quarto quod magnes habet virtutem curatiuam. Nam cum nulla valet ad circumcidendum hydropisiz splenem et allopiaciam. Sic humilitas curat hydropisiz, inflationes superbie, et splenem, id dissoluebat incepit leticie: quia dicitur quod splene ridet sic felix irascimur, et allopiaciam que capillos caderet facit sive fluere ex capite, id casibus sive fluorum spiritualium virtutem ex mente: quia humilitas virtutes confernat in mente, poterit quod dicit Gregorius, quod virtutes ceteras sine humilitate congregari quasi puluerem in ventu porratur. Tertie prelatorum humilitas assimilans cuiusdam gemme quod dicitur affectio. Est enim lapis qui inuenitur in ventribus gallinariis: cuius magnitudo est ad fabae quadratam. Hic ut Diuersus dicit venenum excitat, gratum facit et constantem: victorem disserit et orationem, amicos reformat, sicut mitigat. Hec autem de illo lapide sive vera sive non sive non, tamen humilitati verissime copertus. Hec enim in aliis humilitas inuenitur in ventribus gallinariis, id in cordibus prelatorum et imitantibus christum qui se galline comparauit: ut dicitur Matth. xxiij. Quotiens voluit congregare filios suos quemadmodum gallina cogregat pullos suos sub alas et. Hic inquit licet variae sit qualitaties: pre-

De metallis & lapidibus

97

putationem tamē est curative virtutē: q̄ li
cer venēū excitet demonū vel etiā inuidō
rū: tamē facit plātū grātū in cōuerſatiōe:
cōstantē in psecutiōe: victorē in tētatiōe: di
ſerū in correptiōe: oratorē i. faciundū &
gratiosū in exhortatiōe: amicabiliē in recō
ciliatiōe: & mitigate etiā sitū. i. appetitū am
bitiosum dominādi. Hec omnia facit hūlli
tas vera in bono plato.

Ca. XV

Domiles homi
nes assimilatū celidonij. Nam
humiles plerūq; quāto in appa
rentia vident̄ minores: tāto sūt in virtutib;
bus excellētiores: & in operib; efficac
res. Sic enī accidit de celidonij q̄ sunt la
pilli de vētē hirūdinis extracti: & quozum
vnuis est niger & alter rufus: qui liceat sūt
parui & deformes: in virtutib; tamē multe
alii sunt maiores. Nam rufus valet con
tra lunatā passionē: cōtra insanitā & con
tra antiqui languorē: & facit hominē fac
dum placēt & gratiū. Nigra vero valet cō
tra noxios humores: rixas & febres. & lo
tus aqua sanat oculos: vt dicit in lapida
rio. vnde in illis duobus lapilli duplex hu
militas representatur. Primo sapientiū:
q; sicut d̄ Prover. xv. vbi humilitas ibi
sapientia. vnde Prole. dixit q̄ inter sapi
entes sapientior est q̄ humilior existit. Hec
est ergo que valet contra lunatā passio
nē. i. mutabilitatē stulticitē: quia sicut stul
ticia facit mentē instabilē & variabilez ad
modum lune: ita sapientia facit hominem
stabilem ad modum solis: qui sempē ē in se
vniformiter lucidus. Et ideo dicit Ecc. x
xi. q̄ homo sanctus in sapientia sua māet
sicut sol: stultus vero sicut luna mutat. Itē
valet cōtra insanitā. i. contra furorē iracun
die. quia homo dū sapienter respōdet & hu
militer se furent̄: & humiliiter cedit ei fran
git furorē ire eius vel saltē euadit. Item
valet humilitas cōtra antiqui languorē. &
cōtra inueterat̄ odīū: q̄ frequēt̄ sapie
tes humili & dulci lingua vel ope antiqua
etiā odia cōciliat̄. Hec etiā est. i. sapientis hu
militas: qui sicut facit verbū faciūdū: sic
etiā et gratiū. Secundo aut̄ celidonij qui
est niger repellat̄ humiliat̄ penitētiū.
Hec est enī que noxios humores. i. noxiwas
affectiones purgat̄: rixas & febres. i.
carnis calores refrigerat̄: et etiā oculos mē

tis a cecitate supbie sanat.

Ca. XVI

Hem geben

Hem inextinguibile et semp durabi
le esse nō est incredibile: & præc
pue q̄ diuinā potētiā: cū legā fū naturaz
albeston q̄ est lapis archadie ferrei collorū
& ab igne sic dicit: q̄ semel ascensus nunq;
extingui pōt. vnde in quodā templo diane
erat lucerna ex huiusmo di lapide sp ardēs
ita ut nulla tēpestatē: nullo imbre extingui
posset sicut Iliō. refert. vnde pagant maxi
mū sue diane miraculū esse arbitrabātur.
Ergo si hoc fieri pōt virtute nature in ma
teria lapide: ita vt nō ampli⁹ ignis succē
datur nec vñq; extingua. quāto maḡ fie
ri hoc pōt virtute dei in alia quacunq; ma
teria: vt. s. ignis iextinguibilis ppetuo con
seruet. vñ Grego. dicit in libro mora. expo
nēs illud Job. xx. Denorabit eum ignis.
Ignis corporēs q̄ nūc succēdīs ut ultra
corporēs indigeat foment̄: nec valet nisi
succēdīs esse: & nisi refot⁹ subsisteret ac con
tra gehēne ignis cū sit corpore⁹ & in semet
tempo reprobof corporalit̄ exurat: nec studio
hūano succēdīs: nec linguis nutrit̄: si dat⁹
semel durat inextinguibilis & succēdōe nō id
get & ardore nō caret. Nō hui⁹ diuersitatē
est: q̄ ignis iste q̄ apud nos ē: q̄ lignis nu
trīc & ab homine succēdīs est artificialē & p
violentia in allenā materiā introduce⁹: q̄
ignis ille lignis non indiget quib⁹ fouca
tur. vñ q̄ ē in materia p̄pria existēt: vñ i ma
teria aliena nō p̄ violetā s̄ p̄ naturā a p̄n
cipio tritescō. sic etiā accidit i sulphure. vñ
nō ē accēsus ab hoie s̄ a deo q̄ illā naturā
istituit. & h̄ est qđ d̄ Esa. xxx. Flas⁹ dñi sc̄
torēs sulphurū accēdēs eā.

Ca. XVII

Hypocrita assi
b̄ milat auriculcho. P̄dō q̄
auriculchū ē alien̄ color̄. ostē
tattus. b̄z ē auro silēm colorē: s̄ el⁹ nō b̄z
valorē. Silt hō hypocrita b̄z qđē exterius
apparētia sc̄titat̄: s̄ tū nō b̄z iteri⁹ existēt̄
am vitat̄. vñ d̄ hypocrita ab hypos qđ ē
subr̄ crīsis qđ ē auþ: q̄li aliquid hūs sub au
ro. & sub apparētia. s̄ sub apparētia sc̄titat̄
maliciā iniquat̄: Mat. xix. Aos qđē a fo
ris appa. ho. iusti tē. Tales abūdabūt i s̄
mūdi in ecclia q̄li inlīt̄ etiā descēdēt & d̄
climabūt a vñ sc̄titate ad fictā religiōnēm

Liber

secundus

vñ legit. ii. Reg. viii. q̄ vasa q̄ fec̄ Hirā d̄ auricalebo erat. Hirā ei incepta cimitas de sc̄dēs: r̄ signat statū ecclie i fine descēder̄ r̄ declinat̄ a celestib⁹ ad terrena: cui⁹ va- sa erit d̄ auricalebo. s. clerici r̄ religiosi by- poctrie fieri. Sed q̄ auricalebū iterioꝝ iſfectiuū. Mā cibaria nimis diu in vasis de auricalebo seruata vito eoz sapore hor- ribilē contrabut̄ r̄ odore. Et sic desideria et vba int̄ q̄ diu hypocrite in cordib⁹ absē- dita tenuerunt̄. qn̄ ea p̄ducere r̄ ope ereq̄ p̄ inueniunt̄ horribilia. r̄ h̄ est q̄ hypocri- sis iterioꝝ affect⁹ corrūpit. Apoē. 1. Pe- des el⁹. l. affect⁹ files auricalebo: qz. s. sūt p̄ hypocrisium iſfecti r̄ simulati. Tertio q̄ auricalebū ē sue vilitat̄ paulat̄ detectiuū. Mā vasa ex auricalebo facta in sui nouita- te sūt tā pulchra vt videant̄ aurea: s. paula- tum a fulgore p̄mo hebetas̄ r̄ c̄si rubiginā- tur: r̄ sic ip̄ qsl̄ in pel⁹ tā odore q̄̄ colore cu- preā suā originē p̄testant̄. Auricalebū ei- fī ex cupro: b̄ ex coquitione eris r̄ stagni et auripigmenti r̄ q̄busdā alijs mediatis⁹ p̄- ducis in igne ad colorem aurī: vt dīc̄ Iſid. Sic hypocrita cū sūt vere mal⁹ in quibdam fictionib⁹ r̄ conatib⁹ p̄cedit quādā exteri- us sp̄m sc̄titat̄: ita vt p̄mo qn̄ ab alijs no- uiter vider̄ v̄l de nouo icipit iter alijs cō- uersari videat̄ eis sc̄issim⁹: s. q̄ nihil sc̄irū ē durabile si diu ibidē p̄maneat paulat̄ ex h̄r̄is opib⁹ sc̄ipm māfestat̄. Et iō dīs di- pit Mat. viij. A fructib⁹ eoz cogscet̄ eos. Quidā tñ ita cogiti sūt vt vix v̄l nūq̄ co- gnosci possint. r̄ tales cū sūt auricalebum frequēter recipiūt̄ p̄ auro. ecōtra aut̄ illi q̄ sūt vt verū aurū ab ipis reputant̄ vt auri- calbū q̄ dicunt̄ eos q̄̄ hypocritas: Ceti. pl. viij. Collegisti qsl̄ auricalebū aurū. Item h̄o hypocrita assimilat̄ lapidē chrysolentio q̄̄ sp̄l̄ qdā lapidis chrysoliti. Dic̄. i. chris- len⁹ est colore aure⁹: s. de mane ē pulchro- ris aspect⁹: poste. hebetas̄ r̄ ē ignis capa- cissimum. vñ si igni approximat⁹ citi⁹ inflā- mak̄: vt dīc̄ Iſid. Sicut hypocrita colore est auro⁹: qz sc̄itatem p̄cedit: r̄ de mane appa- ret pulchrior; qz feruēter icipit: s. postea he- betas̄: qz p̄sequēdo deficit. ignis ē capacis sim⁹: qz iſfamatiōes tentationū facillime r̄ delectant̄ recipit.

duricā. **F**errū enī vt dicit **I**stū, dictū est a
feriendo: qz. s. duricia sua feriendo domat
oia genera metalloz. **E**t iusticie regēt: do
mare & ferire vñ oia genera rebellū & lup
box: & reipublica pacem turbatiū. **P**ro. **q**.
Reges eos in virga ferrea tē. **M**o. **x**.
Rex q̄ sedet in solio iudicū: dissipat omne
malū ituitu suo. **S**cđo xpter tēperare, nam
ferramēta mos ē cu oleo tēperare ne frigi
ditate aq̄ nimū idurē: vt dicit **I**stū. **S**icut
plerū tēperāda est seueritas iusticie cu
oleo miscedie. **vñ** samaritan⁹ **L**uc. **x**. **S**aut
ati vulnerib⁹ oleū ifudit & vinū. **A**lmū at
mordēs significat seueritatē iusticie ole
um leniēs suauitatē miscedie. **E**i i area moy
si q̄ gerit typū regimis nō tñ fuit virga p
curies h̄ t māna dulcescēs vt p virginis
gor iusticie: p māna xo dulcedo miscedie si
gnificare: **E**ccl. **xxix**. **I**n initium necessarie
rei vite hoīm aq̄ ignis ferrū & lacū. **In**
aqua accipe molliciē miscedie. In igne feruo
re iusticie, in ferro correptioēs aspirante, in
lacte & remissionis suauitatē: q̄ oia necessa
ria fuit regētib⁹ vt subditor⁹ vita pacifice
gubernet. **T**ertio p̄p rubigine, rubigo
enī vt dicit **I**stū, est virtū rodēs ferrū, & b
accidit sibi ex sue substantie spuritate
ex terre p̄tacū & vicinitate: sive ex lāguis
v̄l cuiuslib⁹ infecti vapor⁹ q̄litate. **E**t addit
ad h̄ **I**stū, q̄ a ferro se būan⁹ lāguis vlc
scit: qz null⁹ alteri rubigile: sic ferrū sū
mis sic qñ būan⁹ lāguis maculat. **S**iliqz
mō iusticia p̄siderēt rubigiat. **I**, corripit et
maculat: qñqz qdē ex malitia & spuritate
regēt: qz nō h̄ purā itētione ī facto s. nō
itēdēs ad bonū reipublice: s̄ poti⁹ ad ali
qd̄. **p**ri. qñqz xo ex conatu terre, i. acce
ptioē v̄l spe alicui⁹ muneris terreni & luci
tēporalis, qñqz xo ex infectioē lāguis vel
alicui⁹ vapor⁹. **I**. ex ira v̄l odio vi alia ior
diata passioē sue affectioē: s̄ nulla deterior
ē v̄l maior corruptio iusticie q̄ si piso insti
cie iudicū iudicio lāguis fūdat inox⁹: **M**u
xv. **S**i q̄ p̄cesserit ferro: & mortu⁹ fūrit
q̄ p̄cessus ē: reus erit homicidij & tēpe mo
rific. **Q**uarto p̄p virilitatē multiplicem.
Mā v̄lus ferri magis ē v̄til & magis necel
sari⁹ q̄ v̄lus auril: licet aux ampli⁹ ab aua
ris diligat. **M**ā sine ferro rep̄publica nte
nō agit: nō acq̄ris: n̄ec se ureferat: n̄ec si
ne ferro ab hoī ste defēdit: s̄ rro regis com
munis potētis: de defēdit innocētia: tuti sū

Dicitur recipit. **Osticia bene re-**
gētū assimilat ferro. **Propterea apt**

De metallis et lapidibus

98

regna, et reprimis malorum superbia. **T**erre sine ferro nullum mechanicum opus possit. nullum quasi opus vel edificium erigitur: agricultura non exercet: vestis non incidit: panis non editur: et brevis quasi in humanis rebus sine ferro nihil ad præfessionem adducit. **O**mnia autem magis hec cōpetunt iusticie et ferro: quod horum non potest esse perfectio ubi iustitia non servatur. **M**agis neque res publice neque communis potest iustitia: neque bonorum innocentie: neque regno seu patrie ibi potest esse tutela ubi non viget iustitia. **M**agis enim sine iustitia aut malorum præteriu[m] reprobantur: aut arte mechanica libere exercentur: aut ab agricolis terre utiliter excoluntur: quod ubi non servatur iustitia ibi omnia bona perire et oia viget mala. **C**a. XIX.

Instante electro. **P**rimo rōne di functionib[us]. sūr enī tria genera eletri. vñ qd p[ro]prio fluit arbore qd s[ecundu]m. **H**ab p[ro]prio qd fluit de arbore est gium ligatū. postea indurata calore ac frigore in duritate lapidis spiculū ut crystalli. **H**ab p[ro]prio minuitur humidū opacitatem calidi: quod cu[m] humiditas indigesta expellit ab arbore: tūc calor continue resolutus h[ab]et subtilem. et ita viscosa est efficacia: et postea humidū paucū remanens extra premis frigido: sic coagulatio est complicitur frigore. **H**ab ergo assimilans iusticiam incipit: sicut penitentes: quod a principio quā de arbore. i.e. de mundo vel peccato excent sunt molles et teneri timore: sed postea pauperrim calor charitatis crescente mollescit timor excluditur: et refrigerio ab estu carnis supinenitatem solidans in fortitudine spiritus mirabiliter velut lapis: et efficiunt per spiculū in conscientia mundicia et vite sinceritate. **E**ccl[esiast] 7. vii. **D**eorsum ignis a lumbis eius: et sursum quasi aspectus splendoris et visus electri. In quo ostenditur quod virtus sancti et insu[m]p[er]t[er]t[er] ardor et ignis in dilectione primi superius splendent ut electrum in contemplatione dei. **S**ecundū gen[us] electri metallū dicitur quod in p[er]icio melius inuenit et habet. et hoc cum sit magis serenosū quod pri- mū cōpetit p[er]fectiōnib[us] et in soliditate et in gratia doctrine. **T**ertiū autem sit de tribus p[er]fectiōnib[us] aurum et una argenti. Et huius assimilantur perfecti. In auro enim significatur anima in qua est sancte trinitatis imago. unde tres partes auri in electro ponuntur:

sed minima pars que est argenti corpus representat: quod licet sit vilius: tamē auro inngitur: id est anime rationali. **A**rgo in electro multum de auro ponitur et parum de argento: significat quod perfecte isti multum de anima curantur: de corpore vero parum. **S**ecundo ratione ostensionis. Electrum enim ut dicit Isidorus in coniunctio clarius cunctis metallis fulget et venenum prodit si assit: stridorem facit et in colores varios ad modum celestis arcus mutare se subito consuevit. Sic anima iusti est fulgida per gratiam: et si aliquando venenum peccati adest sue in pugna tentatio[nis]: sue in lapsu operationis statim stridore luctus et confessionis prodit ipsum et in variis coloribus: scilicet confusione ruborem: timoris pallorem se mutat. **A**tel variis coloribus ad modum arcus sunt varie compunctio[n]es: que sunt quatuor quasi quatuor iridis. i.e. celestes coloribus. **P**rimus dicitur p[er]tritio[n]e culpe vel practicō. **S**econdus de incurzione misericordie. **T**ertius de reatu penitentiae. **Q**uartus de ammissione glorie. **T**ertio ratione committitionis. Dicit enim Gregorius super Eccl[esiast] 10. in electro aurum cum argento miscetur: argentum quidem ad auri claritatem excedens: aurum vero cum claritate argenti supererat: sua virtutem non prodidit: sed a deo ex admixtione argenti aliquantulum expallescit. Ita similius in vitro iusto sensualitas rationi coniuncta velut argenti auro in electro ad claritatem aui excedeat: quia scilicet per participationem efficit rationalis ut dicit Probs in j. Eth. Et dicit sensualitas rationalis: quod eius passiones et motus regulantur et modificantur: et tunc ipsa ratio velut aurum ex tali coniunctione sensualitatis in sua contemplatione remitti videatur: non tamē sue virtutis destrinuntur patit: quod per hanc virtutem morales modificantur ad eorum placitum amplius aptas. **Q**uarto rōne attractio[n]is est electrum verum si manu teneat ut a digitis calor et recipiat: rapit ad se oia folia et paleas et vestimenta et fimbrias ut dicit Isidorus. **S**icut vir iustus per bona opera considerio p[er]fectiōne calefactus: quod videt vel audit ad suum p[er]fectum assumit: sue folia. i.e. bona sine paleas. i.e. et lenita bona excepit dum ipso infamare possunt: sue sunt fimbriae vestimento. i.e. extremae bona virtutis Eccl[esiast] 7. **E**t de medio eius quasi species electri.

Liber secundus

Capitulum: XX

Luxuria assumi-

Latur sulphuri. Primo rōne ardoris. Nam sulphur est vena terre aereitatis et igneitatis malum-habens in cōpositio[n]e. vnde sulphur dicis[?]: quasi solū vrensi ut dicit Ioh. v[er]e enim ignis dicit. vñ sulphur fūt. Quicennā est calidū et siccū in q[uo]d gradu: et est terra partib[us] aqueis et terrestribus in igneas trāseuntib[us] in naturā sulphuris trāsmutata. Eius autē ignea virtus ab aquis feruēt sentit. Sicut autē tem sulphur est vena terre: ita luxuria est carnis terrestrī virtūtū et corruptela: q[uia] qui dem multū habet igneitatis: q[uia] multū corp[us] calefacit: et appetitu delectationis incēdit: ita ut tā partes aque. s. humores corporis q[uia] etiā terrestres partes. s. caro et mēbris vi deant trāslire in igneas. i. vehementē accēdi et est in quarto gradu caloris: q[uia] luxuria est quartū virtūtū cui ardor et calor appro priatur. Nam primus gradus est ardor avaricie: que mudi appetitū infatibilē incēdit. vñ ipsa est ignis qui nunc dīc sufficit: Prover. xxv. Boetius de cōsolatiōne libro. h[ab] metro. v. Sed sciuor ignib[us] ethne feruēt amor arder habendi. Secundus ē ardor ire que fūt p[ro]bum est accēsio sanguinis circa cor. Tertius est gule: cui attrahit ardor: tum q[uia] delectatio cibi et potus appetitū accēdit et acuit: in cuius delectationis inordinata cōcupiscēta vltiuz gule cōsistit: tū q[uia] gule sacras libidinē inflamat. vñ Hiero. dicit q[uia] sine cerere friget venus. i. p[ro] abstinentia cibi et pot[us] refrigescit luxuria. Quartus gradus ardoris et caloris est: ignis cōsūptionis omnī virtutū. Ps. cxviii. Ignis sulphurē. ignis. s. avaricie. sulphur luxurie et spūs supbie. Seundo rōne fetoris. Nam aque p[ro] venas sulphureas trāseuntes ex vi lignea sulphurē habent calorē: sapore efficaciam et fetorem. Alique autē sulphuree. i. p[ro] sona luxuriose cōtrahit calorē in cogitatione: saporem in delectatione: efficaciā. i. affectū in opatiōe: forte plurius infamie in publicatio[n]e. Id de luxuriosis d[icitu]r Esai. xxxviiij. De cadaveribus eorum ascēdet fetor. Tertio ratiōe coloris. Nam sulphur aliqui est albū: p[ro]p[ter]a: claz et cū b[ea]tib[us]. Aliquā dīc est feulētū: grossū et crassū: q[uia]q[uia] dīc mediocre. Op[er]a enim carnale cū

ītra limites matrimōij et rōnis p[ri]nceps tūc ē albū: q[uia] famā nō denigrat. p[ro]p[ter]a q[uia] mētem nō defat. claz q[uia] rōne nō offuscat. et subti[le] q[uia] rōne carnē regulat ut nō sequat[ur] appetitū delectationis in sinceritatē iterōis. Et si fiat extra matrimonī tūc ē feulētū p[ro] inimicā opatiōe: crassū et iordatā delectationē: mēte[re] debetationē. Q[uia] dīc fit inf[us]ione sanguinis nō cū debito mō v[er] debita moderatio[re] cū q[uia] mediocre p[ar]ticipat de vitro. Mā inq[ui]tū infra matrimonī fit sic ē excusabile: in magis vel mīn[us] fūt q[uia] plus v[er] min[us] r[ati]o[ne] difit ab ordine rōnis.

La. XXI

Aria mater do-

mini assimilat[ur] calcedonio. P[ro]p[ter]a ratione generatiōis: q[uia] calcedoniū vt dīc Ioh. diurno ibre generali. Sic btā virgo fuit generata ibre. i. gredimi no opatiōe. i. p[ro] miraculū ex paritiōib[us] sterili b[us]: sic legit[ur] dīc nativitate: Apoc. xxi. fūdamētū tertū calcedoniū. Tria enī sit humane p[ro]ductionis p[ri]ncipia seu fūdamēta. Primum ē grā sic in his q[uia] p[ro]ductiū sūt immediate a deo: vt adā p[ro] creationē: et ea p[ro]miraculū de costa: q[uia] fuit de grā liberali. Secondū p[ri]ncipiū sūt fūdamētū ē natura. sic in his q[uia] p[ro]ducunt p[ro] viā generatiōis absq[ue] miraclo sic serbi et cain et sequentes. Tertiū est mixtū ex grā et natura. sic bi q[uia] p[ro]ducuntur ex viro et muliere tū steriliib[us]: tū p[ro]pt[er]a naturā et p[ro]p[ter]a miraclo graz sterilitatē mouētē. sic fuit accepta btā virgo Maria. et iō q[uia] fuit calcedoniū p[ro]p[ter]a tertū fūdamētū. Scdo rōne iūcītōis: q[uia] calcedoniū vt idē Ioh. dīc ad rep[re]sentationē lune plēniū iūcītū. Quasi ei plēniū lune ē plēniū tūpis grē in q[uia] btā virgo ē nata et mō saluator[is] suēta. xp[er] q[uia] dīc Apo. Gal. iiiij. q[uia] q[uia] vēt plēniū do tūpis misit dīc filii sūt facūt dī muliere. Tertio rōne coloratiōis: q[uia] calcedoniū pallido colore est colorat[ur]. Pallor autē cōuenit timētē: q[uia] timētēs pallescent[ur] et etiam multū suēt abstinenti. xp[er] q[uia] dīc abbas Isaac libro suo de vita solitaria sūt monastica: q[uia] decor monachi est pallor et madces. Q[uia] dīc: q[uia] monach[us] dīc esse abstinentes et macies et pallor ex abstinentia causat[ur]. vtrū q[uia] pallor. i. pallor et abstinentia causat[ur]. Maria. s. timore dīt: Eccl. xxijj. Ego mā pulchritudine d[icitu]r agnitionis et timoris tū.

Excerpta

De metallis et lapidibus

99

Etiam abstinerit: qz h̄a nō vacuit delitiis.
¶ Quarto ratiōē vigore: qz hic lapis scul-
 pture resistit. Nā tātē soliditatē est vt non
 sit incisōis et extraneē imp̄issionis suscepti-
 us. Similis beata virgo Maria nullius
 carnalis imp̄issionis seu corruptiōis suscep-
 tiva fuit. qz sevirgo aī partū et post par-
 tum. Itē dicit Dīsc. qz hic lapis tātē vigo-
 ris est et efficacie qz pforatus et ad collum
 ligatus facit vincere causā: et cōtra illusio-
 nes demoni adiutat: virtutē cōseruat.
 Hec autē sive vera sint sine nō: de calcedo-
 ni virtute verissime tātē cōpetūt beate Ma-
 rie: qz ipsa est adiutoria nra: et ideo ap̄ su-
 mun iudicē p̄ causis nostris assistit: ipsa ē
 nostra p̄cētrix: et ideo ab illusionib⁹ de-
 moni nos frequēter defendit. H̄a etiā ē
 mater nra: et ideo p̄ filios suos virtute et
 bonitate custodiit. Itē b̄ta Maria assumi-
 latur smaragdo. **¶** Primo rōne colori. nā
 smaragdus vt dicit Iſi. Sēmaz oīm vir-
 diis obtinet p̄ncipiatū. Nulli enī gēmē vel
 herbe maior inest viriditas qz smaragdo.
 vt viriditas sua virides herbas superat.
 Quasi autē gēmē v̄l herbe virides sūt sa-
 cratissime virginēs: qz carnis virorēs semp-
 ter seruāt. iter quas beatissimās b̄ta virgo
 Maria obtinet p̄ncipiatū. vnde Ps. xliij.
 Adducunt regi virginēs post eā. dīc non
 tm̄ de ordine: sed etiā de dignitate: qz. s. vir-
 ginitati ei⁹ null⁹ vñqz potuit coegeri. dece-
 bat nimītū reginā virginū ut tāta purita-
 teniteret qua maior sub celo neget suenirī:
 vt dicit Ans. līm⁹. vñ ei⁹ virginitas et būlli-
 tas ita deo grāte extiterit qz fuerit quasi
 due porcē p̄ quas xp̄is in eā intrāt. s. vir-
 ginitas sumā ī carne. i. būllitas p̄fida in-
 mēte. et lō dī Tob. xiiij. P̄dote herbz ex sa-
 phyro et smaragdo edificat. Nā p̄ sapby-
 rū quib⁹ tumorē sedare: intelligit cōbūlli-
 tas: qz v̄l būllitas soluit tumorē elati-
 onis: sed p̄ smaragdū viridis coloris vir-
 ginitatē intellige carnis. **¶** Scđo rōne nitorē:
 qz tant⁹ ē nitor smaragdi qz nec in sole aliq-
 mō obumbrat. **¶** Et similē tantus fuit nitor
 virginitatis et nitor puritatē virgis Marie
 qz sole in istice xp̄m glgnēdo v̄l parēdo in
 nullo ei⁹ integritas v̄l virginitas sive virgi-
 nitatis nitiditas fuit diminuta. **¶** Tertio
 rōne generatiōis: qz sevirgo corp⁹ smaragdi si-
 exterrū fuerit et politū ad modū speciū ima-
 gines reddit. Itē smaragdus ex se generat
 radiū qui suo nitorē tingit acrē circūfūū.
 Beata autē virgo p̄mo habuit corp⁹ suū
 ab originali peccato politū. s. in v̄tero ma-
 tris in sua sc̄ificatiōe. Scđo habuit ipsuž
 politū a sp̄sētō. s. in filij p̄ceptiōe. qz tunc
 sp̄sētū supēgenit: et v̄re altissimi obum-
 brauit ei: vt angelus dei pdixerat: Lūc. j.
 Et iō ad modū speculi imaginez reddidit
 diuinā et humānā. qz verbū incarnatū ge-
 nūt: qd inqz verbū est imago patris et fi-
 gura sp̄sēt⁹ et fm̄ carnē sive humanitatē
 est: vt ita dīctā: imago matris. s. bō ex hoīe
 in similitudē hoīm fac̄ et habitu innen-
 tūs vt bō. vel beata virgo qz fuit speculum
 politū et tersum p̄ suā maximā puritatē: re-
 p̄sentat nobis imagines oīm virtutū ut eas
 imitemur. **¶** Itē genuit ex se radiū. s. dei fi-
 lium. qz sic sidus radiū: p̄tulit v̄lgo filiū
 pari forma: qz neqz sidus radio: neḡs mac-
 filio fuit corrupta. quo filio sua viriditate:
 id ē sua virginali carne qua ip̄m vestiuit:
 nō tm̄ circuitatē et p̄cīos ei iudeos: s. eti-
 am totū mūdū tinxit tinctura baptismali.
 Nā xp̄s tactu sue mundissime carnis: quā
 s. de virgle traxit: vim regeneratiā cotu-
 lit aquis: quib⁹ s. fideles tinguntur. i. da-
 p̄tīcantur. **¶** Quarto rōne viruose opatio-
 nis. Nā smaragdus vt dīc Dīsc. opes au-
 gmentat: sic beata virgo sp̄uale opes sue
 dūltas nobis augmentat dū grās mīstipli-
 ces imperat. vel cu nos ad bene opanduz
 et merita cumulandū iuniat. **¶** Itē smarag-
 dus collo suspēsus mobū caducus sanat.
 Hoc beata virgo nobis facit nō tm̄ p̄ auxi-
 lium: sed etiā p̄ exemplū. s. sue virginitatis
 et honestatē. **¶** Itē smaragdus valet cōtra
 illusioēs et fantasmata demonū: qd de be-
 ata virgine magis est certū. **¶** Item smara-
 gdus memorīa pditaz reparat. Sic beata
 virgo qz seruabat facta setā et v̄ba pueri-
 tie xp̄i cōferens vniuersa ī corde suo. et po-
 stea creditis sc̄ris euā gelistis: et p̄cipue bea-
 to Luce pluma enarrasse qz ip̄i de xp̄o scri-
 pterunt. videlicet dī cui⁹ delpōsatiōe iannū
 ciatiōe: purificatiōe: xp̄i nativitate: et ma-
 goz adoratiōe: et multis alijs qd nec ip̄i
 euageliste p̄ se iterfuerat. nec etiā p̄ histori-
 arū scripturas. vel forte p̄ altā p̄sonā qz p̄
 beatā. **¶** Maria virginem scire tūc tgis pore
 rā. **¶** Itē smaragdus vissū fortat. Similē
 beata virgo sp̄uale vissū nostrum confora-
 uit producendo veram lucem christuz qui

Liber secundus

Capitulum: XXII

Ultimata totū mundū vñ omnē hominem
veniente in hunc mundū. **P**ré smaragdus
repellatib⁹ resistit. Et sic ipa p̄tra mudi tē-
pestates seu aduersitates benigne auxiliū
impēdit. vñ etiā ab ecclia vocat stella ma-
ris q̄ nos in butus mar⁹ mudi. tē-
pestatis seu fluctib⁹ dirigit & detēdit. **P**re
dicet Maria. i. dominatrix maris: q̄rvelut
pia dñia in omni casu amaritudinis nobis
inuocantib⁹ eā deute ip̄terat remediū io-
cū de solatiōis. vñ d̄ Eccl. xxxii. Sicut in
fabricatione aurī signū ē smaragdū: sic nu-
merus musicorū in iocūdo & moderato cō-
uiuit. Quasi enī in auro signū smaragdi
est beata virgo maria refulgēt ut gemma
in glia celestis. de quo etiā signo d̄ Apoc.
xij. Signū magnū apparuit i celo: mulier
amicita sole tē. Ex quo videlicet signo. p
uenit q̄ nobis in artitudinib⁹ posit⁹. Iun-
dū aliquā musicalis iocūditas modulari-
nis. Et h̄ est qñ p̄ vocē seu p̄ sonū alicuius
exhortationis ea. p̄curāte i fundit⁹ nob̄ dul-
cedo alicui⁹ solatiōis. Aliquā dō apnias
nobis iocūditas p̄ eā interne refectionis.
puta qñ ea impetrante infundit⁹ cordi nro
gratia interne inspiratiōis seu alicui⁹ dul-
cedinis animā solātis & reficiētis: h̄ est
zulū iocūndū quidē: sed tñ moderatū.
Pré beata Maria assimilat lapidi sardo-
nico. **P**rimo rōne coloratiōis. Hā sardo-
nix vt dicit Isid. ex sardo & onyx nomen
suscepit. Cōstat enī ex trib⁹ colorib⁹. nā ni-
ger est in imo: candidus in medio: & ruber⁹
quasi vīnū in sup̄mo. Sic beata virgo ma-
ria fuit nigra in imo p̄ humilitate: bñ illō
Cant. i. Migrā sū sed formosa tē. Sed ca-
dida in medio p̄ puritatē mentis: & virginī-
tatez carnis: Eccl. xliij. Dulcedinatem
candoris el⁹ admirabit⁹ ocul⁹. **P**ré rubea
in sup̄mo p̄ seruentē charitatē: Drou. xl.
Purpura indumentū el⁹. purpura enim ru-
beum habet colorē. **S**econdū rōne sigilla-
tiōis: q̄r hec sola gēma in sigillatiōe de sub-
stātia cere nibil euellit: & sic sola beata ma-
ria generādo de corruptiōe carnis vel peti-
nibil accepit. **T**ertio rōne virtuose actio-
nis. ppter quā iste p̄ciosissim⁹ appellatur: **P**ob.
xxvij. Nec lapidi sardonico tē. Hā
hic lapis luxuriā repellere dicit: humilem
efficit & pudicū. Sic dñia nra deuotos suos
docet esse castos in corporib⁹: hūiles i cor-
dibus: & etiam pudicos in morib⁹.

Gloria as-

Similat illi lapidi qui vocat tris.
Primo ratione figure: q̄r hic lapis est ex
sex angulis vt dicit Isid. Qui sex anguli
copetit sex operib⁹ misericordie: q̄ christ⁹
enumerat Mat. xxiij. Esurui & dedidit mi-
hi māducere tē. **S**econdū ratione tincen-
tre sue resplēdētē. ppterē enī dicit tris:
q̄r sub tecto positus & sole p̄cessus colores
tridis. i. celestis arc⁹ in primos parietes
repräsentat. Similiter hō misericordis sub te-
cto. i. sō tegumēto būlitatis post⁹ & sole:
id est luce diuine gratie perfusis colores
arcus celestis. i. affectus sue effect⁹ xp̄i in
primos libi pauperes repräsentat. **T**ertio
rōne efficacie. q̄r hic lapis cooperat parie-
ti vt citius pariat: vel vt saltē dolores par-
ticipiliū ferat: & nō rātū de periculo tē
meat. Cōsimili modo misericordia sue mi-
sericordie opatio coopatur penitēti vt ci-
us satifaciat: vñ saltē vt angustia & labore
penitētie facilius ferat: & de tētationū peri-
culo minus timeat. ppter primū dicit Da-
niel. liij. Peccata tua elemosynis redime:
& iniuitates tuas misericordijs pauper.
propter secūm dicitur in Ps. xl. **B**eatū
qui intelligit super egenū & pauperē. & po-
stea: Domin⁹ opē ferat illi sup̄ lectū do-
ris eius. ppter tertium dicit Eccl. xxiij. Con-
clude elemolynā in sinu pauperis & hec p-
te orabit ab omni malo. Et postea: Super
scutū potētis & sup̄ lanceā aduersus inimi-
cum pugnabit.

Ca. XXIII
Plus bonum as-

Similat illi lapidi q̄ dicit alabā-
dina. de quo dicit Diaſc. q̄ ege⁹
ma clara & subruſa vt sardis: cuius ē vit-
tus sanguinē augmētare & puocare. Sist
op̄ bonū debet esse clarū. i. factū cū clari-
tate hoc est cū mūdicia cōsciētē & intētio-
nis puritate: Drouer. xxi. Qui mundus
ē rectū est op̄ el⁹: Grego. Incassū exterius
opus agit si nō p̄ eo interi⁹ innocētē vici-
ma in arā cordis īmolef. vñ cōtrario ope-
ra cum immūda cōsciētā vel nō recta tē-
tatione facta erūt opera tenebroſa. de quib⁹
Ro. xij. Abyscianus opera tenebrarum.
Pré debet esse subruſa: & hoc p̄ fernorem
dilectiōis: Eccl. ix. Vide cū gaudio vīnū

De metallis & lapidibus

100

tuum: quia deo placent opera tua. ubi innu
si & tunc deo grata sunt opera nostra quia cum vino
charitatis & gaudio devotionis sunt. i. Co
rint. iiij. Quiscumque opus quale sit ignis
prohibet. Tunc est enim opus probatum quod est
igne charitatis inflammatum. Sed ad litteram
exponatur de ligno purgatoriis. **I**te dicitur
esse sanguis propitiatus & augmentatus.
de devotionis. Sanguinis enim hius est calidus
& humidus: quod si deus boni opis in mem
bre auger caliditatem. i. spumale seruore: sic nu
trit olearum auger ignem & auger etiam humorum
i. lachrymarum & cunctum: sicut operationis
vehementia producit sudorem. **C**a. XXIII

D. Atiētia assimili

Latur auro. Primo ratione so
liditatis: quod auro quo ad substâ
tiam nihil solidius aut compactius. vñ ligno
positu nec evaporat nec in potere minime
negatur sumitur. sed quando vi caloris dissol
uitur si quod habet impuritatibus admixtum de
puratur: & tunc fulgidus innenit. Simili
ter vere patientia tamquam solidita
tem quam in ligno tribulatiō posuit negat eva
porat per trā: neque in potere virtutis minui
tur per dissidentiam: neque columnis per accidias:
sed potius depuratur per pene tolerantia &
fulger per virtutis evidentiā: Ecc. i. Quasi
vas auri solidū. i. Petri. i. Modicū nunc
si oportet stristari in variis tribulatiōib⁹
ut fides vestra multo preciosior sit auro quod per
ignem transita. Secundo rōne ductibilitatis:
quod auro nihil ductibilium. Nam tam ductibile
est inter incidens & malleū sine diuisione: si
ne interrupcione partitus in tenuissimas lami
nas dilatatur. Eodem modo perfekte patientis per
secutionem non resistit: sed se duci & malleari
permittit ita ut non rumpatur per incostit
iam nec dividatur etiam a prosequente per
maliventiam. & ideo dilatatur in char
itate per patientiam. vnde de tali auro fiunt
vasa domini. de quibus Ex. xxv. Antuer
sa ductibilitas de auro purissimo facies. Ta
le enim fuit aurum eadē delabri sed est patientia
christi. vnde in eodem dicitur: Facies eadē
labri ductile de auro purissimo. s. christus
qui tandem quis ad occisionem duxit est.
Tertio ratione tranquillitatis. nam an
tro inter metalla nihil quietius: quia pens
sum non resonat sicut facit es vel argenteum.
Et consimili modo homo patientis non re
sonat: nec murmurando: nec maledicendo:
detrabendo. vel contra contumacem lin
guam rixando. sicut de christo legiſ. i. Pe
tri. i. Qui cum malediceretur non maledi
cebat. cum pateretur non contumebatur. **T**alis etiam fuit martyrum patientia: qui
percutti & mortificati tota die per patienti
am non resonabant aut resistebant. vnde
ipsi erant quasi mortariola templa. de quib⁹
i. Paral. liij. Facta sunt mortariola a mor
tificatione tunisiorum: id est passionum. Ps.
liij. Propter te mortificamur tota die.
Crem patientia assimilatur lapidi cryso
passo: qui est lapis ethiopicus. qui enī lux
celat & obscuritas manifestat. de nocte enī
igneus: de die vero apparet aureus ut dicit
Iusto. In die enim ut ipse dicit est euane
scens & splendor amitens velut aurum ex
pallescit. Similiter patientia cordis in lu
ce prosperitatis absconditur. vnde Grego
dicit quod prouidus miles est qui se forem
in pace gloriat: quia scilicet fortitudo vera
non ostendit tempore pacis: nec etiam tem
pore prosperitatis patientia. Et ideo pati
entia in tenebris aduersitatis agnoscitur
quia qualisquis apud se lateat: illata co
tumelia probavit ibide Grego. dicit: Ps.
cxviiij. Hoc est aduersitatis illuminatio mea,
nam ibi illuminatur anima ut cognoscat quid sit.
Ite si est vera patientia in nocte aduer
sitatis efficit ignea. i. in amore divino ma
gis feruida & lucida. sed in die prosperitatis
pallescit. i. efficitur timida. Nam viri perfecti
in aduersitate per patientiam seruunt: de pro
speritate timet. Ps. lv. Ab altitudine de
ei timebo. i. prosperitatis. **C**a. XXV

D. Enitentia è omni

Nihil virtus capitalium quam sunt septē
expulsiva. Et iō assilans saphyrō
eius virtutes. Nam pmo saphyrus ut dicit
Dias. habet virtutem sudoris & sanguinis re
strictiū. Et hoc conuenit penitentie in
cōfessum restringit vitium gule ex qua pro
venit superfluitas sanguinis et sudoris.
Secundo habet virtutem castitatis ama
tinam. Nam omnes auctores consentiunt
quod hec gemma amatrix est castitatis: & ideo
ne eius virtus per immundiciam portan
tis impedit oportet eam poratē casteviure.
Hoc etiam copert puse in cōfessu tollit virtutem
viriae & castitatem seu continētiā diligē & redi

Dñs bonum
ut illi lapidi a deo dic
ta. de quo dicitur. De lapide
lubrifica & arduscantem
& augerat & pungit
et esse illa clara. Iusta de
cū medica cicatricē certa
et pungit. Et dicitur. Quia
q̄d est sanguis. Finaliter
nō eo interveneret
cordis similes. vñ infusa
multa cicatricē vñ infusa
et crux opera tenetur. Et
dicitur opera amictus
et effubratur hoc pungit
Et dicitur. vñ genitū

Liber secundus

rit: Huius alia in cōsigatis: alia in vīdūis: alia in virginib⁹. **T**ertio habet virtutēz tumozis t̄ inflature sedatiuā. vñ t̄ apostemata reprimit s̄t in principio noxie collectiōnis cito apostol⁹ fuit. Et hoc cōpetit penitētiē in q̄z expellit tuorē t̄ inflaturā supbie: t̄ maxie si ī p̄ncipio atē q̄z supbia fūere rafcar ad humilitatē penitētiē omnino cōuerterat. **Q**uarto habet virtutē caloris febrilis repressiuā: si in xta venas cordis pulsiles suspēdat. **E**s aut̄ auaricia inordiatus ardor velut quidā febrilis calor: q̄ que tem omniū tollit t̄ situm inextinguibile gignit. Hūc calorē penitētiē mirabilē extinguit: vt p̄z de eū ī gelista Mattheo: quem fecit relinquere p̄pria q̄ rapere solebat aliena: vt dicit Bed. **Q**uinto habet virtutē venenositatis t̄ antrac⁹ expellituā: t̄ id veneno cōtrariā habet virtutē: t̄ virtutis ei⁹ penit̄ extinctiuā. vñ si araneā in p̄xidē posueris t̄ vey saphyrū sup eius orificiū aliquātulū teneris: eius virtute aranea subito morietur vt dicit Diſc. **S**ixtū penitētiē expellit t̄ extinguit venenū inuidie q̄ facit hominē venenosū t̄ calorē charitatis extinguit. **D**extro dicit Diſc. q̄ habet virtutē discordiū recōciliatiū. **N**ā plurimū dicis valere ei⁹ p̄sentia ad pacē inter alq̄s refor mandā. **N**ō qđē cōpetit penitētiē. nō solū in h̄zā animā recōciliat deo: s̄ in h̄zū d̄ cor dib⁹ penitētiē irā t̄ odī fugat. t̄ ad remittendū offensas receptas t̄ p̄sūs ad pacēz inclinat. vñ eti⁹ dicit ad litterā q̄ saphyr⁹ se portantē reddit benignū t̄ mitē: qđō p̄ penitētiē magis certū est q̄ de saphyro. **M**ec enī fuit q̄ lupū seassumū. i. paulū p̄tra christianos ferocissimū mutauit in māsteriū. mā agnū. **S**eptimo saphyr⁹ haber virtutē cordis letificatiū t̄ cōfortatiū. vñ valet p̄tra cardiacā t̄ melā colicā passionem. Et illud penitētiē cōpetit in q̄z expellit ac cidiā q̄ alia redit tristē t̄ graue. vñ ea expulsa alia letificaet t̄ alleuiat. **P**lē penitētiē assimilat ligurio. **P**riō rōne generatiōnis. **A**lotandū est enī q̄ plerūq; mala na scuntur ex bonis sicut de prosperitate nascitur inuidia: t̄ de virtute nascitur supbia. **Q**uādoq; ecōuerso de malis nascuntur bona sicut distributione patientia t̄ de peccato penitētiā. t̄ hoc est qđō rep̄sentat genratio liguri. **S**orōḡes penitētiē ex corruptio ne culpe. **N**ā liguri sic dicit Iſid. Qui in colore est electro similis: sic vocat⁹ est a li ce bestia: qz. s. ex eius vrina inter arenulas generat. **S**icut ergo ligurius quis sit gē teria. s. ex animalis vrina. Ita p̄itētiē q̄uis sit p̄cioſissima: generaſ in exvillissima ma teria. s. ex animalis vrina. Ita p̄itētiē q̄uis sit p̄cioſissima: in oritur causa ex cor rupta materia. s. ex hominis culpa. **N**az n̄iſ p̄cessif̄cula culpa n̄ sequeret p̄itētiē. **S**e cūdō ratiō virtutis: qz liguri⁹ vt dicit Diſc. Paleas attrahit: sedat dolores: fluviz vētris refriḡit: p̄ditū colorē restituit. **S**ic ad penitētiē attrahunt palee. i. paues q̄ exon: rati a diuitiis p̄ mūdi sarcina leuiora sūt ad motū cōuerſionis. **N**uites enim ad patriā rarius t̄ difficultē p̄uertitur: **N**ūc. xvij. **M**ē difficile q̄ pecunia habetē i regnū dei intrabūt. **P**lē penitētiē dolorē vētris. i. remorū cōsciētē: q̄ est ex recordatiōe peccati sedat dū ipm peccati tollit t̄ purif̄gar. **P**lē penitētiē flūxū. i. pnitatem labilitatē peccāti restringit: quia facta p̄rita peccata plangere: t̄ plāgen da nō com mittere. **C**olorē. i. gratiā t̄ meritiū in q̄bus p̄sistit anime pulchritudo perdita per peccātu restituit. **P**lē penitētiē assimilat cry stallū. **P**rimo p̄ aspectū. **N**ā crystallus est clarus t̄ ita parui q̄ litterarū omnium que sub eo sūt est manifestatiū. **H**ec q̄ clari tātis sit in penitētiē p̄ cōfessionis mundi ciā. nā dum penitētiē q̄ in cōsciētia latebat peccata manifestari p̄spūlū miro mō purifi cat t̄ clarificat. **P**lē crystallus est lumi nis suscep̄tū: qz anima per penitētiē lu minis gratiā sit susceptiū. **P**lē est colore aquēs: sic penitētiē est ploratiū t̄ lachry mosus. **A**pōc. xxij. **O**stendit mibi flumen aque viue splēdidū tanq̄ crystallū. **S**e cundo ppter generatiōis modū. **H**enerat enī crystallus ex aqua q̄ p̄ multa annouz spacia in crystalli duriciā vertit. vnde vt Grego. dicit haber ex aqua fluibilitatē: sed p̄ frigoris virtutē in crystalli vertit firmitatē: **E**ccl. xlivj. **S**elauit crystallus ab aqua. **N**ō tamē ut dicit Diſc. sola vi frigoris: sed etiā ratione terre siccitatis. Sic penitentes licet sint a p̄ncipio molles t̄ flu xibiles t̄ prouī ad relabendū. **A**pter quod oportet q̄ semper sint pauidi: t̄ postea p̄fecta perseverantia in penitētiē efficiunt fortēs t̄ solide. vnde dicit Grego. q̄ in via del a timore incipiēt ut ad fortitudinē pueniat. i. Cor. xv. **P**rius qđō animalē est

Genetallis

De metallis & lapidibus

deinde quod spūiale. Hec enī soliditas p̄ci
pue sit vi frigiditas. i. stinente q̄ refrigerat
ardorē libidinis & restringit fluxibilitatē
carnis. Itē sit virtute terree siccitatis. i.
abstinentie corporalis q̄ desiccat humorē ve-
neris. **C**ertio ppter virtutis effectū. h̄ crystallus
h̄ virtute inflāmatiūam repleti
uam: s̄tis extincitiam: t̄ dolo & viscer ex-
pulsiam. Inflāmatiūam q̄dem: q̄ si expo-
nat radius solis adeo flammā rapit ut fun-
gus aridus sine stipula ibi posita incēda-
tur: vt dicit Iulio. Sic & cor penitentis ra-
diis solis. i. xp̄i exemplis vel xp̄ibis vel in-
spirationibus sua aliq̄n incendit: vt aliq̄s
sibi p exemplū primos sibi incendar. Be-
plurū virtute h̄z: q̄ si tritus bibat vbera
lacte replet: vt dicit Discordes. Similiter
vbera mētis. i. intellectū & affectū peniten-
tis ḡra penitentie adimplēt lacte dulcedis
psolationis. Unde de Augustino ad peni-
tentia querel legit: q̄ nō satiab illis die
bus p dulcedine mirabilē s̄ticerat alitū
dine q̄llū sup salutē generis h̄manū. **C**et
h̄z etiā crystallus sitim sedare: vt dicit Di-
asco. Sic penitentia sitim extinguit inordi-
nati appetitus vitiorū. Itē crystallus valet
etia inflāmatiūam colica & visceris passiones si
non assit ostipatio. Silt penitentia remor-
sum & amaritudinem interiorē conscientie
expellit postq̄ ipm p̄tēm purgavit: nisi as-
sit ostipatio. i. duricia & dilatio satisfactio-
nis. **I**tem penitentia assimilat nitro. Mi-
trū enī fm̄ Diaſco. est q̄si lapis subalbito
& p̄spicui cuius virtus est dissolutia & at-
tractiva ac absteruia: & humoris supflu-
plumptua. Et silt penitentia duricia pec-
cati dissoluit: gratiam dei attrahit: sorores
conscientie abstergit: & supfluos humores
in abstinentia p̄sumit. **I**tem fm̄ P̄liniu-
nitrum est vena terre: t̄ est calidum & siccum
leue rubet & album vel citrinum. Que eti-
am omnia penitentie competit p effectū:
q̄ penitentia mentes inflāmat & ideo cali-
da: corpus extenuat ideo secca: conscientia
exonerat & ideo leuis: verecūdiam cauſat
& ideo rubea: conscientia mundat: & ideo
alba: vultum deformat & aliquando etiā
ad l̄am citrinat p citrinū: q̄r icūnare in
estate fm̄ medicos iter alia que facit est q̄
vultum citrinat & ideo citrina. **I**tem pe-
nitentia assimilat auripigmento. **P**rimo
quia auripigmentum habet virtutem deal-

batiū. Habet enī vt dicit Diaſco. fulgurē
naturā. i. calefactiū & dessecariam. An-
de si aliq̄d metallū apponat: ipm sua virtu-
te in albū transmutat. Silt penitentia dū-
cor calcificat p offense meditationē: h̄z illis
P̄s. xxviiij. Cōlocauit cor mētū l̄tra me-
& in meditatione exardeſer ignis. Et de-
siccat p tristiciū conſumptionē: q̄r spūs tri-
stis exiccat ossa: vt dicit P̄rouer. xvij. De
albat conscientia p culpe purgationē: Eſa. i.
Si fuerint p̄tē vestra vt coccinū: velut la-
na alba erit. **S**econdo quia habet virtu-
tem curatiū. Nam auripigmentum vt d̄it
P̄linius puenit medicine. Habet enī
virtutē dissoluēdī: attrahēdī & mēdifican-
dī. Unde galet malū anhelitū habētibus
si sumus cuius capite inclinato accipiatur.
Sic etiā penitentia curat p̄tē infirmita-
tes: dissoluit corda dura & attrahit ea ad
bona opa: mēdificat anie intima. Et si q̄s
inclinato capite. i. mēte humili & deuotaz
sumū eius. i. penā satisfactoriū imunctā si-
bi recipiat: anhelitū malū. i. malā vitā vel
malū peccandi vsum corrigit rectificat.
Certio q̄ h̄z virtutem depilatiūam. Nam
ex auripigmento fit vnguentū depilatoriu-
mū q̄i cū calce & vino decoquīt. Silt penitentia
tia cū calce. i. cū furore & puritate: q̄r calce
est alba & furore ignis in se sitat. Et cū
vino cōpūctiōis lachrymole: de q̄ in P̄s.
lix. Potasti nos vino cōpūctiōis auſter
pilos. i. delicterū carnis exiguit. P̄li et
ex carne p̄cedētes designat appetitū car-
nales. **Q**uarto q̄r vim h̄z vnguiū reno-
vatiū. h̄z enī auripigmentū naturā incis-
uā & corrosiū. **V**nū vngues fac cadere de
formes vt crecāt meliores. q̄si at vngues
deformes sūt inordiati mores q̄ ex vli q̄s
inseparabili inherēt p̄tē: sic vngues tena-
cis inherēt carni. **H**z tāta ē vere p̄nivit
& vngues veteres. i. p̄stinos mores defor-
mes fac derelinqueret in meliores imutare:
fm̄ illud Bo. vi. In nouitate vite ambule-
mus. **I**tem p̄tē assimilat illi gēme q̄ dicit
argarites q̄ est argēto ſilis. h̄z enī ſigma-
ta aurea cui forma q̄drāgulata ē: t̄ h̄z for-
titudinē adamat & putat vulgus tale no-
mē ſibi ipſitū: eo q̄ frenet iras & impetus
aīoz. Sic h̄o penites d̄z esse argēte p̄ ſet-
entie claritatē: h̄z ſigmata tribulationum
habere aurea p patētis p̄tēſitatē: formā
q̄drāgulatam p operationū pluralitatē. h̄z

Liber secūdus

enī pñia q̄tuor angulos. i. q̄tuor opa ex/
teriora. s. pñtericēiunare: oware: t elemo/
synas dare. **I**ste debet fortitudinē habe/
re. i. ostantie firmitatē. Et talis pñia est q̄
frenat t placat q̄dā dei t impetu furoris. s.
iudicij sui. **C**aplin: XXVI

Dinitēs debet

Dassimilari adamanti. **P**rimo
rōne puitat: q̄ ē lapis pius t
modicus. Nūc em̄ in magnitudine nuclei
auellane inuenit. Sic penitens debet esse
pius p humilitatē. s. reputatiōe sui se par/
uiscādo: Matth. xviii. Nisi queri fuerit
t efficiam̄ sic puit: nō intrabit̄ in regnū
celoꝝ. **S**ed rōne claritat̄. Nā adamas
bz habeat coloꝝ ferrugineū: nā bz splēdo/
rem crystallinū. Sic bō penitens bz sit de/
spectus in coloꝝ. i. in appārtiā exteriori:
bz nā mūdicte interioris t grē splendorez.
Tertio rōne soliditat̄. Nā tāte solidita/
tis est q̄ nulli violentia cedit: q̄ nec ferro
frangit̄ ne igne soluit̄: nō nec vñq̄ ca/
leseit. Et cū sit inuictus ignis ferriḡ zēp/
tor rūpif sangue hirci calido t receti. Sic
penitens debet esse ita pñtās vt nec ferro. i.
violentia frāgaf aduersitāt̄. nec igne. i. ca/
lore. p speritatis soluāt̄. nā sanguis birei. i.
xpi. p petō mūdi imolati. Etem̄ birens in
lege. p petō imolabat: dū recēter t feruē/
ter ad mēritā reducit̄: debet cor penitentis
calefacere t in lachrymas deuotiōis seu co/
passionis dissoluere: vel b signat q̄ virtu/
te sanguis xpi soluit̄ duricia peti in petō
penitē. **Q**uarto rōne dñcerat. Idabet
em̄ iste lapis dñcietat̄ quādā ad magnetē:
q̄ positus iuf̄ ferrū nō patit̄ atrahit̄ a ma/
gnete: nō lā attractū quadā violentia re/
trahit. Sic penitens retrahit animā nē at/
trahat̄ a petō: t iā attractā adhuc bz vir/
tutē retrahēdi t reducēdi ad grāz. **Q**ui
to rōne vilitat̄: q̄ adamas vt dīc̄ Isido.
dicit̄ venena reprimere: metus expellere:
magiciis artibus restitere. t fin̄ Diaſco. bz
etiam sepata pñctere. Est em̄ gēma vt ipe
dicit Diaſco. reconciliationis t amoris. Et
ideo dicit q̄ si viror fuerit viro odiosa vel
ab eo sepata p virtutē adamantis in eius
grāz facilis reuocat̄. Sic pñia venenū pec/
cati dephendit̄ t abiicit̄: timor etiam hu/
manū quo q̄s timet aspera peti expellit̄: q̄
voluntarie bō penites aspera assumit̄. **I**te

anima p peti a xpo spōlo suo separata: vir/
tute pñie ad eius amore t grām reuocat̄.
Idabet etiā magiciis artibus. i. diabolici
tētationibus q̄s diabolus q̄daz fallaci ar/
te ingerit restitere t obuiare. **I**tem peni/
tes debet esse siliis lapidi absentes q̄ est gē
ma nigra pōderosa venis rubētib̄ distin/
cta: q̄ igne calcata septē dieb̄ caloꝝ le/
nuigra p pñiaz: pōderosa p prudētia: venis
rubētib̄ distincta p amoris t charitat̄ flā
mā: t septē diebus caloꝝ amoris ignitum
seruare p pñeueraſtia: p septē em̄ dies septi
mane totū tēpus vite pñtis devoluit̄. vñ
vite pñt̄ septē diebus caloꝝ seruat̄ q̄. s. in
dei amore oī tpe pñeueraſt. **I**tem penitēs
assimilat̄ q̄busdaz metallis q̄ pñdam sunt
que nunq̄ fundunt̄ sile lapides q̄ est pñ
dominiū terrei t defectum humidi aqua.
Et his assimilant̄ boies obstinati q̄ nūc
p pñiaz emollescent̄: Job. xli. **C**or eius in
durabit̄ q̄si lapis. **Q**uedā dñ totalis fun/
dunt̄ vt metalla. **T**his assimilant̄ veri pe/
nitētēs q̄ toto corde ad dñm pñertunt̄: fin
illud Johel. t. **C**onuertim̄ ad me in toto
corde vestro. **Q**uedā dñ pñm fundunt̄ t
pñm nō: vt almacrasia q̄ est lapis q̄ calore
solutus in es pñertit̄ eo q̄ habeat in se ve/
nas minerales. **H**uic assimilant̄ bi q̄ pñm
penitēt̄ t pñm nō. s. q̄ de vno petō penitēt̄
t de alio nō: vel q̄ plāgū pñterit̄ nō vitat̄
futur. **F**errū aut̄ mollescit ad ignēs nō
fundit̄ nisi p aliqd̄ sibi adiunctū vt arseni
cū. Et huic assimilant̄ q̄ p tribulationē im/
mutant̄: bz nō tñ vt petā dimittat̄ sic facie
bat pñbarao q̄ iminētē plaga pñm dimi/
tere pñmittebas: sed ea cessante retinebat̄.
Sz si arsenicuz. i. virtus diuine grē insu/
dit̄: tūc oīno cordis duricia soluit̄ t mun/
datur. **C**aplin: XXVII

Redicator de
Debet esse siliis argēto: Nā argē/
tu est pñz claz duꝝ sonoz igne
lia factib̄. Sic pñdicator verbi dei debet
esse purus q̄ ad pñcias: Malach. iii. **S**ed
bit pñlās t emūdans argētu. **D**ebet em̄ p
ñdicator alius pñflare ex xbis sacre scriptu/
re salutifera documēta: t emūdare pñciam
ppia abiiciendo petā: Dpls. i. Timo. iii.
Atriēde tibi t doctrī. **I**te d̄z esse eurus
p patiētū: Esa. vi. **P**ro ferro afferā argē

Generalis

D'andentia

De metallis et lapidibus

102

tu: p burciā ferri fortitudo seculariū: p solitātē argēti pstatia pdicantia intelligi pot. Itē dū esse clarus p lapiaz picipue p lapiaz diuinoꝝ eloꝝ. De quibꝫ Ps. xi. Eloꝝ dñi eloꝝ casta: argēti igne examinatū: phatū terre purgatū septimū. Itē dū esse sonorus p doctrinā: Prouer. x. Argentū electū lingua iusti. Itē dū esse līq/ faciliꝝ cōpassione t misericordiā: Zach. xiiij. Mostrū es sīc argentū vīx. Argentū em dū vīx liquaꝝ. Sīc vrebāt t liquebat ille p̄dicator Paulus cuꝫ dicebat: Quis infirmas t ego nō infirmor: q̄s sc̄dāliq̄as t ego nō voro? Itē dū esse ducibil p obedientiā: Mūer. x. Fac tibi duas tubas argēteas ductiles. Tubas p sonū doctrine: argēteas p mūdiā vīte: ductiles p motu obediēt. Itē argentū est balsami pseruatiūnū: t virtutē iaspide custoditiūnū. An maiorent virtutē h̄i iaspis in anulo argenteo q̄ aureo. In q̄ signat picipue q̄ p̄dicator dū intēdere ad pseruandū odorē bone fame t honestatē vite. Mā x̄tus iaspidis est honestas homīs vel stinētia carnis t odor balsami suavitatis boni exēpli t noīs.

Itē argēti ex tactu terre rubiginē ſhītē: h̄ ex pſtratione fal' t arene pſtinū colorē reſumit. Sīl p̄dicator q̄nq̄ cogitādo vel traſtando terrena ſhīt rubeginē alicuius cupiditatē. Sz ex pſtratione salis. i. p̄tēplatione ſue ſtudio ſapie: q̄ eternoz nob ſapozē reſentat cuius compatiōne t pſtālī viſeſtū: t etiā ex pſtratione arene. i. ex inundatione pnie q̄ rōne grauedinis arene assimilat: ad pſtinā reſtituit puritatē affectionis. Itē q̄ dignē vult exēq̄ officiū p̄dicator dū effici ſillis cuiqdā gene que dicit astron ī est crystallo. ppinq̄ t in cētro luſet vt ſtella fulgoꝝ plene lune. An sic ī dīcta ab astris: eo q̄ fulgoꝝ eoz in ſe rapit: vt dīc Iſido. Sic p̄dicator crystallo dū effiliſ p ſcīe puritatē: lucere in cētro. i. in corde p ſapie claritatē: astroꝝ. i. sanctoꝝ t pſector fulgoꝝ. i. doctrine v̄l vīte in ſe rāpere p ſtudiu t viuēdi ſormitatem: Danieſ. xij. Qui ad iuſtītā erudiūt plurimos: erat velut ſtelle. Caplin: XXVIII

Dūndentia affiſtūlā biacyntho. Primo ppter fulgoris mediocritatē. Mā biacyntho q̄ est ſaphyrei coloris ille est

optimus: ſicut ille qui in ethiopia inuenitur: nec nimis est clarus nec nimis obscurus: ſed mediocriter fulgidus. Similiter prudentia homis requirit mensurā quamdam mediocritatis: Prouer. xxij. Pm dentie tue pone modum. s. vt neq̄ plus ſapias q̄ oporet: nec plus ignoreſ q̄ quod ſcire nō debes. Quāuis alij dicant q̄ hoc Salomonis dictum non est ſic intelligendum q̄ ipſa prudentia ſit in ſe moderatā. Sed quia ſecundū prudētiam est alijs modus inponendus. Opus enim prudentis ſic medium tenet recte rationis vt neq̄ excedat q̄d nō ſapere vel fulgerere: vel deficiat q̄d est quasi ignorare vel obscurū eſſe. Cāt. v. Manus illi ſtomatiles: auſree: plene biacynthis. Ne manū ſunt opera prudētie q̄ ſunt plēa biacynthis. i. moderatiōbꝫ debite rōnis. Secundo ppter ſculpture ſuceptibilitatem. Quia licet biacynthus ſit ad ſculpendū duriflum ſit in ſuceptu: q̄ ab adamātē ſculpīt t ſignat. Sīl hō prudens licet nō ſit facilis ad credēdū oī ſhītō t oī dicēdū inducēdū. ſed ad multa credēda ſit durus. i. ita vt nō a q̄libet infor meſ ſit veraciter t rōnabiliter loquēti ſuue coripiēti etiam ſi dura dicat: nihilomin⁹ credit t eī ſimpliciōes hūlī ſuceptit. Et talis iprefatio eſſt ſicut adamātē. Nam adamātē ſit lapis duriflum q̄ nullo metallo cedit. Talis deb̄t eſſt facies p̄dicator ſeu coripiēt. Eē. iiij. At adamātē t ſilicē deſi faciē tuā. Tertio ppter aeris ſormitatem. Mā ſicut dicit. Dīſ. biacynthus aer ſe maxime cōformat vt ſit in nubilo nubilō ſit in ſereno ſerenus. Sīl hō prudēs cōformat ſe deccēter ſtatui alioꝝ cuꝫ q̄b⁹ habet ſuuenire. s. vt ſciat gaudere prudēs cuꝫ gaudētibus t flere cuꝫ ſlentibus. Hoc n. dicebat Apls. i. Lōi. ix. Omnibus oī ſatū ſit ſi. ſed ſicut dicit q̄dam gloſa. prudēs et diuin⁹ apls ita oībus celiſ q̄ ſormā veſe honestatē nūq̄ exēſſit. Quarto ppter effectus utilitatē. Eſt. n. biacynthus effiſcax t utilis ad multa. Mā biacynthus vt dicit Dīſe. hab̄t letiſtare. q̄d ſuuenit prudēti inquātū vitat inuidiā q̄ eſt tristitia in bonis alienis vt dicit p̄bs. Sed prudēs de alienis bonis ecōtrario letat. Item biacynthus h̄i melacolica q̄litatē ſugare. t h̄ cōpetit prudēti in q̄tū vitat accidiam que ad modū melacolici būonis ſtrigidas

iii 2

Liber secundus

charitatē feruozē t̄ desiccat deuotiōis humoř. Melācolia ēm̄ est frigidaz siccā. Sz ecōtra hō vere prudēs conat esse fernes t̄ deuotus. **A**īte dicit q̄ hyacynthus facit suspitiones vitare: t̄ b̄ cōpetit prudēti inq̄tū vitat sp̄ibā. Superbus ēm̄ suspicio sūs est: qz cū pax est t̄ securitas ille sup insidias suspicat. **I**tem hyacynthus b̄z diuersis pestilētijs aer̄ obuare, t̄ b̄ compētit prudēti inq̄tū vitat irā q̄ facit hominē multipliciter pestilente. **A**īte hyacynthus b̄z mēbra vigorare t̄ neruos vegetare. Et hoc cōpetit prudēti inq̄tū vitat vitū guile t̄ intempantie q̄ mēbra faciliū ecōtrario debilitari atq; infirmari. **I**tem hōz etiā vitat vini erietate q̄ neruos sp̄alif ledit t̄ etiā lesos eneruat. **I**tem hyacynthus b̄z dulcē t̄ salutifex saporē dare. Et hoc competit prudēti inq̄tū vitat luxuriā q̄ lī vi- deat dare saporē. i. delectationē: t̄n illē saporē sine delectatio nō est salutiferus hōz dānabilis t̄ finali sentitur: nō dulcis hōz amarus: fm̄ illud Proverb. v. Monissima illē amara q̄lī absintiu. **A**īte hyacynthus q̄ est bñ siliis saphyro hōz venenū expurgare. Et hoc cōpetit prudēti inq̄tū vitat cupidi tātēr avariciā. **M**ā sic dicit Aug'. venenū charitatis ē cupiditas. **C**a. XXIX

bedinem in fluctuere in bonam partem; ut se
corallus albus representet puritatem inno-
centie. Rubeus vero ruborem penitentie su-
ae confessionis. Penitentia enim quanto ma-
gis est vere secundum tanto dilectior; ergo er-
descensita cum sit pena magna pars est sa-
tisfactionis summa Aug. Ut ergo aut coralla
dicat magis valere contra fulmen eius re-
sistere. Quia s. vtrius dictor s. puritas in
nocentie et purgatio penitentie valer con-
tra fulmen. I. contra imperium ire dei sue pa-
stientie. Nam de puritate innocentie pa-
tet in so domitis: quod dominus asseruit abrae:
quia si fuissent inter eos decem milii innocen-
tes inuenienti peccatis omnibus illis. Hen.
xviiij. De purgatione penitentie pater in in-
nivitis quibus deus peccatis penitentia in pla-
ga quam per Bonam prophetam predixerat quia
penitentiam egerunt ad predicationem illius.
Tome. iiiij. Quarto rōte virtuose opatio-
nis. Nam corallus et maxime rufus valer
contra omnem furū sanguinis: contra cpli-
lensiam: contra diabolica monstra fructus
multiplicat: fines et principia negotiorū ab-
breuiat. Que siue vera de corallo sunt siue
non: purgatione tamē penitentie compe-
tit verissime: quia ipsa restringit furū sa-
guinis i. refrerat odia et rixas quae sunt cau-
sa effusionis sanguinis. Ipsa valer contra
epilensiam siue morbum caducum: quae ca-
su peccati perficiat. ipsa diabolica nostra
diabolicas illusiones siue deceptiones su-
gat: fructus ipsa merito et multiplicat. Ip-
sa principium vite spiritualis et finem que ei
gloria eterna abbreviat: quia s. brevis pe-
nitentia et innocentiam restitut et gloriam
eternam acquirit. Item purgat homo a
peccato sicut ferrum a rubigine. s. Ignis
decoctionem per g. lime corrosionem vel
lapidis dure et aspersione arene affricati-
onem. Ignis decoquens est dilectio fer-
da: Luc. viij. Remittunt ei peccata multa
qui te Grego. Tāto amplius petri rubi-
gineus: Hic petris cor: magno charitati
igne cremas. Lima corrodere coreptio al-
pera: Proverb. xx. Liquor vulnerū abfer-
git mala criminis. Lapis autē est tribulatio
dura. Bern. Quid facit fornax auro h. faci-
tribulatio iusto s. purgat. s. grains aren
est pena: Alecr. iij. Penitentia igit et pen-
timini ut delectat peccata vestra.
Capitulum: XXX

Dis assimilat corallo. **P**ro rōne generationis: qr corallus na-
scitur t generat in mari maxime in rubro.
Sic purgatio peccati maxime in mari ru-
bro. i. in amaritudine cōtritionis t rubore
confessionis repit. **S**ecundo rōne transmu-
tatiōis: qr corallus q̄dū tegis sub aquis
lignum est sive herba habēs ramos qdū
dos t molles: t statim dū abstrahit de aq̄s
t aere tangit: in lapide indurāt. **T**ā tunc
rami eius rubescunt t durescunt. Ita peni-
tēs q̄dū manet sub aq̄s penitētē v̄ltri-
bulatiōnē est vt lignū ramifex p operis
ratētē: t candidū per cordis t operis puri-
tatem: t molle per flexibilitatēm. t ad bo-
num flexible. **S**i aut ab huīusmodi aquis
extrahat: statim tegis rubedine peccati t
infectiōe. **A**nde dicit Ela. i. Si fuerint pec-
cata vestra q̄si vermiculus rubra tē. **T**ē
indurāt p peccati obstinationis. **L**ertio
rōne distinctionis: quia corallus duplex ē
rubens t albus. **P**ossumus em̄ coralli ru-

De metallis et lapidibus

Operendus est xp̄us sic topaçius sive topaçō. Hā tradit⁹ q̄ in traconite dū incōle loci fame maxima laborarent et radices herbarum enellerent; gemmā effoderunt quā in lingua sua topaçion vocauerūt qđ sonat idem q̄ querere q̄r eam multi queruntur eo q̄ est omniū gemmarū maxime clarissima; t̄z in effectu variabilissima; et est etiā utrillissima ppter que omnia querendus est xp̄s. Primo ergo querendus ē xp̄s multo amplius q̄ topaçius pp̄t suaz maiestatem. Dicit enī Plinius hanc gemmā. s. topaçion tante magnitudis fuisse repetā vt ex ea philadelphi ficerent statuam quattuor cubitorū. Nec autē magnitudo cōpetit etiā xp̄o homi q̄ omniū hominū maximus fuit. s. sanctitate et potestate dignitate et felicitate. Ut xp̄iani merito de ipso faciat statu et eius adorat imaginē crucifixi; q̄ p̄ crucem marime ostenda est xp̄tus eius. Et hec est statua quattuor cubitorū ī mo pōtius fuit q̄ttuor lignorum; ex eo q̄ virtus eius p̄ mundi quattuor p̄tes se diffundit. s. orientē: occidentē: meridiē: et septentrionē. Secundo querendus est xp̄s. pp̄t suā claritatem. Hā topaçius est gema p̄clarissima; q̄ ex viranti genere omniq̄ colore est splendens, vnde sic lucet quādo tāglis radis solis ut omniū gemmarū aliarū super claritatē. Hāc si polis ex obscuriorē facis; sed si sive nature relinq̄s clariorē. Sicut autē et xp̄s ex genere virenti. i. ex carne & genitali est. p̄genitus; et omni colore. i. omni grā sive virtute splenduit. Et tactu solaris radij. i. ex vnitio ad verbuz tanta claritate et splendore ḡre et sapie plenus fuit ut omniū gemmarū. Omniū electorū claritate excellēt: sive in miraculis: sive in virtutibus: sive in meritis: sive in doctrinis. Hic passiōibus penarū expositus. s. in morte in cordibus apostolorū et oculis iudeorū obsecru factus est. In cuius signum tūc obsecratus est sol: sed sive nature diuīe relevant p̄ resurrectionē clarior est effectus.

Tertio querendus est xp̄s quēadmodum topaçius. ppter p̄ciositatem. Est enī topaçius gema p̄ciosissima; q̄ nihil ea ī thesauris regis p̄ciosius iuuenit: eo autē p̄ciosior q̄ sartor. Et h̄z duos colores. s. ex auro et ex aere claritate: et rāte est p̄spicuitas; q̄ ge-

marū sibi objectaz in se recipit claritatem. Sic xp̄o in thesauris regum in spūalibus diuitiis. i. hominū bñ sc̄pos in h̄ mundo regentiū sive p̄mis in celo ī regnatiū nūbil p̄cios⁹ nihil char⁹ possidet. Sū sancti vt istuz tāti lucris faciat ola alia vt stercora reputat. Et merito: q̄r in ipso sunt oēs thesauri sapie et sc̄ie dei absconditi. Ut iste est thesaurus de q̄ dicit Matth. xii. Sile est regnū celoꝝ thesauro abscondito in agro quē q̄ iuuenit homo abscondit. Hic est etiā thesaurus rarus: uno singularis et solus cui nullus aliis iuuenit. Ps. cxl. Singularis suz ego tē. Eccl. iiiij. Alīū de mille vnū repperi. i. xp̄m q̄ fuit vnus. i. singularis in pfectione quaz millenarius sivegnat nūerus. Hic etiā h̄z duos colores. s. aureū deitatis: et aereū mūdissime hūanitas. h̄z aliaz ḡma et claritatez in se recipit: q̄ q̄ alijs suis mēbris sive fidelibus fiunt subiūpi acerbit: Matth. xxv. Quod vnl ex minimis meis fecisti mihi fecisti. Ut in se eoz claritatē recipit: q̄r. s. eoz merito se ipm in p̄miū tribuit: Gen. xv. Ego merces tua magna nimis. Hoc autē est autē q̄ h̄z topaçius sit gema p̄ciosissima: est tñ a luna na passua. sentit enī motū lune et cursum. vñ dicit valere h̄ lunaticā passionē. Sed maloꝝ dicit habere effectū fm q̄ luna recipit incrementū. Per lune motū sine cursu accipe hūanature passibilitatem et mortuū quē xp̄s in se sensit dū nostrā mortalitatē et penales passiones assumptū. Ut sumpsit enī passiones pene et abstulit passiones culpe. Et isto mō topaçius valet h̄ passiones lunaticas. i. h̄ p̄ctū ipm. s. a non tollendo: fm illud Job. 1. Ecce q̄ tollit p̄ctā mundi. S̄ xp̄tus eius fm augmentū ḡre dicit dupliciter. Ano mō q̄r xp̄s natura mutabili assumpta q̄ p̄ lunam designat fm incrementa eratis plus et plus alijs de sua xp̄tute ostendit: fm illud Luce. ii. Ihs autē p̄scibet sapia et etate et grā. Etate etiam crescebat fm veritatez: sed sapia et grā fm ostentationem: h̄z etiam in veritate p̄secerit in sapia experimentalis. Tilio mō fm augmentū lune xp̄tus eius crevit ut p̄ lune mobilitatē eius passibilitas exp̄mat: q̄r quāto passus fuit tanto plus nob̄ meruit: tanto plus exaltatus fuit: Phil. ii. Xp̄s factus est p̄ nob̄ obediens vñz ad mortem mortē autē crucis: ppter qđ et deus exaltas

m 3

Liber secundus

ult illū. **Q**uarto q̄rēdus est xp̄s quēadmodū topaçōs xp̄e vtilitātē. Hā topaçō est gēma vtilissima. Hec est em̄ vt dr̄ in lapidario q̄ seruētes vndas cōpescit ebullire. Sic xp̄s seruētes p̄secutōes h̄ suos fideles extinxit: et eas h̄ eos p̄ualere non permisit. In cul⁹ signū dr̄ Matth. viiiij. Impauit vēl t̄ mari t̄ facia est tranq̄llitas. Hic est q̄ flu x̄ sanguis. i. lapsum peti restrigit dicens: Vade t̄ ap̄lius noli peccare. Job. viiiij. Et nō solū b̄ facit p̄ documentū: s̄ etiā p̄ auxiliū dādo h̄ p̄tā t̄ peccādi, pn̄itatez remedīa oportuna. Hec ē etiā gēma q̄ fin. Diaſco. iraz sedat. Sz̄ q̄s sic iram sedat vt xp̄s q̄ ait Matth. v. Ego aut̄ dico vob̄: q̄ ois q̄ irascit fratri suo re⁹ erit t̄c. **T**rem hec est gēma q̄ tristiciā fugat: q̄i t̄ xp̄s ait Matth. vi. Molite fieri sicut hypocrite tristes. **T**h̄e est q̄ noxios mor⁹ sedat: q̄i xp̄s nō tm̄ actus p̄tōz exteriōres: s̄z etiā mor⁹ interiores p̄demnat dicens: Ois q̄ viderit mulierē ad hēp̄ilēdū eā: lā mechatus ē t̄c. Matth. v. **T**h̄e hec est q̄ frenesim curat: q̄i xp̄s stultā t̄ inutile locutionē sic est frenetico vel insipientiū solet reprehēdere dū etiā de ocelo sermone. i. utili iudicādos esse hoies dīc: Matth. xiij. De oī xbo ocelo qd̄ fuerint locuti hoies reddēt de eo in die iudicij rōnē. Hec etiā vt dr̄ mērē subitanā vitā qd̄ etiam si q̄s nō esse vēx vel possibile de lapide hoc crederet: t̄i de xp̄o vēx esse p̄z: q̄i nos advigilāndū t̄ mortē p̄neniendū sollicitat dices: Vigilate q̄ ne scīt̄ diē neq̄ horā t̄c. Matth. xxv. Et hoc dīc ne sit nostra mōs subitanā t̄ sprouisa. P̄z q̄i xp̄s est q̄rēdus: q̄i sic topaçō: res maxia: res pulcherrima: res p̄ciosissimae: res vtilissima. Ideo ait P̄s. cxvij. Dilexi mādata tua sup̄ aux̄ t̄ topaçō. Sed si certe sua mādata multo magis mandantē diligere debemus. i. xp̄m q̄ dīc: Mandatū nouum do vob̄ vt diligatis vos inuicem: Job. xiiij.

Caplm: XXXI
Anci viri assi-
 milant gēmis. **P**rimo rōne noīs: q̄i vocant gēme p̄ciosi si-
 nc lapides p̄ciosi. Dicunt em̄ p̄cioso q̄i ra-
 re. Qd̄ em̄ raz ē dr̄ p̄ciosuz: sic dr̄. i. Regl.
 iiij. Sermo. dñi erat p̄ciosus. i. rarus. Un-
 sancti t̄ electi sunt p̄ciosi: q̄i sancti t̄ electi
 pauci sunt t̄ rari. Nam arta via est que du-

cit nos ad vitā: t̄ pauci sunt q̄ ambulat̄ in-
 ear: vt dīcīt Marth. viij. Vla cū ista sancta
 est: t̄ vir pollutus non transbit p̄ eam: vt
 dīcīt Isa. xix. Sequitur q̄ sancti pauci
 sunt t̄ rari. Dicunt etiā gēme p̄ciosi. i. vir-
 tuosē: vt in lapidario dīcīt. vii Isido. dīcīt
 nulli esse dz dubium qn̄ sit sua virtus vni-
 nitus insita gēmis. Et in lapidario dīcīt:
 Ingens est herbis virtus t̄ maxia gēmis
 que v̄tūibus abundat gratuitis t̄ dīmī-
 tis libi collatis. Hā virtus vt dīcīt Aug.
 est bona q̄litas mētis qua recte vivit: qua
 nemo male v̄t̄: quaz in nobis dūs op̄as.
 Talibus v̄ntibus sancti hoies abundat
 t̄ dīmītes sūt: b̄m illud Eccl. xlivij. Hoies
 virtutis in virtute studiū habētes. **S**e-
 cūdo rōne originis. Hā gēma p̄ciosuz q̄
 dam tm̄ ex venis terre cū metallis eftōn-
 unt: q̄dam x̄o ex p̄funda maris ad lit-
 ora. p̄ficiunt: q̄dam x̄o ex corpibus aialū
 reptilū extrabunt. Et in his tribus osten-
 dit triplex origo virtutū q̄ in diversis san-
 ctis regit. s̄. hōdūs. p̄ma est ex nature ap-
 titudine. s̄ca ex ḡre plenitudine. tercia ex p̄-
 factoriō plenitudine. Sunt em̄ varie aptitudi-
 nes ad virtutes: sic vene terre ad p̄ciosos
 lapides. Unū sicut diuersē mēnre sicut vene
 terrarū sunt diuersē cōplexione corporū.
 Et iō sic diuersē vene generat diuersas gē-
 mas t̄ p̄ciosos lapides: ita diuersē cōplexio-
 nes bōe q̄ diuersas ostellatiōes sequi-
 tur adaptat sine disponunt ad virtutes di-
 uersas: sic econtrario diuersē cōplexione
 male inclinat ad diuersa virtutē. Et signāter
 dīc q̄ cōplexio nature bone ad virtutes
 aptat: nō aut̄ q̄ p̄ se virtuosum efficiat: q̄
 sicut p̄bat P̄s. ij. Et h̄. Virtutes nec tota-
 liter a natura in nob̄ sunt nō p̄ter natu-
 ram. Est em̄ in nob̄ q̄dam naturali aptitu-
 do t̄ dispositio ad suscipiēndū t̄ acréduz
 virtutes. eaꝝ aut̄ p̄fectio fit cōpleta ex con-
 suetudine t̄ loquī de virtutib⁹ moralib⁹
 bus. hec t̄i aptitudo de q̄ loquī nō tm̄
 p̄det ex aia t̄i etiā ex corpe. t̄i q̄r aia sed
 tur in plurib⁹ cōplexione corporis. i. q̄
 opa virtutū. s̄. ex q̄bus talū habitus gene-
 rat in nob̄ cōpter p̄ corp⁹ exp̄lent. **Q**uar-
 to origo virtutū est ex ḡre plenitudine que
 manifestor apparet in querstione penitentiā:
 p̄ quā plurimū videm⁹ sceleratissimos
 p̄tōres effici virtuosissimos hoies: vñ ipsi
 sunt velut lapides q̄ de p̄fundo mar. i. d. p̄

2ematis

De metallis et lapidibus

fundo virtutis & tute lune. i. celestis gressus
 uel & apterum euomunum & ad litora pnta so-
 litudis vel soliditatē deducunt. s. vites & in-
 ter preciosissimos lapides colligunt. ¶ Ter-
 tio origo & turū sine & tuosorum est ex pfectoꝝ
 silitudine. Nam sepe & exēpla vel & ba sc̄toꝝ &
 pfectoꝝ viroꝝ & vt qdā imagines & represen-
 tationes sunt inēne pfectioꝝ eoz; alij ad &
 tures accedunt & virtutis & sc̄ti sūr efficiunt.
 Et isti sunt lapides preciosi qdā de astaliū corpori
 bus. s. reptiliū & volatiliū exhibit; sine & tū
 ad vitā activā qdā est reptiliū vel astaliū gres-
 sibilium sup terrā; qdā actiuit terrenis reb⁹
 dispēlandis instituit; sine & tū ad st̄eplatia
 qdā p̄tinet ad volucres celi. i. ad homines
 mediantes celestia. ¶ Tertio sc̄ti viri assi-
 milant gēniū rōne icteritūdīs; qz si dicit
 Isido. In qbusdā gēmaz silitu dinibus aut
 generib⁹ veras a falsis discernere ē magna
 difficultas. Et qdā sepe qdā false sunt & sophi-
 stice veris vident̄ siles; qz vt sp̄e dīc qdām
 p̄ smaragdo vitri arte inficiunt & oculos vi-
 dentiū fallūt. Fallit enī sepe mortales sil-
 tudo rex; qz enī iter sc̄tos viros qdā vē-
 ras & viles sepe sunt admixti hypocrite qdā
 habent solas virtutū imagines. valde difficile
 est p̄ silitudinē moy exterioꝝ iter vrosꝝ
 cogitare; eo qdā freqn̄ hypocrite siliav̄ ma-
 lora signa exteriora sc̄tit & devotionis
 sc̄ti viris ostendit. pp̄ qdā freqn̄ fallit
 hoīm iudicium & p̄cipue simplicium circa ta-
 les. Et ideo dīs dīxit Matth. vii. Utēdi-
 te a falsis pp̄bētis qdā venīt ad vos in ve-
 stemētis ouīi; intrinsecus aut̄ sunt lupi ra-
 paces. Sicut igit̄ de lapidibus hoīm non
 est ad oculū iudicandū; qdā plus virtutis est
 sepe in paruo adamante ferrugineo & ob-
 scuro qdā vitro lucidissimo & in parua mar-
 garita qdā berilo. Sic etiam de hoībus non
 est iudicandū; sicut dīs dīxit Job. vii. No-
 lite indicare hoīm apparentem exteriorē;
 sed iustum iudicium iudicate. ¶ Itē viri san-
 ci assimilant lapidi resten qdā fini Aluicennā
 est lapis inuenitus in capite canceri. Et hec
 silitudine attendit p̄mo rōne coloris; qz ali-
 quando albus; & aliquando flauus. Sil-
 sancti viri aliquando sunt albi p̄ innocentiam
 interius; exterius aut̄ flavi p̄ temperan-
 tiā. Nam fini Aluicennā color flauus
 generat in materia tempata. s. respectu co-
 lois viridis, vnde folia arborū qdā p̄mo qdā
 multa abūdat humiditas sunt viridia. In-

autūno diminuta & tēpata humiditate. s. a
 calore eleuāte; sed nō totaliter assumpta es-
 ficiunt glauca sive flava. Et ita humor rōni
 gor carnis p̄ tempantiā qdā minuit; sed
 non funditus extinguit quo diminuto ca-
 ro mansuetus spūi & ei humiliat. ¶ Secū-
 do rōne humoris; qdā lapis resten est fri-
 gitus & humidus. Et sibi viri sancti sunt
 frigidū a mundi amore & humidi in lachry-
 marum denotione. ¶ Tertio rōne vigoris;
 qz de valere h̄ lapis ī morsum scorponiū
 & mustela ī stritū more emplastrī suppo-
 nat; & etiam ī morsum canis rabidi si pul-
 uit eius bibat. Per scorpides qdā retro p̄-
 gunt; intellige occulte detrahentes. Per
 mustelam apte maledicētes; sed p̄ canes
 rabidos tyrannice p̄sequētes. ¶ Contra qdā
 omnes valet vt̄ emplastris. i. sanctoꝝ exē-
 plis. & puluere. i. eoꝝ humilitate qui ī de-
 tractores v̄si sūt ligue placabilitate; ī ma-
 ledicētes loqle taciturnitate; ī tyrranno-
 vere patientie firmitate.

Laplīm: XXXII

Apiētia assimi-
 latus auro quadruplici rōne.
 Primo rōne claritatis. Habet
 enim aurum inter alia metalla maiorem cla-
 ritatem & splendorē. Unde aurum dī ob-
 rigum; coꝝ splendorē radit & fulgore. Si
 militer sapientia preclaros homines & pre-
 fulgidos redditioꝝ solum apud sc̄plosa
 sed apud alios. Unde dicit̄ sapientiat
 Habebo propter hanc claritatem ad tur-
 bas. in multitudine videboz bonus. Dāp.
 viii. De hoc auro dīcī Danielis. p. Ecce
 vir unus vestitus lineis & renes eius ac-
 cincti sunt auro obriō; & corpus eius qdā
 chrysolitus ī. Et nota qdā aurum amplius
 fulget luce alia recessum; & hoc naturale
 est omnibus metallis. i. Machabeo. vi. Re-
 fulsit sol in clypeos aureos; & resplendie-
 runt montes ī. Sili homo sapiens sapien-
 tior efficit. Aliquando sapientes audiēt:
 fin illud Proverb. j. Audies sapientes sapi-
 entior erit ī. Et tunc sapiens aliena luce
 repercutit quando contra dicta sua subtiliter
 obiectur; & tunc lucem sue sapientia
 magis ostendere cogit: Proverb. ix. De occa-
 sionem sapienti & addet ei sapia. ¶ Se-
 cundo sapia assimilat auro; & hoc rōne p̄-
 derositatis. Est enim aurum p̄derosius ar-

in 4

Liber secundus.

gēto. Et huius rō est: qz sic dicit Pbs in fine libri Metheo. Aut sic et alia metalla, pcreat materialis ex sulphure subtili et rubeo et ex viuo argento subtili et albo. Multus tñ occurrit ad eius cōpositionē de soliditate sulphuris qz de aero aqso vini argenti. et ideo auxē solidius et pōderosius qz argētū: qz in auro plus ē de sulphure qz de argēto viuo: in argēto ecōtrario ē. Sic et aurū multā hz pōderositatis: sic hō sapiēs hz pōdus grauitat et maturitatis. Mō em̄ sine pōdere loquit nec sine pōdere gradit: nec sine pōdere debito aliquid oportet. Tertio rōne vīltatis. Hā inter metalla nihil esificacius est auro. Habet em̄ aurū ut dicit Plinius virtutē pōfortatiā: vñ etiā aurū comedū pōforat oīa membra qz hō nūtriat illa. Hoc em̄ facit sua alpitate ea purgando et a superfluis abstergendo. vñ etiā hz virtutē superfluitatū corporoz corosiuam sine extersiā: et valere dicis plurimū hz lepro. Item auxē calcacii positum supra mēh̄ pilos ab eo rollit et ultra crescerē nō pīmittit. Et sili sapia hz virtutē pōfortatiā. Ut dicit Eccl. vii. Sapientē pōforat sapientē sup deē pīncipes ciuitatis. Itē est superfluitatum remotiā: ppter qz dicit Sap. viii. qz sapia sobrietatē docet. Item est lepro. et infectiōis petī impeditiā: qz sic dicit Prover. xiiii. Sapientē timet et declinat a malo. Ita etiā remouer pilos. i. opa carnis: qz pilū in carne et ex carne nascūt. Ut dicit Prover. vii. Dic sapientē: hor mea es: et prudētiā voca amicū tuā: ut custodiat te a muliere extranea. Ex qz pīz qz sapia vīlīor est auro: qz auxē facit corporaliter: vīlius sapia facit spūaliter. Et ideo dicit Prover. xvij. Possidē sapientē: que auro melior est. Quarto rōne incorporabilitatē. Hā auxē qz qz mēlior et nobilitas: tū est sociabile et incorpabile argēto. Sic sapiens cū sit humilis non dedignat condescēdere pūnīs et simplicibus et qz qz sociare se cīs. Sz notandū qz argūtum qz malleationē non pōt incorporari auro nisi pēcaut a tribus. s. a puluere: vēto: et humorē. Hā quodēcūz se interponat nō pōt fieri vīlo: ex quo accipit qz simplex nō pōt fieri sapiens: nec pōt qz sapientē vera amicitia vel pōfornitatem vītri nīli remoueat puluis auaricie: vētus supbie et humor luxurie, vnde amicitia que est inter auaros vel

supbos vel luxuriosos nō est sapientia nec amicitia vera. Item sapia assūlata lapidi comeolo. Ne quo in lapido dicis qz collo inspēctus vel in dīgo portatus in disputando pīcīt: surgentes mitigat: iras et sanguis fluxū ex qz libet membro sīstit: maxie in mulieribus. Que qz sine vera sunt sine nō de comeolo tā de apertā verissima sunt. Nam sapia ad omnem veritatis disputationē pīcīt. Quia sapientis est scire oīa et difficultate pīcītū dinem et causas: ut Pbs dīc. i. Metaph. Et ideo qz talis est scīt de oī veritate disperere. Item sapia iras compīnit. Secundū em̄ stoicos nulla ire perturbatio cādit in sapientē. Sed bīm Aristo. cādit qdē in sapientē hz nō inordinata. Unde dīc in Ethicē qz nō trāsci qz oportet et sicut oportet insipiēt esse videt. Ex quo pīz qz sapia iras totaliter non euellit: sub rōnis moderamine cohībet et restrīngit: et hoc pertinet ad virtutē mansuetudī. Item sapia fluxum sanguīs. i. peccādi voluntate sine pīnītē sīstit et impedīt: Eccl. liij. Sapientē et intelligibile abstinebit se a peccī et in opibus iusticie successus habebit.

Caplīm: XXXIII

Apiētia vel sciēntia humana assimilata lapidi sive gemina bīm Diaſco. triplex genet. rept. Nam quēdā est qz est nigra habens venas albas. et hec credit̄ valere magicis artibz: qz cū ipa torrentes suētūt et sustinet vīdīcī. et bīm Diaſco. valet etiā ad regum formas et simulacra monstrāda somniō. Talis ergo representat spūsticolas scītēs necromanticoz qz ad modum hūtū lapidis nigra est deformitate et obscuritate peccati: ex eo qz semp est cum aliq̄ demonū reuerētia expīsa vel occulta ut dicit Aug. Hāz tamen venas albas: qz in qbzsdam necromanticis artibz ad decipiendū hoīes qz dam obseruātie fūt: vel ieiunioz: vel orationū et hīmōl que videntē pītendere quandam albedinem. i. quandam puritatem illius artis: et sic quandam spēm sanctitatis: sicut sit in arte notoria et multis alijs necromanticis oīibus sine sunt circa qzdam aqz et ieiunioz et alioz corporoz qz mirabiles aparent: sine circa diuinationes pī somnia vī-

Guncallist

Conīctas po

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De metallis & lapidibus

105

allos modos varios q̄ ptinēt ad diuinos.
Decim genus achanis ē cum venis car-
neis. Et h̄ genus fīm Diaco. vitat p̄leula
& placente & pluaforem & facunduz facit &
vires ḡfert. Et hec gēma signat sciam fru-
tuosam coz q̄ venas ḡdem carneas ha-
bent. I. necessitates sive infirmitates corpo-
rales; sed tamen fīm carnē non militat q̄n-
scient p̄ciā vītioꝝ in serenitate & tranqui-
litate p̄cīe p̄ pñiaꝝ vel cautelā vitare: deo
p̄ oīa placere: alios facunde & vtiliter diri-
gerē: & bona queq̄ opa p̄stāt & viriliter
agere. **T**ertiū genus achatis est cū gut-
tis sanguineis variuꝝ qđ vīsum fōuet: h̄ s̄l-
tim p̄dest: & accensio eius odorifera ē. Et
tal is est quo rūndā scia delitiosa quā bīus
Aug⁹. in libro de quātitate aīe vocat mis-
randā sive miserabilē. Distinguunt em̄ ibi
triplicem sciaꝝ. s. p̄sticioſam: & vtilem: &
miserabilē. Et hec vītima est que mirabilē
lagacitatem discernit cibos odore. **A**n scien-
tia sive peritīa hec illos cibos & potus ap-
probat & comendat q̄ vīsum refouent colo-
re: & sitim seu famē mulcent saporem: & cere-
brum sive olfactuꝝ recreant odore. & talem
sciaꝝ Ap̄ls vocat prudentiam carnis Bo-
ma. vii. dicens: Prudentia carnis mors
est. s. aīe. **L**ap̄m: XXXIII

Sobrietas pot⁹
Assimilat lapidi q̄ dicit dionius;
qui vt dicit Ildo. est niger sive
rufus ruboris venis aspersus q̄ aque mixt⁹
vt vīnum fragrat: tamen qđ mixt⁹ est ebrietati
resistit. Et sic p̄t p̄ iste lapis admixtio-
nem aque regr̄it: dōr̄ reddit: & ebrietati
resistit. Quod etiā copetit sobrietati. Hęc
em̄ in vīno potenti aque temp̄amentū exi-
git: maxime in eo q̄ h̄ debile cerebꝝ: & eti-
am in vīro religioso in quo etiā deformior
est nota ebrietatis. Et ideo sp̄i p̄cipue de-
bent vī temp̄amētū vīni & in qualitate &
quātitate. Hęc dīc B̄dīctus i regula sua:
Legimus vīnum nō esse monachos: sed q̄
monachis nostri temp̄is hoc p̄suaderi nō
potest: salte si in hoc vīntiamus vt non
vīgoꝝ ad saturitatē bibāt. Hęc sobrietas
odoꝝ. i. honorē nō impedit. Et est sobrie-
tas honorabilis: sicut ebrietas vitupabilis.
Et ideo sobrietas & abstinentia vīni indi-
cit his q̄ in gradu honoris & dignitatē exti-
stunt. s. ep̄ali. i. Timor. iij. Sopportet ep̄m

Irrepensibilē esse: vīnū vxoris vīx: sobr̄
um: prudētē t̄c. **I**te regibus: P̄rouer.
xxx. Molite regibus dare vīnū. **I**te so-
brietas ebrietatem impedit: q̄ ei p̄tāt ut
p̄z ab eis nosbus. Etem̄ ebrietas dicit ab
e qđ est ex & bīa qđ est mensura. s. q̄ ebri-
us bibit c̄ mensurā debitā: sed sobrietas
dicit qđ bīaz. i. mensurā seruās. vīn Ep̄b.
v. Molite ebrietari vīno in quo est luxuria.

Lap̄m: XXXV

Op̄bia assimi-
lat argento vīnu. **P**rimo q̄
argentū vīnum nō est adhesibile.
Est em̄ argētū vīnum ex substātia aqua
subtili terreo mixta mixtione forti & indi-
solubilit̄: & h̄ ex magna siccitate terreæ:
nec adhēret tāgenti sic illud qđ est liq̄dū.
Silt h̄ supbꝝ ex magna siccitate. i. ex ma-
gna incōsideratione sive vīlitalē nō p̄sides-
rans se esse terrā & cinerē nō liq̄scit in sup-
ficie plana. i. nō vult se p̄tūgere vel confor-
mari. s. vīlorū vel minoꝝ p̄sonē nec īheret
tāgenti. i. nō ē sociabilē p̄cīi vel cohabitā
t̄ tali. Cum em̄ p̄ferat se ceteri eos socios
habere p̄tēnit. **D**ecido q̄ argentū vīnum
nō est coagulabile. Hoc ei. p̄pītū est ei q̄ n̄
coagulat p̄ se nisi cu sulphure & plūbi sub-
stantia coagulet: p̄pter qđ argētū vīnum
cu sulphure ē materia omnīū metalloꝝ: sic
dicit P̄bs in li. Merheo. Silt h̄ supbus
nō est p̄ se coagulabilē coagulovītātē. Nō
em̄ diligit vītātē pacē: h̄ potius discordi-
am & divisionē: sicut p̄z de supbītibꝝ an-
geliꝝ q̄ se ab angeloy sociitate diuiserūt.
p̄pter qđ P̄rouer. xii. dicit: q̄ iter super-
bos semp̄ sunt iurgia. Si t̄ superbie squa-
lor cum sulphure. i. charitātē amore: q̄ sul-
phur ē inflāmabile qđ cōpetit charitati: &
cu plūbi. i. humilitate: q̄ plūmbū est colo-
ris cinere & cōpetit humilitati qua q̄s se
in plūmbū. i. in cinere & in pulucre redigē-
dū cognoscit coagulet: tūc est h̄ coagula-
bilē. i. ad vītātē reducibilē. **T**ertio q̄ ar-
gentū vīnum nō est admiscibile. Nā est tan-
ta coberēta ei⁹ & fortitudo q̄ nulli rei p̄t
ad misceri nisi p̄mitus extinguat. extinguit
aut̄ cu salina q̄n cu ea fricat: & marie cu cu-
mis saline addit: & precipue q̄n enīs ossis
plūpie p̄dīt̄ associat. Silt nō est supbus
comiscibilis alijs. i. aptus ad cōtinēdū alijs
nisi eius p̄mo supbia extinguat ad quā ex-

m 5

Liber secundus

tinguenda valet cōstricatio saline. i. redar/ gatio sapie. s. q̄ bō supbus sapiēter redar/ guat et ad sui noticiā reducat: et p̄cipue si/ addas cinis. i. memoria moris vel p̄pe vilita/ tis sicut dī ecclia: Memēto q̄ cinis es et/ in cinerē reuerter. et p̄cipue ad b̄ valet ci/ nis ossis p̄spie. i. vīsio vel p̄sideratio mor/ tis alieuius potētis vel alieuius notabilē/ viri. Quarto q̄ argētū viuū est cito/ euaporabile cuius fum⁹ multū nocet astan/ tibus: eo q̄ paralysim et tremore inducit re/ laxādo neruos et remolliēdo. Sitr bō sup/ bus cito vaporat p̄ irā et impatientiā cum/ aliq̄ sit vel dicis in eius displicentiā. Vñ/ Ps. cxliiij. Tāge montes et fumigabūt. i./ supbos: et ex ira q̄nq̄ terret astates faci/ ens eos tremere et stupere. Quinto ar/ gentū viuū semper est mobile: uno q̄si nūq̄/ q̄escit: et ppterē vocā viuū sic Plinius/ dīc: q̄ a seipso et circulariter mouet: ex eo/ q̄ humidū nitidū ascendere sup terrenū sta/ bile quod retinet ipm. Sitr bō supbus le/ uis et inconstans est et semp inquietus: q̄ ap/ petitus dñandi semp impellit ipm ad ascē/ sum et q̄ repugnates sibi cōmouet et inq/ eat. Sexto q̄ argētū viuū est ad pene/ trandum subtile. Est enī argētū viuū cali/ dum et humidū in q̄rto gradu: q̄uis aliq̄/ h̄iū dicant nō recte: q̄ quod sit calidū p̄/ bat et eius effectū: eo q̄ penetrat dissolut/ et incidit. Et maxime in vitrois seruaū vasis: q̄ alias materias penetrat et icidit. Sicut/ ergo argētū viuū penetrat corpora: ita su/ perbie virtū subtiliter irrit corda: sicut iſi/ diator malignus. Nam bonis spūalibus/ insidiās ut pereat: sicut dī Aug. in regu/ la. Septio q̄ argētū viuū no est ista/ bile nec etiā rei pōderose. Lante est enī x/ tutis q̄ si sup sextariū argētū viuū la/ ga supponas statū resilit. Sic supbus rāte/ est supbie ut nihil sibi graue sustine velit. Et ideo statū resilit et se grauati restitare ni/ cit vel saltē eū effugere. Itē supbie as/ similaf in agneti ppter tria. Primo q̄/ magnes eleuat ḡua. Hā si magnes quāti/ tat equalis surzū teneat: eleuabit attrahē/ do ferruz q̄ erit iſerius. Vñ dī Aug. q̄/ in quodā rēplo simulacrum erat de ferro ita/ stās p̄ scīp̄m suspēsum ut in aere pēdere vi/ deref. et b̄ p̄pe testudinē de magnete q̄ ip/ suz circumstabat. Ferrea nāḡ simulacra sūt/ auaroy corda. Hā auaricia fūm aplū est si/ mulacrum seruitus. Ferrea enī sunt: q̄ ḡ/ uia et dura. Hraua qdē esse ostēdūt dum/ ima petūt p̄ affectū cupiditat. Iz dura duz/ nō mollescūt p̄ aliquā pñaz vel p̄ affectū/ pietat. Hec ergo simulacra ferrea lz ana/ ricie grauitas deorsum pñat: superbie rā/ vanitas surzū leuat. Secdo q̄ magnes/ innoluit cereb̄p̄: q̄rl̄ arlura pulueris eius/ p̄ q̄tuor angulos domus aspgat: sup car/ bones existentib⁹ in domo videb⁹ subito/ domus ruere ex cereb̄ vertigine et conoci/ one. Quasi ergo arsura magneti q̄ est reli/ quia ignis ē cogitatio et existimatio quere/ linquit ex opib⁹ supbie. He enī relēt p̄/ q̄tuor angulos. i. p̄ q̄tuor modos sup/ carbones. i. sup ardētes appetitus et ambi/ tiones q̄ in eis sunt aspgunt. Hā sicut dī/ Grego. q̄tuor sunt sp̄es q̄bus arrogantis/ bus oīs tumoz supbie demonstrat. Lūbo/ num a semetiū habere existimat. Aut si/ hoc datū defup credit. p̄ suis se meritis/ cepisse putat. Aut certe cū lactat se habe/ re q̄d nō habēt. Aut ceteri despetū singu/ lariter videri appetut habere q̄d habent. Sic q̄p̄ bos q̄tuor angulos apl̄os in do/ mo mēt̄ supbie sensu puerit et decipit ve/ videat id esse q̄d nō est: et timeat ne videat/ esse q̄d est: et timeat q̄d non est timendum. Tertio q̄ magnes dissoluit nauigia. Hā ex b̄ lapide montes in mari sunt q̄ naues/ ad se trahūt et dissoluunt et a se apl̄os sepa/ ri nō sinūt. Sic in mari pñt̄ q̄bus sur mon/ tes magnetū. i. tumores et elevatiōes sup/ bie: q̄ naues. i. penitentium opa q̄bus ad/ portū ḡre vel ḡlie tendat ad se trahūt. Ut/ nō fiat ad deletionē culpe l̄z ad denūciati/ onēs supbie et lux̄ laudis hūane: so q̄ ad/ modū nauis dissipant et vanitati ac lacri/ tie ilēspabiliter sociant. s. vt nihil tale fiat/ nisi ad vanitatem et lactatiā. La. XXXVI

Emperatia as/

similaf stāno. Primo rōne cō/ positionis. Hā stānnū fūm Ar/ sto. componit ex argento viuo bono et sul/ phure malo. Et hec duo nō sunt bū mixta/ sed tanḡ ppterū composita: ppter quod/ fūm colorē imitaf argētū: sed non eius/ soliditatem. Sitr temptantia componit ex/ argento viuo bono. i. ex moderatione et vi/ gore rōnis regulat et sulphure malo. i. de/ lectatiōe et volutate carnis. Vñ Tulli⁹ dī

De metallis et lapidibus

106

In rebozica sua: qd temptantia est rōnis in libidinē atq; in altos nō rectos spētus firma et moderata cohibito. Hā temptantia p̄cipaliter pertinet ad spētus animi in delestationē luxurie et gule: qd dicunt delectationes tactus ut rōne regulēt: sed ari etiā alias et cupiscētaz. spētus siue motus hz moderare. Sz qd rōnis et sensualitatis nō sit perfecta coniunctio qd semq; sit ibi aliq; disfensio. ideo lz temptantia p̄cipitatione beat rōnis: sicut stannū colorē argēti: ad pfectū tū puritatē rōnis nō ptingit: sic nec stannū ad soliditatē et puritatē argenti. Hec cīf reseruat homī in resurrectiō beata et stannū efficiet argētū. l. corpus aīale refurgit spūale: qd erit totaliter subiectū spūi et erit sensualitas totaliter rōni cōfōmis. Sed rōne fractiōis. An dīc Her- nes in libro alchimie qd stannū oīa metal la et corpora frāgili qbus admixtū fuerit. Et hoc p̄ter nimū lūccitatem qd ductibilem na turā in eis destruit. Sic temptantia et absti- nētia p̄tinuata frāgili supbiā et rebelliones oēs corporis. An ecclia dīc in hymno: Lar- nis terat supbiā por̄ cibis pūtas. Ter- tio rōne tēperēti pfectiōis et pfectiōis. Hā ex stāno specula tempanē et cerusa sicut ex plābo ex eo pfectit: vt dīc Irido. Ex qbus signat qd temptantia corporis valet et adiuuat ad speculationē sapie. i. et p̄tulationē mētē: et qd etiā in p̄tulationē et specula tempanē sapie oportet h̄c quād sobrietate tēperātē: sz illud Ap̄l ad Ro. vij. Mō pl̄ sape qd op- pet: sed sape ad sobrietate. Hā qd valet ad p̄seruationē innocētiae et puritatē: qd in cerusa alba significat. Quarto rōne cor- ruptionis: qd si qd argētū viuū cū stāno miseretur: stridore eius tollit et albescit: sed postmodū ad nigredinē ducit et corrupit. Pōt autē in hoc loco assimilari hypocrisi que lz ex appetēti sanctitati videat argē- tea. l. p̄clarā et puritatē i. veritati adhuc vi- uit in pēto immundo. An est hypocrita ar- gentii rōne appetēti: sed viuū. l. nō morti- fierū rōne culpe. Hoc igit̄ qd est hypocri- sis si misceat stāno. l. temptantia siue absti- nētia: vt. s. e. hypocriti aliquis se tempet et ie- fūct: et finaliter tū denigrat et corrupit ip- sum ieiunium. l. tollit ieiunij sanctitatē et me- ritū. An dīcif Marth. vj. Lū ieiunat nol- te fieri sic hypocrite tristes: de qd postea subdit: Amē dīco vob; receperūt mercedē

suā. l. p̄diderūt. Hā temptantia assimilat amethysto qd p̄tēt ex colore et ex distiinctiōe et valore. Est em̄ bon̄ amethystus duplicitis coloris mixtiōe ornatus: qd ē colore purpu- reo et violaceo p̄mixtus qd rosa nitens et lo- uiter fundes qdēq; flāmas et emitteb; vt dīc Irido. Et sic etiā sūli mō temptantia ad hoc vt sit hoībus pficiū oportet qd sit du- ob̄ colorib;. l. duabus virtutibus ornata. s. charitate qd designat in colore purpureo et humilitate qd designat in colore violaceo. Hā hec h̄tus tēperātē siue abstinentia sine charitate et humiliatē modicū valet: qd cor- poral exercitatio ad modicū vtilē est: sicut Ap̄l dīc. Sz charitas est qd facit vt qd hō- sibi qd temptantia subtrahit alteri largia- et humilitas facit ne de sua abstinentia vel abstinentia in supbiā clēneb. Sed oīo p̄z hec similitudo ex distiinctiōe: qd Irido. dīc qd qnq; sunt spēs amethysti qbus. l. designat qnq; p̄tes tempantie p̄cipiales. Quar̄ p̄ma est circa cibū. l. cibī moderationē. l. abstinen- tia. Sed a est circa potū. l. sobrietas. Ter- tia circa actū verecūdie p̄cipaliter circa coitū: vt castitas. Quarta circa delectati- ones circūstātes puta qd fūt in obseur̄ ta- citibus et amplēibus et hmōi: vt pudicitia. Quīta autē circa alios motus et corpales- act̄ moderationē facit: et vocat modestia. Tertio ex efficacia et valore: qd x̄t ame- thysti. l. purpura qd est oībus nobillior ē ef- ficacia ad qnq; vt Diaco. dīc. Tertio h̄ ebri- etatez. l. h̄ copēt sobrietati qd tēperātia. spūalitē h̄ potū nō quēcūq; lz cū qd sua fu- mōtate nat̄ ē caput pturbare: sic viuū et oē qd iebriat vel iebriare pōt. cīf. l. v̄lus moderat̄ multū z̄ fert: et modic̄ excellus multū ledit: qd ipedit v̄luz rōnis et etiā ex- cessus cibi. vñ dīc Eccl. xxv. qd saitas ē ale et corporis cib̄ sobr̄ et pot̄. Sed a x̄t ame- thysti ē: qd Sz facer evigile. et h̄ copēt absti- nētia qd dū cibos subtrahit fumōtates capi- tis: et p̄ qd sōniū minuit et vigilatiā cresce- re fac. Tertio dīc amethyst̄ malā imagi- nationē leu cogitationē tollē: qd siue vex siue nō cōpetit tū tēperātē vereq; dū spu- dicō fugit tac̄ alpect̄ malo: p̄ qd̄s ima- ginatiōes et cogitationes autit: fm illd Job- xxv. Peplig fed̄ cū ocul'mēis vt nec cogi- tarē qdē dīc glie. Quarto dīc h̄rē dispo- sitionē amethyst̄ ad bonū itellectū. et h̄ copē- tit spūalis sc̄titati castitati: ex eo qd act̄ vex

Emperātia al-
lūmālā. Pōt rōne i-
pōtūtū. l. stāno fūt
et argētū viuū ob-
lio. Et h̄c duo nō h̄tūtū
ppāntiā compōntiā. ppāntiā
en h̄tūtū organiātū
m. Sz temptantia compō-
nūt pōt̄. l. moderat̄
et mūl̄. l. iubērātū
et v̄lūtūtū. l. Edd.

Liber secundus

nerens et eius dilectio vehemens in tam
rōne absorbet q̄ impossibile est aliqd intel
ligere in ipso: vt Iohannes dicit in. viij. Eth. t
Micro. etiā dīc q̄ illo actu etiā irrimonia
itter facto spūllancus nō tangebat corda
pp̄bar. Ex q̄ argui pōt q̄ castitas multuz
pert ecōtrario. **¶** Quito dicis amethis?
mollis ad sculpendū, t hoc cōpetit mode
stie q̄ reddit hominē molle. i. facilē t acco
modū ad omnē pulchraz scripturam. i. ad
oēz bonā informationē t cōpositionez seu
actionē. vñ Amb. dīc in li. 8 officijs q̄ i mo
destia plūli pulchritudo viuēdi t ornat
ad oēz actionē accomod. **¶** Ea. XXXVII

¶ Septimo rōne amoris. Mapie enī
berillus diligere t souere dī copulā cōiu
galē: q̄ timor dī necessarij est pugnā.
Prover. xxxi. Multier timēs dī ipa lau
dabīs. Tob. vi. Accipies x̄ginē cū timore
dei t amore filio q̄ magis q̄ libidinis duc.
Caplī: **XXXVIII**

Ribulatio assi

Tūmīlat berillo. **¶** Primo rōne
coloris: qz lī berillus lapis viri
dis in viriditate sua smaragdo sit similis.
Tū decē sunt genera eius vt dī Diaſco. t
q̄ inf berillos q̄ magis pallē melio: ē. Et
q̄ homies timore subito p̄cuſſi pallescere
p̄uererūt. Ideo significat q̄ sic inf beril
los ille est melior q̄ magi pallet: sic inf bo
nos homies ille est melior q̄ magis timet
deū. s. timore filiali q̄ est timor reverentie.
¶ Secundo rōne vigoris: qz x̄tus berilli ē
vt dī Diaſco. q̄ p̄ pericula hostiū inuitū
redit hominē t eū facit mitē. Sic timor
dī erga bonos homies reddit hostem mi
tem. **S**z h̄ spūales hostes facit eū inuitū
t terribile. Timor enī fm̄ H̄reg. fm̄ viā se
culi facit hominē debilē: lī fm̄ viā dei fa
cit hominē fortē. **¶** Tertio rōne agnitiōis:
q̄ berillus facit bonū ingentū qd̄ cōpetit
timor dī q̄ dicit esse initium sapie: Ps. 5.
ex. Initium sapientie ē timor dī. **¶** Quar
to rōne humoris: qz berillus sanat oculos
bumidos. Humor enī oculos cecās ē pec
catū siue peccandi affectus quē timor dī
Expellit. Eccī. i. Timor dī expellit petīn.
¶ Quito rōne caloris: qz berillus manū
gestatis exurit si radio solis opponat. Sic
timor dī cū radio sol. i. cū amore xp̄i inca
lēcit. An si sit timor dī cū amore manum
gestat̄ exurit: sic q̄ facit eū fermentissime
opari itavt nihil negligat. Eccī. vii. Qui
timet deū nihil negligit. **¶** Sexto rōne
bonoris: qz berillus vt dī hoīez magnificat.
Qd̄ dī timore dī verū puto q̄ de be
rillo: qz q̄ timet deū alta timet eū: Eccī
xi. Magnificauit cū in timore inamicor
p̄v.

¶ milat plūbo. **¶** Primo rōne ge
niture: qz aliquā plūbz sine ma
teria eius gignit t inueniunt cū auroq̄s
cū argēto: qnōs p̄ se solū i suo loco p̄po. i.
vena. Nam in aurifodis cū materia auri
qdā lapilli nigri inueniunt q̄ ab auro p̄ se
separati p̄flane t in plūbz totalis p̄ se re
solviunt. Et inde ē fm̄ Iſido. q̄ tāta ē po
derositas auri vt plūbi. plūbz xo q̄ est
nigrū aut ex sola vena fundit: aut cū argē
to nascit mīriq̄s p̄flat. Et in illa p̄statē
pm̄ pcedit stānū: deinde argētū: tertio
xo qd̄ remanet p̄ p̄lationē ē plūbz nig.
Tūc aut spūaliū inueniunt plūbz cū auro q̄
gravis est tribulatio t portat cū qdā gau
dio. Hoc enī fāc sola charitas q̄ auro affi
nillat: cuius p̄priū ē letificare cor. Et huīs
signū est cū ex iniuria quā patit īferen
te nō est xp̄i māluerudit: lī velamentū fu
rozis. vñ charitas fm̄ Ap̄lin si solū patiet
ē lī etiā benigna. **S**z plūbz inueniūt argē
to qñ ipa tribulatio portat sapienti. Mā ar
gētū claritate sapiam signat: de q̄ dī Sap.
vi. q̄ clara est q̄ nūc marcebit sapia. Sa
piētis enī est p̄stāter ferre aduerba t nō de
ficere aīo in eis. Tūc aut inueniūt plumbū
p̄ se solū t in vena sua qñ ipa totalis q̄uis
est in p̄tōe q̄ destitutus est oī honore vel
x̄tute: t tūc ipa tribulatio portat insipien
ter t ē in vena sua: qz vena t causa tribula
tionū cōis est petīt. Rom. ii. Tribulatio t
angustia in oēz afaz opant malū. Petia t
tribulatio est lētō p̄ q̄. i. portat letant. Se
portauerūt valde sapienter. Tertia est petī
tuz q̄ portat insipenter. i. impatiēter. **¶** Se
cūdo rōne tinture: qm̄ plūbz aliquā albe
scit: qnōs rubescit: qnōs nigrescit. Albescit

De metallis et lapidibus

107

qdem: qz sicut dicit Hermes in libro. vi. al
chimie: si plumbū sup acetū effundas qdē
sat ipm. Mā acetū eius penetrabit substā
tiā t in puluerē sueret t in colorē album
ipm ceruse comutabat. sed si sup ipm plum
bum acetū fuderis abfelicis: t tūc acetū de
struit. Tunc aut̄ lug acetū plumbū effun
dit qn̄ grauis tribulatio quā quis patitur
ab ipo patiēter. p penitētia peccati sui sus
cipit t portat. s. vt reputet t acceptet se. p
peccato suo pati. Mā sicut q plumbū gra
uis tribulatio: sic p acetū fortis t compū
ctua penitētia delignaf. Et talis peniten
tia que tribulationē amplectis plumbū cō
uertit in puluerē. i. ipaz tribulationem in
anime humilitatē: t in albedinez ceruse. i.
in purificatione t claritatē pscieē vñ ani
me claritatē. Sed tūc ecōtrario sup plumbū
effundit acetū qn̄ ipa penitētia. p tri
bulatione reputat: sicut est in accidiosis q
bus penitētis onus graue est t penosum.
Unde penitētia videt eis magna tribula
tio t dedūt. Et ideo tūc vntus aceti destrui
tur: qz talis penitentia in angaria portata
inutilis efficit. Tūc aut̄ plumbū bene ru
bescit qn̄ igne incendit. Mā plumbū ad
ustum colorē vermiculuz t obscurū generat.
Tunc aut̄ plumbū adurit qn̄ patiētis cor
diuino amore incendit. t tūc ipm plumbū
generat colorem vermiculū t feruore igne /
um: qz feruentior t inflammatior ex ipa tri
bulatione efficit: qn̄tis iste feruo: ppter
sensibilitatis penā semper aliqd obscuritatē
babeat admixtū. Tunc aut̄ nigrescit plu
bum qn̄ in sua vena generat. Mā fm Ari
sto. in. lxxii. Merbeo. plumbum generat ex
sulphure grossō nō depurato sed seculēto
t argento viuo nō puro. Unde ex immu
ndicia sulphuris contrahit nigredinē t quā
dam humiditatē: ex cuius tractu manus
tangētis inficit. Et hec immundicia ad ho
ram p abstinentia aliquātūl a plūbo re
moueri potest: sed ex toto remoueri nō po
test: qz qstūc plumbū abstergat vt etiā
argentū esse vndeas: naturam tamen eius
quod est plumbū non immutat. Plumbū
autem in sua vena est quādo peccator: tri
bulat propter sua peccata. Et hoc ē ex sul
phure seculento. i. ex immundicia peccato
rum suorū carnaliū t argento viño. i. suo p
peccatorū spūalium: vt superbia: iniuria t
vanagloria t hmōl in qbus ipse peccator

tribulatus psistit: tunc plumbū ipm deni
grat t inficit. qz ipa tribulatio quē omni
no ad penitētia nō mutat amplius corū
pit t fedat: qz dato q pena occupatus ab
actu peccati desistat: tñ tētatione t evasio
ne pene habita statim redit ad p̄stina t ad
huc ad deterioria. Tertio rōne efficacie.
Mā plumbū bz pmo virtutē dissolutiā.
Dicit enī Hermes q plumbū in sua ebul
litione omnū corporū solidorū t duriciā sol
uit etiā adamantis. Sic tribulatio fernēs
frequēter dura corda emollit etiā magno
rum peccator. Idez bz virtutē refrigeratiā.
Unde fm Augl. Contra vſionem
ignis t apostema calidum miro mō valet.
Quasi aut̄ vſtura ignis incensa est t cupi
scientia carnalis t q̄si apostema calidū est
fernēs delectatio carnis ē que tribulatio
grauius miro modo est efficax t virilis. Mā
malicia vnius hore obliuione facit luxurie
maxime: vt dicit Eccl. xl. Item plumbū
bz virtutē pferiatuā t purificatiā: qz
sicut dīc Hermes plumbū qbus misereē p
tes homogenias pgregat t ethrogenias
separat t mūdificat. Et ideo cum argento po
nit in fornace vt argentū facilius mundi
ficeat. Partes esti argētas a psumptione
pferuat: t sua psumptione argentum pur
gat. Hoc idem dīc Hiero. sup illud Hiero.
vi. Consumptū est plumbū tē. Silt tribu
latio patientē portata animā ad scipaz col
ligit t pgregat: mala desideria ab ea sepat
ipsamq; a malo purgat: t i bono pferuat.

Capitulum: XXXIX

Virginitas assi
milat lapidi illi q̄ vocat asteri
tes. Nec gēma inclusam in se cō
tinens lucē sic stellā intus ambulantē red
dit radios cādidentes. Silt virginitas ex
terior est cādida p carnis incorruptionē:
lucida p grē splēdorem. Usi intus in mēte
est vt stella que bz incorruptibilitatē t lu
minositatē t mobilitatē. Silt mens interi
or virginū debet esse incorruptibilis p v
ginitatis amore: qz ginitas est in carne
corruptibili ppetuā incorruptionēis medita
tio t fulgēs p fidet agnitionē: t mobilis p
orōnis frequentationē. Mouet enī mens
t ascēdit p orōnē in deū fm Damas. Item
radios. i. consideratiōes t templatiōes rō
nis debet facere cādidos. t mūdos. Virgi

Liber secundus

nitas enī multū cōfert ad pēplatiōis puritatē: vñ x̄go carne dñ habere iterū lumen diuine gr̄e in mēte qd reddat eaz ut stellā in se incorruptā per castitatem: fulgidā alijs per morum honestatē: et mobilem ad operandum. i. ad bonorum operum studiositatem scilicet ut oīo non resoluat.

Capitulum: XL

Artutes septē

Viaminans septē spēdus metallicis. Primo enī argento viuo qd est elementū fīm p̄dm sive materia omnium metallorū assimilat fides: qz fīm Apostoli, fides ē substātia. i. fundamētū omnium artutū: qz tūc est utrū argētū qn bonorū opes h̄z p̄tinū motū. Fides enī si ne opibus mortua ē. Secō eri assimilat spes rōne duricie sive soliditatē. Est enī ppter suā duriciā et soliditatē maxime durabile. Lapis enī qz p decoctionē educit maxime duricie esse. p̄baſ. S̄ es interdū p decoctionē maximū calorū p̄ducit. Nam laps solutus calore ī es auertit: vt d̄r Job xvij. Q̄uis es cōfī frigido coagulest: nec es de facili frigido. Hanc soliditatē fac esse in hoc spes celestii p̄mioꝝ vt tribulatiōibus p̄secutiōibus minime fr̄gat: ppter qd dicit Job. xxvij. qz celi. i. celestii p̄mioꝝ spez certā hātēs: q̄i ere solidissimi diffusi sunt. Tertio charitas assimilat aurō: qz p̄mier alijs artutibꝝ sic aurū cereris metalli. Mā infī metallū nibil ē pulchrit̄: et p̄ciōt̄ vel in virtute efficacius auro: sic etiā charitatē p̄fert Aþo. ceteri artutibꝝ: qz d̄r. Cor. xij. Huc autē manet fides spes charitas tria hec: maior autē horū ē charitas. Et si p̄mier artutibꝝ theologie multo magis alijs. Quarto argento solido assimilat iusticia rōne claritātē: qz argētū albū ē et clār. Est enī post aux̄ om̄i metallorū clarū. Qd bñ iusticie cōpetit: de qz p̄ds dīc in. v. Eth. qz est p̄clarissima artutū: qz neqz lucifer: neqz belp̄er ē ita clarū. Ide argētū q̄uis sit dñz est tñ liq̄ibile et ductibile. Sic ē hō iustus qz q̄uis sit rigidū: tñ p̄ correctionē ē flexibil et ductibil ḡ cōpassiōnē. Mā fīm Greg. vera iusticia cōpassiōnē h̄z: falsa x̄o designationē. Quite stāno assimilat p̄udicitia: qz stānū ē inē mētalia separatiū et discretiū. Ab auro enī et argēto es diuidit et plābū discernit. Sic et p̄u-

dēta h̄z distingue vñ discernere q̄ sūt magis vel minus bona aut p̄ferētia aut utilia.

Itē prudētē discretio oēs artutē alias dirigit et custodit: qz oīs x̄i sine discrecio p̄iret: sic etiā stānū alia metalla ab igne defendit. An cū natura erit ferri sit durissima si tñ absqz stāno igni apponantur v̄unt et cremanū. Et si stāno vala era sup̄nanū malitia coꝝ cōpescit et cibū in eis ḡt̄ ostor efficit. S̄is oīa opa efficiunt̄ gra cū sunt prudētē et discrete facta. Serto ferro assimilat fortitudē. Mā ferrū a ferido mat oīa metalla. Sic vir forti vbi expedit suo vigoze aggredit et vicit oīa genera p̄riculoꝝ. Septiō tēp̄ratia assimilat plābo. Mā plūbū fīm Cōstātinū cū sit būdū et frigidū in sedō ḡdū venerē p̄biber et s̄p̄lū bī lamia duobꝝ lūbis apponat̄. Et iō frat Ambro. d̄ senis de ordine p̄dicatorū singulaři gra p̄dit̄ apud oēs et ad cuius letitiae et merita declarāda milta post mortē eiō dīs miracula ostendit: in uero fuit portasse ī moītē lūbare de plūbō: oī enī īgenio vīs ī dī suā viginitatē dñs p̄seruādā. Nec suo fraudat̄ ē yoto: qz p̄nt el̄ p̄fessores testati sūt integrā et libitā cordis viginitatē ac viginitatē carnis sive oī ipse custodit̄. Quia itē ad tēp̄ratā p̄tinet libidinē et venerē p̄biber. vñ castitas est p̄s tēp̄antia p̄qz nō incongrue temp̄antia plūbo assimilat. Itē fīm eūdē Cōstātinū ic̄ scorpiōnū et draconū mitigat̄. Et sic temp̄antia carnis etiā demonis ierationes mitigat et eas lūperare facit.

XLI

Cristus assimilat p̄ter: fīm illud Ap̄l. i. Cor. x. Petra autē erat x̄ps. Nam in petrī considerat̄ substātē soliditas: materie puritas: figure diversitas: artutis speciositas: et m̄ltiplex utilitas. Que oīa cōpētū xpo: qz ipse fuit solidū p̄ patiāz: purū p̄ ino- certiā: diuinosus p̄ efficaciā: p̄ceptū mirabilorū sp̄ciosus p̄ apparentiā: diversas figurās habuit diuinā et hūanā. Heb. i. Etū sic splēdor glīe et figura substātē eiō. Itē m̄ltiplices utiliā p̄ vitā et doctrinā. S̄it enī p̄tre viles in edificiis ostēredis: in placitis sternēdis: in pōtibꝝ faciēdis: in hostibꝝ et pugnādis: in lupis et canibꝝ effugādis: p̄ ifirmitatibꝝ varijs sanādis: p̄ turribꝝ regē-

metallis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

De metallis et lapidibus

108

Incipit plogus libri tertij.

ampliādis: p castris et ciuitatib⁹ muniēdis:
p hostib⁹ sericēdis et se defendēdis. Que
oia ips⁹ fecit. Ipse em⁹ in mūndū veniēs spūa
lis ecclie edificiū struxit: cui⁹ ip̄met an
gular⁹ lapis et fundamētu fuit. Ipse etiam
plateas, latitudines p̄ploꝝ vel cūiles et
planas mētes fideliū diuersis lapidib⁹, i.
donis vel stūtibus struit. Ipse qz pontē
pnis ad flumē petī p̄transcendū fecit. Ipse
hostes spūales, p nob⁹ expugnauit. Ipse lu
pos, ihereticos, t canes, i. psecutores ef
figauit. Ipse aut̄ infirmitates varias tam
carnales q̄ spūales sanauit. Ipse turres
regis, i. potentias bñ regentiū ampliavit.
Ipse etiā cimitates et castra, i. fideliū habi
acula angeloz, i. custodia munivit. Ipse
etiā a demonib⁹ q̄ obvulbet tērationibus
nos p̄tegit et defendit. **Xps** etiā assimi
lat chrysolito q̄ est lapis egyptiacus ut au
rū lucēs sīc ignis scintillans, et mari siliis
ad virore declinās. Ita dñs noster Jesus
ips⁹ fuit sicut aux⁹ licens p sapientia splen
dore, scintillās p doctrine feruore, mari si
milis p passionis dolorē; ad virore incor
ruptionis tendēs p carnis resurrectionē.
Iē dī Diaco. q̄ chrysolitus in auro po
litus et in sinistro lacerto portatus terrere
et sugare demōes dicit, et timores noctur
nos inuacat: et melanolia euacuat. Que si
ue vera sint sive nō: tñ p silitudinem veris
ime xp̄o competit. Qui tunc ponit in au
ro quādo p cunctis diligis: quia sicut au
rum pcedit omnia metalla: ita amor xp̄i de
bet excedere omnes alios amores. Sz tuc
in sinistro lacero portat quando aduersi
tas et tribulatio p eo patiēter sustinet. Al
q̄ in tribulatione eius exemplū p oculis
habet: vel ipsius auxilium inuocat. Ipse
em⁹ deuote inuocatus fugat demones: id
est tentationes manifestas: et timores no
cturnos: id est tentationes occultas q̄ ma
gis sunt timende, et evanuat melancoliaz;
id est tristicias et accidias, i. consolationes
infudendo. Ipse em⁹ electos suos hic refo
uet per gr̄e consolationes: sed in futuro re
plebit eos perfecta consolatione eñe glo
rie. In qua ipse cum patre et sancto spū vi
vit et regnat deus et nunc et semper in secu
la seculoz Amen.

Explícit liber secundus de simi
litudinibus rerum.

Adete sicul
nea et oēs arbores cū pro
ducunt iā ex se fructū scit
qñ, ip̄e est estas: ita et vos
cū videris: hec fieri: scito
te qñ ip̄e est regnus dei:
Luce. xxj. Verbum eterni p̄ris et dei vnige
nitus filius nostre p̄ditioni cōpaties et p
uidens salutis sicut nobis siliis fieri voluit
in natura: qr. s. erinnantuit semetipm formā
serui accipiens: in silitudinē hominum fa
cruis et habitu inuētus ut homo sita etiam
nobis se p̄formauit in doctrina. Nam sicut
verbū caro factū est: et verus homo est: sic
hominū doctor effectus est: et modo hūa
no nos docuit. Naturalis nāq̄ modus est
hominū: quoꝝ intellectua cognitio a sen
su sumit initū ex sensibus intelligibilia ca
pere. et p visibiliū silitudines corporū etiā
in invisibiliū et spūaliū noticiās deuenire.
Quē modū factor hominū ut homines in
strueret: tenēs cū nos de spūalibus doce
re voluit: frequentissime de corporib⁹ reb⁹
taz naturalibus q̄ politicas metaphoras
introductit: sicut in euangelijs patet. Has
aut̄ silitudines rex xp̄is tāto moderamine
tradidit: ut in eis non tm̄ rudes facillime
informaret: sed et quorūq̄ excella inge
nia sublimis exerceret. Quapropter in ver
bis p̄positis plantaz seu arboroz exemplū
introductit ad regni dei tempa designāda.
Adete inq̄t siculinea et omnes arbores
et. Abi nō octoſe dñs inf̄ omnes generali
ter arbores de siculinea solum curauit face
re mentionem: vt pote de cuius singulari
foliis legum p̄mī nostri parētes post trā
gressionē p̄cepti nuditatē sine ignominia
concessisse. Nam H̄n. iij. dicit: Apti sunt
oculi amboꝝ. Ade et eue. Cūq̄ cognouis
sent se esse nudos nūuerū folia sicut et fe
cerūt sibi pericomatā. Aut ergo nō incon
grue dñs q̄ sicut siculinea in mūndū p̄ncipio
humane transgressionis p̄mū extitit regu
mentū: ita qz in mūndū termino sicut vicine
humane reformationis indicium. Cū pdū
cūt inq̄t ex se fructū scitit qñ ip̄e est estas.
Abi nota q̄ non incongrue dominus per
fructificationē cōmunitet arboroz que tēpe
fit estas regni dei et iudicij vltimi p̄ntiaz